162

॥ శ్రియైనమః ॥

జ్ఞానవైరాగ్యానుష్ఠానశేవధయె

శ్రీమతేశ్రీనివాసమహాదేశికాయనమః

వి ॥ క ॥ వెంకటాచార్యః

శ్రియైనమః

సచ్చరిత్రసుధానిధిః

శ్రీనైధ్రువ.వంశముక్తాఫలేన

సకలధర్మశాస్త్రపారావార పారదృశ్వనా

శ్రీవీరరాఘవాచార్యేణ

విరచితోయం స్మృతిసంగ్రహః

పా, శ్రీమద్రఘునాథాచార్యస్య

సాహాయ్యకేన

ఆసూరి,

సరస్వతీ,తిరువేంకటాచార్యేణ

పరిశోధితః

సరస్వతీనిలయాఖ్య ముద్రాక్షరశాలాయాం

ముద్రాక్షరైర్ముద్రాపితో

విజయతేతరాం

౧౮౭౯ సం॥

శ్రియైనమః

విషయానుక్రమణికా.

విషయానుక్రమణికా.

విషయానుక్రమణికా సంపూర్ణా.

శ్రియైనమః.

విపశ్చితా కేనచిల్లిఖితాః
కేవలాచార బోధక శ్లోకాః.

ప్రమాణం కేవలాచారం సుధియామపి పశ్యత ॥
ప్రమాణహానాఃస్మృతిషుప్రోచ్యంతేకతిచిన్మయా ॥
శుక్లాంబరధరంయస్యద్విరదాద్యాదికీర్తనం । శ్రీకేశవా
యనమఇత్యుక్తిస్సంధ్యాత్రయేపిచ ॥ ద్వాదశాంగేషుతర్జ
న్యానిర్త్రైశఃపుండ్రధారణే। ద్విపుండ్రధారణంవిష్ణుపాదా
కృతివివర్జనం ॥ మృదంవినామూత్రశౌచంప్రాణాయామ
శ్చవాచికః। ప్రాణాయామేశ్రుతిస్పర్శోజలస్పర్శస్త
దాదితః॥ సంధ్యాకాలేనతీతేపి చతురర్ఘ్యసమర్పణం।
ఇత్యనేనసమిద్ధోమోయత్రవేష్టవనస్పతే॥ శ్రీవత్సగోత్ర
ప్రవరసూత్రోక్తిశ్చాభివాదనే । సంధ్యాద్యంతేచసలి
లప్రక్షేపోయుగ్మహస్తతః ॥ శ్రీకృష్ణాయనమశ్చేతిజపా
ద్యంతేజపోసకృత్ ।సత్యంతపఇతిబ్రహ్మయజ్ఞేస్వాధ్యా
యవత్యపి॥ ఉపవీతేజినస్యాపిబంధనంబ్రహ్మచారిణాం।
పరి[illegible]చనసమాజ్యాత్ప్రాగేకమేకంతుతత్పరం ॥ తథా
ద్రామిడగాథానాంస్తోత్రాణామపికీర్తనం । ఉచ్ఛిష్ట
ఇత్యనుజ్ఞాయతథాతాంబూలచర్వణం॥ శ్రీపాదతీర్థమి
త్యుక్తిఃస్వామిన్దాసోహమిత్యపి। సంకల్పేచైత్రవైశా
ఖకీర్తనంసౌరమానినాం॥ శ్రీవిష్ణుకరణేత్యాదికీర్తనంచ
తథాన్యేషాం। అవసానంకరణఇత్యాపూర్వాస్థైస్సేత్యుప

క్రమః ॥ విష్ణోరరాటమిత్యాదేర్విష్ణుసూక్తేన మేళనం ।
తద్విప్రాసోయజుర్వేదఆవయచ్ఛేత్యుపక్రమః ॥ ఆయు
ష్మంతంతథాచాస్మైదేవాసఇతిఘోషణం । స్వాదుషగ్ం
సదఇత్యాదిప్రీణాత్యగ్నిరితీరణం॥ అనధ్యాయేప్రదోషే
చసంధ్యయోస్స్వస్తివాచనం । త్యక్త్వావాక్యంతథైకై
కమేకైకస్యాపికీర్తనం॥క్రమోక్తిస్సంహితానుక్తిరస
ద్భిస్సహకీర్తనం॥ అసభ్యభాషణంస్త్రీణాంమలవద్వా
ససాసహ । భోజనంశయనంవాస స్త్రీదినంచదివాని
శం॥ మలవద్వాససాగంధతాంబూలాదినిషేవణం। అ
భ్యంజనంచతుర్థేహ్నిపిష్టదానంగృహేగృహే॥ వివా
హేచోపనయనేతద్గృహంత్వారాద్యవర్జనం। చౌళోప
నయనాదూర్ధ్వం కేశధారణవర్జనం ॥ అభ్యంజనాది
రుద్వాహేగాథాగానేనసంయుతం । ప్రక్షేపోనాళికే
రస్యదంపతిభ్యాంపరస్పరం॥ డోలాద్యారోహణంపుంభి
స్స్త్రీకైస్స్నానవర్జనం । హీనాదనుపనీతేనస్వీకా
రోష్టాక్షరస్యచ॥ సహస్రనామసంక్షేపపాఠః పాద్మో
ద్భవానిచ। త్యక్త్వాసంధ్యాంగనుమాసే గాథాగాన
ముషస్యపి ॥ ఉపాకర్మణికౌపీనదానమాదానమేవచ।
అపూపభక్షణంతస్యదానంప్రతిగృహంతదా । ఉపాక
ర్మకృతిస్సర్వైస్త్యాగఉత్సర్జనస్యచ। సమావేశనగోదా
నకర్మణోర్వర్జనంతథా ॥ శూద్రాదీనా ముదక్యా
నాంయుగద్వయవివర్జనం । అభ్యంగం మీనసంక్రాం
త్యామకాలేమోదకాదనం ॥ అంగానామన్యశాఖానా
మప్యారంభఉపాకృతౌ॥ సంత్యేవమాద్యాఆచారాఅ

న్యేపివిదుషామపి। సంతిచే ద్వచనాన్యేషాం పశ్యంతు
సుధియో జనాః ॥ పురాతనోపవీతస్య త్యాగోన్యే
ద్యురుపాకృతౌ । సమిత్సమారోపణంచ సీమంతోన్న
యనేఽఖిలైః॥ రక్షాసూత్రపరిత్యాగ ఉత్సవాంతేని
శాముఖే॥ స్నానభోజనవిణ్మూత్రోత్సర్జనాచమనాది
షు। యోషితాంనియమాభావ అన్యథాపుండ్రధారణం॥
ఇక్షుకాతర్జనీవస్త్రభస్మభిర్దంతధావనం। మూత్రో
త్సర్గే పూతిరేవగండూషమపిపాణిషు॥ శాకాన్నలవ
ణాదీనాంహస్తేనపరివేషణం॥ శ్వశ్రూననాంద్రృశ్వశు
రాదీనాముచ్ఛిష్టభక్షణం। తైరసంభాషణంసద్భిరసద్భి
స్సహభాషణం॥ ప్రాగ్రజోదర్శనాత్ స్త్రీణాం విధవా
నామలంక్రియా। తాంబూలభక్షణంగంధపుష్పాదీనాం
చధారణం॥ కేశప్రసారణంవక్షఃప్రహారస్స్వపతేర్మృ
తౌ। పాదప్రసారణంభుక్త్వావుత్థానమపియోషితామ్॥

కేవలాచారబోధకశ్లోకాః
సమాప్తాః

శ్రియైనమః.

శ్రీలక్ష్మీనృసింహపరబ్రహ్మణెనమః

సచ్చరిత్రసుధానిధిః

శ్రీశంశ్రియంచసేనేశం శఠారిం నాథయోగినం।
పద్మాక్షం రామమిశ్రంచ యామునంచమునింతతః॥
పూర్ణం రామానుజమునిం ప్రణతార్తిహరం తథా।
రామానుజంరంగరాజంవాదిహంసాంబుదంగురుం॥
వేదాంతాచార్య తత్పుత్రౌ ప్రణమామి పునఃపునః॥
బ్రహ్మతంత్రస్వతంత్రార్యంశ్రీమద్వరద దేశికం।
ఆద్యం శఠారియోగీంద్రం నారాయణమునిం తతః॥
పరాంకుశశ్రీనివాసశఠజిద్యోగిపుంగవాన్।
పరాంకుశశఠారాతిపరాంకుశమునీశ్వరాన్॥
నారాయణశఠారాతిశ్రీనివాసమునీశ్వరాన్।
శ్రీమన్నారాయణమునింశ్రీనివాసమునీశ్వరం॥
అహోబిలనృసింహోద్యాన్గౌరవాన్నౌమిదేశికాన్॥
ససేతంసానుజంరామంప్రణమామిసహస్రశః।
యస్యస్మరణమాత్రేణపలాయంతేమహారయః॥
వాగీశ్వరంహయగ్రీవం ప్రణమామిసహస్రశః।
గంగాప్రవాహవద్యస్యస్మరణాద్వాగ్విజృంభతే॥
వేదాంతాచార్యమనఘంప్రణమామిసహస్రశః।

యదాశ్రితానాంస్వపదంపదాత్యేవశ్రియఃపతిః॥
శ్రీనివాసమునిశ్రేష్ఠం ప్రణమామిసహస్రశః।
రామానుజావతారంయంప్రవదంతిమహీసురాః॥
శతక్రతువిధిస్తవ్యంచతుర్వేదవిహారిణం।
శ్రీనివాసగురుంసీతానాయకంచనమామ్యహం॥
శ్రీమచ్ఛ్రీనిధిదేశికస్యచతురామ్నాయస్యదివ్యాజ్ఞయా
కర్తుంసచ్చరితార్థమధ్వరశతానుష్ఠాననిష్ఠాజుషః।
మీమాంసాద్వయవల్లభశ్చబుధరాట్ శ్రీశ్రీనివాసస్సుధీః
సమ్యక్సాహసకారిణోమఖతతిస్స్యాత్యర్థలక్ష్ణవిద్వన్మణిః॥
చతురామ్నాయషట్ఛాస్త్రీరహస్యార్థోపదేశినః।
శ్రీవాసదేశికస్యాంతేమేధాకస్యనజృంభతే॥
శ్రీనివాసమహామునింవరదదేశికంజనకాత్మజా
రాఘవౌపితరౌస్వకౌబహుసంప్రణమ్యజగత్ప్రభూ।
వీరరాఘవనామవాన్హసనైధ్రివఃకురుతేఘనా
సచ్చరిత్రసుధానిధింరఘువీరచోదితఆదరాత్॥

—*ఏతద్గ్రంథప్రయోజనం*—

ఆచారాణాంప్రార్ణోత్కర్మసుబోధాయనాదిభిః।
స్మృతిరత్నాకరాదీనామత్యంతంవిస్తృతత్వతః॥
తత్రతత్రోదితానర్థాన్సర్వానేకత్రవీక్షితుం।
క్రియతేద్రావ్యయనారంభస్తత్ప్రీణాతురఘూద్వహః॥
ధర్మశాస్త్రాణిసర్వాణియేసంవీక్షితుమక్షమాః।
పశ్యంతుసాధవఃకృత్స్నంసచ్చరిత్రసుధానిధిం॥
యస్మైవేదాధ్యయనంధర్మశాస్త్రమిదంతథా।
అధ్యేతవ్యంప్రయత్నేననియతంపాపభీరుణా॥

శ్రుతిస్మృతీతువిప్రాణాంచక్షుషీ ద్వే వినిర్మితే।
ఏకేనహీనః కాణస్స్యాద్ద్వాభ్యామంధః ప్రకీర్తితః॥
అధీత్యచతురో వేదాన్ సషడంగపదక్రమాన్।
స్మృతిహీనానశోభంతే చంద్రహీనేవశర్వరీ॥
ధర్మ్యంయశస్యమాయుష్యం పుణ్యంస్వర్గ్యంతథైవచ।
ధారణాద్ధర్మశాస్త్రస్య బ్రహ్మలోకమవాప్నుయాత్॥
ఏవంమనుసురాచార్యపరాశరయమాదిభిః।
ధారణంధర్మశాస్త్రాణాం ప్రశంసితమనేకధా॥
తస్మాద్విస్తరభీరూణాం దిదృక్షూణాం బహుస్మృతీః।
ఉపాదేయోయమార్యాణాం సచ్చరిత్రసుధానిధిః॥

—*ఏతద్గ్రంథోక్తవిషయానుక్రమః*—

ప్రోచ్యతేనుక్రమాదస్మిన్ సచ్చరిత్రసుధానిధౌ।
పరిభాషేంద్రియాదీనాం సంశుద్ధిర్గుణవర్ణనం॥
తల్లక్షణాన్యష్టకాలపంచకాలవిభాగతా।
బ్రాహ్మేముహూర్తేకర్తవ్యవిణ్మూత్రోత్సర్గశౌచయోః॥
విధిరాచమనస్యాపినిమిత్తాన్యథతస్యచ।
దంతశుద్ధిస్స్నానవిధిరూర్ధ్వపుండ్రవిధిస్తథా॥
తతస్సంధ్యోపాసనస్యజపోపస్థానయోర్విధిః।
రామసేనావిధిరథాప్యాచారాణాంనిరూపణం॥
తతోభివాదనవిధిస్తతోభ్యుక్షణహోమయోః।
బ్రహ్మయజ్ఞాధ్యయనయోరుపాదానవిధిస్తథా॥
నైమిత్తికస్నానవిధిఃక్షౌరాభ్యంగవిధిస్తతః।
ధాత్రీస్మృత్సాగరస్నానమాఘస్నానవిధిస్తతః॥
స్నానంగ్రహణసంక్రాంత్యోరాపగానాంరజస్తథా।

మాధ్యాహ్నికస్నానవిధి ర్మాధ్యాహ్నికజపక్రమః ॥
ఇజ్యావిధిర్వైశ్వదేవబలికర్మవిధి స్తథా।
పంచయజ్ఞాతిథ్యవిధిర్భిక్షాదానవిధి స్తతః॥
భోజనస్యాపినియమోభక్ష్యవస్తువిధి స్తథా।
కాలాశ్రయనిమిత్తైశ్చ క్రియాసంసర్గజాతిభిః ॥
దుష్టాన్నవ్యంజనవిధిస్స్వాధ్యాయస్యవిధి స్తతః।
తాంబూలచర్వణవిధిస్సాయంసంధ్యావిధి స్తతః॥
ప్రదోషజపసంకోచవిధిరౌపాసనస్యచ।
శ్రీరామేజ్యావైశ్వదేవబలిభుక్తివిధి స్తతః ॥
స్వాధ్యాయయోగశయనస్త్రీసంగానాంవిధి స్తతః।
తతఃస్త్రీణాంనిత్యకృత్యంస్త్రీధర్మ స్తదనంతరం॥
రజస్వలానాంనియమోగర్భిణీనియమ స్తతః।
విధవానాంచధర్మాత్రక్రమేణప్రోచ్యతేమయా॥
ప్రమాణవచనాన్యేషాంశ్రుతిగ్రాహ్నికరాదిషు।
సంతితత్రవిపశ్చిద్భిర్దిష్టాన్యాదిస్మృతుభిః॥
మయాతదర్థాన్సంగృహ్యగ్రంథవిస్తరభీరుణా।
క్రియతేసంగ్రహాత్మైఃసచ్చరిత్రసుధానిధిః॥
దోషాన్హిత్వాభ్యసూయాదీన్
మయోక్తంస్మృతిసంగ్రహం।
విద్వాంసస్సుధియోనిత్యంపశ్యంతుగతమత్సరాః॥
సీతాధినాథకృపయైవమయాకృతోసౌ
శ్రీరామదత్తసుతినాస్మృతిసంగ్రహోద్య।
అజ్ఞస్యభక్తిరహితస్యమమాల్పబుద్ధేః
శక్తిఃస్మృతిప్రణయనేకథమన్యథాస్యాత్ ॥

—*అథపరిభాషా*—

తత్రతత్రోపయోగార్థంపరిభాషాత్రవర్ణ్యతే ।
నోక్తోహస్తోయత్రతత్రదక్షిణఃపరికీర్తితః॥
యత్రదిఙ్నియమోనోక్తఃప్రాచీతత్రోత్తరాథవా।
తయోరుపాధావైశానీజుహోతీత్యత్రవైస్మృతం॥
సంఖ్యానుక్తౌసహస్రంస్యాజ్జపహోమాదికర్మసు ।
శతంవాదశవాగవ్యంద్రవ్యంగ్రాహ్యంఘృతాదికం॥
గవ్యాభావేమాహిషంస్యాదాజ్యంతైలమథాపివా।
అసీనఏవకుర్వీతనోక్తేయత్రాసనస్థితీ॥
కాలాత్పూర్వంకృతంకర్మపునఃకాలేసమాచరేత్ ।
అననుష్ఠితమేవస్యాత్కాలేతీతేకృతంయది॥
ప్రధానాకరణేకర్మసాంగంకర్తవ్యమాదితః।
నకార్యాణ్యంగనాశేస్యురంగివాంగానివాపునః॥
ఆరబ్ధంకర్మచేన్మధ్యేమోహేనకృతమన్యథా।
స్ఖలనంయత్రసంభూతంతదారభ్యసమాపయేత్॥
అతీతేముఖ్యకాలేతుగౌణకాలోపిసత్తమః।
ముఖ్యకాలోగరీయాన్స్యాన్ముఖ్యయోర్ద్రవ్యకాలయోః॥
తన్ముఖ్యకాలేద్రవ్యేణగౌణేనాపిక్రియాశ్చరేత్ ।
ముఖ్యద్రవ్యాశయాధీమాన్ముఖ్యకాలంనలంఘయేత్॥
గౌణేనకర్మణ్యారబ్ధేద్రవ్యేణయదిలభ్యతే।
ముఖ్యద్రవ్యంతుతత్త్యక్త్వాగౌణేనైవసమాపయేత్॥
ముఖ్యద్రవ్యముపాత్తంయత్తద్వినష్టంయదాతదా।
గ్రాహ్యమన్యన్ముఖ్యమేవగౌణంవాతదసంభవే॥
ముఖ్యద్రవ్యోపమంగౌణంగ్రాహ్యంగౌణోపమంనతు॥

కర్మాక్షమమపి ద్రవ్యం ముఖ్యమేవోత్తమం విదుః।
కర్మక్షమమపి ద్రవ్యం న గ్రాహ్యం గౌణమేవ హి॥
ద్రవ్యం తత్తత్సమం కార్యైరూపైర్వర్ణైరథాపి వా।
క్షీరైః పుష్పైః ఫలైర్గంధైస్సంగ్రాహ్యమథవా రసైః॥
పూర్వైః పూర్వైస్సమాలాభే సమం గ్రాహ్యం పరైః పరైః।
హోమస్య ద్రవ్యస్యాలాభే ఘృతేన జుహుయాద్ద్విజః।
అజ్ఞాతా యది మంత్రాస్స్యుర్జప హోమార్చనాదిషు।
తిస్రో వ్యాహృతయస్తత్ర మంత్రస్స్యుః ప్రణవోపి వా॥
మంత్రస్య దైవతాఽజ్ఞానే దేవతా స్యాత్ప్రజాపతిః॥
స్వకాలే క్రియమాణానామంగానిస్యుశ్చ కర్మణాం।
అకాలే క్రియమాణానాం నాంగాన్యంగ్యేవ కర్మణాం॥
బహ్వల్పం వా స్వగృహ్యే యత్ ప్రోక్తం కర్తవ్యమేవ తత్
న్యూనతా తత్ర యద్యస్తి తదా గ్రాహ్యం పరోదితం॥
స్వసూత్రవిధ్యలబ్ధౌ తు గ్రాహ్యం బోధాయనోదితం॥
విణ్మూత్రోత్సర్జనం దంతధావనం ప్రోక్షణం తథా।
తర్పణాచమనే కుర్యాత్ కుక్కుటాసనసంస్థితః॥
స్నానభోజనపానాని మైథునం దంతధావనం।
క్రీడాముద్వర్తనం నిద్రాం వర్జయేద్దేవతాలయే॥
విణ్మూత్రోత్సర్జనే దంతధావనే మైథునే తథా।
స్నానహోమజపాద్యేషు మౌనం కర్మ సమాచరేత్॥
ఉపవీతం సదా ధార్యం శ్రౌతస్మార్తాదికర్మసు।
తర్పణే వందనే శ్రాద్ధే కట్యామేవ తు ధారయేత్॥
(ఉపవీతవద్వాసోవిన్యాసవిశేష ఉపవీతం)
ఆదౌ క్రియాణామంతే చ ప్రణవ్యో గురుతత్పరాన్।

లక్ష్మీశ్వవల్లభపర్యంతాన్సేనేశం శ్రియమప్యథ।
ఉక్త్వామంత్రం కృతంచేతి బలమంత్రం తతఃపరం।
పశ్చాత్పద్యం స్వశేషీతి గద్యం వా భగవానితి।
కీర్తయేత్పరమైకాంతీ పంచకాలక్రియాదిషు ॥
బలమంత్రం వినాతంచ తచ్చాంతే పరికీర్తయేత్ ॥
స్నానహోమజపాదీనామన్యేషామపి కర్మణాం।
ఆద్యంతయోః కృతంచేతి వినాతం తచ్చకీర్తయేత్ ॥
యథోపదేశం కార్యాణి సంప్రదాయానుసారతః।
స్నానాభిగమనాదీని సర్వకర్మాణి చద్విజైః ॥
ద్వివిధానామింద్రియాణాం మనోబుద్ధ్యోశ్చ వర్ష్మణాం।
ద్రవ్యదేశక్రియాణాం యాశుద్ధిస్సాచార ఉచ్యతే ॥
ఇతి సచ్చరిత్రసుధానిధౌ పరిభాషా. ************

—*ఇంద్రియాదిశుద్ధిః*—

భగవద్గురువిప్రాణాం నిందాం చాసత్యభాషణం।
అశృణ్వన్ తామసం శాస్త్రం యచ్చాన్యదపి నిందితం॥
మాహాత్మ్యం స్తోత్రనామాని పద్మాకాంతస్య సర్వదా।
సంశృణ్వన్ సాత్వికం శాస్త్రం శ్రోత్రం శుద్ధముదాహృతం
పరస్త్రీపతితాదీనామంగస్పర్శనవర్జితా।
జాహ్నవ్యాదిమహాతీర్థస్నాననిర్ధూతకల్మషా।
వైష్ణవాలింగనప్రాప్తపరమానందనిర్భరా।
అలోలుపా చందనాదౌ త్వక్ఛుద్ధా పరికీర్తితా॥
పాషండపతితాన్యస్త్రీకులమాత్రాదివీక్షణే।
పరాఙ్ముఖీ భాగవతాలోకనాదిస్పృహాన్వితా।
రమారమణపాదాదిచూడాంతాంగేక్షణోద్యతా।

ఆరూఢార్యేషుసతతంశుద్ధాదృష్టిరుదాహృతా॥
కాలాశ్రయనిమిత్తైశ్చక్రియాసంసర్గజాతిభిః।
దుష్టమన్నమనిచ్ఛంతీపరమాపత్స్వపిక్వచిత్ ।
యజ్ఞశిష్టంహృషీకేశవినివేదితమన్వహం।
స్వీకుర్వంతీయథాకాలంజిహ్వాశుద్ధోదితాబుధైః॥
మద్యమాంసమలాదీనాంగంధాఘ్రాణవివర్జనం।
తులసీకుసుమాదీనాంలక్ష్మీపతిపదాబ్జయోః।
సమర్పితానామాఘ్రాణంఘ్రాణశుద్ధిరుదాహృతా॥
పరాపవాదంపారుష్యంపైశున్యమతివాదతాం।
అసచ్ఛాస్త్రస్యపఠనమసద్భిస్సహభాషణం।
వర్జయిత్వైవమాదీనిభగవన్నామకీర్తనం।
వేదసచ్ఛాస్త్రపఠనంసదామధురభాషణం।
ఏవమాదీనికుర్వంతీవాక్ఛుద్ధాసముదాహృతా॥
పరదారపరద్రవ్యస్పర్శబాలాదితాడనే।
హిత్వావృథాతృణచ్ఛేదమన్యచ్చాపివిగర్హితం।
దివ్యాలంకారకరణేకుశలఃకమలాపతేః।
సమ్మార్జనాదికృద్ధామ్నిశుద్ధఃపాణిరుదాహృతః॥
భగవన్మందిరాచార్యాద్యాభిముఖ్యప్రసారణం।
ధావనంభూమిఘాతంచహిత్వాన్యదపినిందితం।
తీర్థయాత్రోత్సవాద్యర్థంసంచరిష్ణుమృదుక్రమం।
మహాత్మేతరస్పర్శహీనంశుద్ధంపాదద్వయంమతం॥
సతాంసమీపేఽధోవాయువిసర్జనవివర్జితః।
సర్వదావాససాచ్ఛన్నఃపాయుశ్శుద్ధఉదాహృతః॥
అన్యయోషిత్స్వకాలేవాయద్యుల్బణవివర్జితం ।

ఋతుగామిస్వస్త్రీషూంచేమపస్థంశుద్ధముచ్యతే॥
పరహింసాద్రవ్యయోషిద్ద్వేషవైరానుచింతనం।
అసద్విషయసంసృష్టమలభ్యార్థానుచింతనం।
అన్యచ్చనిందితంత్యక్త్వాహృషీకదమకంసదా।
శ్రీపతిధ్యానవిమలంమానసంశుద్ధముదాహృతం॥
శ్రీపతిస్సర్వదోపాస్యోభోగమోక్షేచ్ఛుభిర్జనైః।
అన్యేబ్రహ్మాదయోదేవానోపాస్యాస్తుముముక్షుభిః॥
మహాభాగవతాస్సేవ్యాస్సచ్ఛాస్త్రంతదుదీరితం।
ఇతివిజ్ఞాయతత్త్వార్థంసదాచార్యోపదేశతః।
శుష్కతార్కికచార్వాకనాస్తికప్రముఖైర్జనైః।
అభేద్యాసుదృఢానిత్యంబుద్ధిశ్శుద్ధోదితాబుధైః॥
తిలామలకపిష్టాద్యైస్తైలాభ్యంగనిమజ్జనైః।
మలమూత్రాదిశౌచేనశాస్త్రోక్తవిధినామృదా।
నాసికాకర్ణనేత్రాదిమలనిర్హరణేనచ।
నైర్మల్యంయచ్ఛరీరేషాదేహశుద్ధిరుదాహృతా॥
సత్త్వాదిగుణభేదేనత్రివిధంద్రవ్యముచ్యతే।
తత్రైకైకంబహువిధంద్రవ్యంజ్ఞేయంమనీషిభిః॥
ద్రవ్యేష్వేతేషుసంశుద్ధంసాత్త్వికంద్రవ్యముచ్యతే॥
ధార్మికాధిష్ఠితోరాజ్ఞాధార్మికేణాభిపాలితః।
మ్లేచ్ఛపాషండపతితసింహవ్యాఘ్రాదివర్జితః।
దివ్యాపగాదేవఖాతశిఖిసారంగసంయుతః।
ఆసన్నోయోజలైఃపుష్పతులసీసమిదాదిభిః।
యుక్తశ్చతృణకాష్ఠాద్యైర్దేశశ్శుద్ధఉదాహృతః॥
ఇత్యాదిగుణసంయుక్తేదృష్టిరమ్యేమనోహరే।

గోశకృత్సలిలాలిప్తే దేశే జనవివర్జితే।
యత్కర్మ క్రియతే హీననరవీక్షణవర్జితం।
లక్ష్మీపతిపదాంభోజసంతతధ్యానసంయుతం।
సంకల్పపూర్వమారబ్ధం సాత్త్వికత్యాగసంయుతం।
విశుద్ధంకర్మవిజ్ఞేయం శ్రీశాయాంతేసమర్పితం॥
శుద్ధసత్త్వంక్రియాదీనాంప్రోచ్యంతేఽథగుణాశ్శుభాః॥

—*శుభగుణవర్ణనం*—

విద్యానసూయాకార్పణ్యమక్రోధస్సత్యభాషణం।
సతాంపూజాదయాక్షాంతిస్సంతోషోఽస్తేయమార్జవం
జ్ఞానంధ్యానంతపశ్శౌచమస్పృహేంద్రియనిగ్రహః।
హ్రీర్మంగళమనాయాసోధృతిర్దానంశమోదమః।
అహింసాధ్యయనంయజ్ఞఃప్రోక్తాఏతేగుణాశ్శుభాః॥

—*శుభగుణ లక్షణాని*—

ఉచ్యంతేలక్షణాన్యేషాంవిద్యాత్మజ్ఞానముచ్యతే।
గుణేషుదోషాకథనమనసూయోచ్యతేబుధైః॥
దరిద్రేణాపియత్కించిదహన్యహనిదీయతే।
సత్పాత్రేషువినాదైన్యమకార్పణ్యంతదుచ్యతే॥
నికృష్టేష్వపిజనేస్వస్మాచ్ఛపతిఘ్నతివాబహు।
క్రోధాభావోఽబలినస్స్వేఽక్రోధఃప్రోచ్యతేబుధైః॥
భూతప్రియహితంసత్యంయథార్థకథనంస్మృతం॥
గృహాగతానాంగృహిభిర్యాపూజాక్రియతేముదా।
మహాభాగవతానాంసాసతాంపూజాప్రకీర్తితా॥
సర్వభూతహితైషిత్వంసుస్నిగ్ధాప్రోచ్యతేదయా।
క్షాంతిర్ద్వంద్వసహిష్ణుత్వంసంతోషోవిషయాస్పృహా॥

అదత్తస్యానుపాదానమస్తేయంపరికీర్తితం।
ఆర్జవంసమచిత్తత్వంజ్ఞానంతత్త్వార్థచింతనం॥
విషయేభ్యస్సమాహృత్యమనోహృత్పద్మసంస్థితే।
శ్రీభూమిరమణేఽస్యస్థాపనంధ్యానముచ్యతే॥
తపస్స్వధర్మాచరణముపవాసశ్చకాలతః।
అభక్షణమభక్ష్యాణామసంసర్గశ్చనిందితైః।
అసాంకర్యంస్వధర్మేచసంస్థితిశ్శౌచముచ్యతే॥
ద్రవ్యేణాల్పేనశాగేనసంతుష్టిర్యేనకేనచిత్।
పరద్రవ్యేష్వనిచ్ఛాయాసాఽస్పృహాపరికీర్తితా॥
యావనేసత్సువిషయేష్వాసక్తిర్నభవేద్యది।
ఇంద్రియాణాంనిగ్రహస్స్యాద్ధ్రీరకార్యనివర్తనః॥
ప్రశస్తాచరణంనిత్యమప్రశస్తవివర్జనం।
శాస్త్రోక్తవిధినాయత్తన్మంగళంప్రోచ్యతేబుధైః॥
అనాయాసశ్శుభేకర్మణ్యాయాసాభావఈరితః।
ధృతిస్స్వధర్మాకరణేబుద్ధేస్థైర్యంవిదుర్బుధాః॥
దీయతేపుణ్యకాలేషుయత్తద్దానముదీరితం।
శమశ్చిత్తస్యశాంతిస్స్యాద్వృత్త్యైవదమనందమః॥
యూకమత్కుణముఖ్యానాంశరీరంతుదతామపి।
ద్రోహంయదినకుర్వీతసాఽహింసాపరికీర్తితా॥
దినేదినేబ్రహ్మయజ్ఞస్స్వాధ్యాయోఽధ్యయనంస్మృతం।
యజ్ఞఇత్యుచ్యతేపంచమహాయజ్ఞాదినేదినే॥
ఉక్తాగుణాఅప్యుక్తానిసమ్యక్తల్లక్షణానిచ।
బ్రాహ్మేముహూర్తాదారభ్యకర్మకర్తవ్యముచ్యతే॥

—*అష్టకాలపంచకాలవిభాగః*—

దివసస్యాష్టధా భాగో దక్షాదిభిరుదాహృతః।
స్నానాదిబ్రహ్మయజ్ఞాంతం తత్రాద్యే సముదాహృతం॥
వేదాభ్యాసో ద్వితీయే తు తృతీయేఽర్థార్జనం స్మృతం।
స్నానాది దేవపూజాంతం చతుర్థే సముదాహృతం॥
పంచమే వైశ్వదేవాది భోజనాంతముదాహృతం।
ఇతిహాసపురాణాదిపాఠస్సప్తమషష్ఠయోః॥
అష్టమే లౌకికం కార్యం క్రమ ఏవముదీరితః॥
శాండిల్యాదిభిరన్యైస్తు పంచకాలపరాయణైః।
అద్విధాపంచకాలస్వం ప్రశస్తమితి వర్ణితం॥
అకౌతత్రాభిగమనముపాదానమనంతరం।
ఇజ్యాస్వాధ్యాయయోగాశ్చ క్రమేణ సముదాహృతాః॥
బ్రాహ్మాన్ముహూర్తాదారభ్య ప్రోచ్యతే పంచకాలతా।
బ్రాహ్మేముహూర్తే కర్తవ్యం కర్మాత్ర ప్రతిపాద్యతే॥

—*బ్రాహ్మముహూర్తకర్తవ్యం*—

శర్వర్యాశ్చరమే యామే ముహూర్తో బ్రాహ్మ ఈరితః
అన్యే సూర్యోదయాత్పూర్వం త్రిముహూర్తం విదుర్బు
ధాః। నిద్రాం కరోతి యస్తత్ర పాదకృచ్ఛ్రం సమాచరేత్।
తస్మాత్తత్ర పరిత్యక్తనిద్రశ్శయ్యాతలాదితో ద్విజః।
సత్త్వస్థో హరికీర్తిం ప్రోచ్య హరిరోమితి।
గ్రాహగ్రస్తేత్యాదిశ్లోకానుక్త్వా ప్రసన్నధీః।
ఉత్థాయ శయనాత్పాణిపాదప్రక్షాళనపూర్వకం।
ద్విరాచమ్యాథవాఽశక్తౌ దక్షిణం శ్రవణం స్పృశేత్॥
తస్మిన్ కాలే సమాసీనో జీవేశగుణచింతనం।

కృత్వాశిరోగమాం లార్యవంగిశో క్తప్రకారతః।
నిర్విద్యధైర్యమాశ్రిత్యగురువందనపూర్వకం।
ధ్యాత్వాసీతాపతింతస్యనామ్నాంసంకీర్తనంచరేత్॥
చతుర్ణాంద్వాదశానాంచదశానామపిచశ్రియః।
స్తోత్రైరుప్తస్తుత్వాతదీయైస్తాంతద్గుణానపికీర్తయేత్॥
యోగంసమాప్యవిధివత్కృతంచేత్యాదిమంత్రతః।
సాష్టాన్యతఃపంచకాలంతతోభిగమనంపృథక్।
సంకల్ప్యబలమంత్రంచజపిత్వాతదనంతరం।
పద్యంస్వశేషభూతేనేత్యేకవాభగవానితి।
గద్యంవాప్యనుసంధాయదక్షిణంచరణంతతః।
నమఃక్షితిధరాయేతిమంత్రేణప్రణవాదినా।
విన్యస్యభూమ్యాంతదను
మంత్రాభ్యాంప్రార్థయేచ్ఛ్రితాం॥
సముద్రవసనేదేవిపర్వతస్తనమండితే।
విష్ణుపత్నినమస్తుభ్యంపాదస్పర్శంక్షమస్వమే॥
నమోస్తుప్రియదత్తాయైతుభ్యందేవివసుంధరే।
త్వంమాతాసర్వలోకానాంపాదస్పర్శంక్షమస్వమే॥
ఇతిసంప్రార్థ్యధరణీంసంప్రణమ్యతతఃపరం।
మంత్రైర్విష్ణోఃక్రమోసీతిచతుర్భిశ్చతురఃపదః।
భూమావనిక్షిప్యతదనుధ్యాయన్విష్ణుంత్రివిక్రమం।
బహిర్గత్వాకేశవాయనమఇత్యేకమంత్రతః।

—*మలమూత్రోత్సర్జనవిధిః*—

ఉదీచీంప్రాగుదీచీంవాప్రాచీంవానైరృతింతువా।
శౌచకర్మాంతదిశంగత్వావిణ్మూత్రోత్సర్గహేతవే।

మృదంతోయంచసంస్థాప్యమలమాత్రేపరిత్యజేత్ ॥
ఆఖూత్కృష్టాంహలోత్ఖాతాంకూలస్థాంజంతుదూషితాం।
శర్కరామేధ్యసంయుక్తాంశౌచశిష్టాంపరస్యచ।
మృత్తికాంసంహరాన్మార్గాత్ప్రస్థౌకౌజలమధ్యతః।
గృహోచ్ఛ్వసికతాఃపాంసూఃకర్దమానపినాహరేత్ ॥
పత్రాభ్యాన్న్యాంనత్రసంసిద్ధాంనకృష్ట్వాజలభాజనం।
ఉపానహౌదినాధార్యౌసమావర్తనసూత్రతః।
అశ్వమేధికిహేయోర్ధ్వపాదుకాతుదివానహి।
యోగాభ్యాసరతైస్తైస్త్రవపాషండాదినిషిద్ధజైః।
స్పృష్టంచేదపిభూతార్త్తోచ్ఛిష్టానాంచనిషేధతః।
రాత్రౌతుపాదుకాధార్యాగృహేక్షేత్రేపథిచైవచ॥

సంత్యక్తపాదుకోపాదిస్పృశ్యసహచారిణాం।
నిష్ఠీతంప్రస్నామూత్రంతుకర్ణేవిన్యస్యదక్షిణే।
ప్రచ్ఛాద్యవసనంఘ్రాణంమూర్ధానమపివాససా।
అయజ్ఞియైస్తృణైశ్శుష్కైఃపర్ణైర్వాచ్ఛాద్యమేదినీం
మౌనీదివోదఙ్ముఖస్స్యాన్నక్తంచేద్దక్షిణాముఖః।
మలంమూత్రంచవిసృజేత్సంధ్యయోస్తుయథాదివా॥
ఆపద్యశక్తౌస్త్రీరాత్రిద్వ్యాభిముఖ్యాచదిగ్భ్రమే।
భయేదిఙ్నియమోనాస్తిదివానక్తమపిక్వచిత్ ॥
దేవాలయజలాశ్వత్థసోపానగోవిప్రప్రాకారకాః।
పర్యంకాదిశోరోపితశ్చనవిజ్ఞాతేపరిత్యజేత్ ॥
ఆరామేనాగ్న్యాయతనేవృక్షశ్మశానోషరభస్మసు।
వల్మీకగోష్ఠేష్వసగర్తక్షేత్రఖిలాధ్వసు।
అమేధ్యసికతాచ్ఛాయాగుల్మచత్వరవారిషు।

కృష్టిగోష్ఠేషువృక్షమూలేతటాకాన్తేనదీతటే।
గోమయేయజ్ఞశాలాయాంపరభూమౌచశాద్వలే।
గృహాంకణేచపాషాణేరంధ్రేకీటాదిజంతుషు।
సన్నిధౌద్విజగోస్త్రీణాంవిణ్మూత్రేపరిత్యజేత్॥
దృష్టంచేత్సలిలంసూర్యః పశ్యేద్గాంబ్రాహ్మణంతువా॥
వ్రీహిస్త్రియవః క్రమశఊర్ధ్వాగ్రంవిమతంగులం।
షణ్ణవత్యంగులందండఃక్రోశస్తద్విసహస్రకం।
క్రోశాద్వాదశదండాద్వాపరితోవిష్ణుమందిరాత్।
జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోవాపివిణ్మూత్రేయఃపరిత్యజేత్।
సవినాశంవ్రజత్యాశుభగవాంశ్చప్రకుప్యతి।
మూత్రగర్తేచపతతియావన్మన్వంతరంద్విజః॥
స్నానంకృత్వాఽర్ద్రవసనోవిణ్మూత్రేవిసృజేద్యది।
ప్రాణాయామత్రయంకృత్వాపునస్స్నానంసమాచరేత్॥
కృత్వామూత్రంపురీషంవాశ్వాదిస్పృష్టోయదాభవేత్।
స్నాత్వాసచేలంగాయత్రీసహస్రజపతశ్శుచిః॥
తథాలశునసంస్పృష్టస్స్నానోపోషణతశ్శుచిః॥
గృహీతోదకపాత్రశ్చేన్మలమూత్రేసముత్సృజేత్।
మూత్రతుల్యంతముదకంపీత్వాచాంద్రాయణంచరేత్॥
కృతేమూత్రేపురీషేవాసలిలంనభవేద్యది।
లబ్ధ్వాతోయంతతశ్శౌచంకృత్వాస్నాత్వాసచేలకం।
స్పృశేద్గామప్సుకేతోఽవిణ్మూత్రాణాంనోచసంశయః।
ఉపవాసోఽకృతేశౌచేవిణ్మూత్రేనాంభసిస్మృతః॥
విసృజ్యకేతోఽవిణ్మూత్రాణ్యకృత్వాశౌచమధ్వగః।
స్నాత్వాసచేలంజుహుయాద్వ్యాహృతిత్రితయేనతు।

యోఽనిష్క్రమ్యజలంగచ్ఛేత్ కృతవిణ్మూత్రమోచనః।
స్నాత్వాసచేలంస్పృష్ట్వాగ్నింఘృతంప్రాశ్యవిశుద్ధ్యతి॥
నిష్ఠీవాకరణేబ్రహ్మసూత్రంతత్పరివర్జయేత్।
సమృజేత్స్థలమూత్రేక్ష్మలోష్టమృత్తృణపర్ణకైః॥
ఏవంవిసృజ్యవిణ్మూత్రేపినివచ్ఛాచమాచరేత్॥

—*అథశౌచవిధిః*—

వృత్తిష్ఠవసనోమేఢ్రంగృహీత్వాసవ్యహస్తతః।
పూర్వంసక్షిప్తమృత్తోయైశ్శౌచంకుర్యాదతంద్రితః।
సోత్సృజేద్వామహస్తేనయావచ్ఛౌచంతుమేహనం।
మృజ్జలోద్ధరణాభావేశౌచంకుర్యాదనుద్ధృతైః॥
శౌచంయదితటాకాదౌనాహరేద్బాహ్యమృత్తికాం
కూర్పరాన్మణిబంధాద్వాపరతోప్యుద్ధరేన్మృదం॥
నిక్షిప్యశోధితేతీరేదివాసీనఉదఙ్ముఖః।
దివేవసంధ్యయోశ్శౌచంనక్తంచేద్దక్షిణాముఖః॥
అరత్నిమాత్రాదుదకాద్బహిరేవసమాచరేత్।
నద్యాదౌపుణ్యతీర్థేచనతుశౌచంసమాచరేత్॥
అంగుష్ఠానామికాంసవ్యంబహిర్జాన్వంతరంకరం।
కృత్వామృదందక్షిణేనగృహీత్వాపాణినాకరే।
సవ్యేకృత్వాతేనగుదంమేహనంచవిశోధయేత్॥
గుదేపంచదశ[illegible]మృత్తికాద్వాదశాపివా।
పస్తేహనేసవ్యహస్తేమృత్స్నయాచాంతరాంతరా॥
యావన్నాపైతిలేపోగంధస్తావద్దక్షిణపాణినా।
దేయమంభోనఖాంగుష్ఠోనసంప్రక్షాళనంచరేత్॥
అంతర్లింగక్షాళనేనయతేర్బ్రహ్మచారిణః।

చాంద్రాయణంనిష్కృతిస్స్యాన్నదోషోగృహమేధినాం।
అర్ధప్రసృతిమాత్రాద్యాస్తదర్ధాఇతరామృదః।
త్రిపర్వమాత్రాలింగేస్యుఃపర్వమాత్రాస్తువామృదః॥
పాదయోర్హస్తయోశ్చాపిధాత్రీఫలసమామృదః।
సవ్యహస్తేవింశతిస్స్యుఃపాదయోస్సప్తసప్తచ।
మిళిత్వావింశతిఃపాణ్యోస్తతోనఖవిశోధనం॥
కృత్వాశౌచంకృతంయత్రతత్ప్రదేశంప్రక్షాళయేత్పునః॥
తిస్రోలింగేమృదోదేయాఏకైకాంతరమృత్తికాః।
పంచవామకరేపాణ్యోస్తిస్రోమూత్రస్యశుద్ధయే॥
ఏకాలింగేకరేవామేతిస్రోద్వేహస్తయోర్మృదః।
రాత్రౌమాత్రేశుచిశ్శుక్లోక్తేతద్విగుణంభవేత్॥
పాయూపస్థగతంశౌచతోయంనాశుద్ధికృద్భవేత్।
ఏవంశౌచేమనస్తుష్టిఃకృతేపినభవేద్యది।
పునశ్శౌచంప్రకుర్వీతగంధలేపక్షయేపివా॥
విణ్మూత్రయోర్యత్పూర్వంస్యా
త్తచ్ఛౌచంపూర్వమాచరేత్।
విట్ఛౌచంప్రథమంకుర్యాద్భవేతాంయుగపద్యది॥
ప్రాక్కుర్యాద్యదివిట్ఛౌచంవామేపంచమృదఃకరే।
దక్షోక్తవిధినాకుర్యాన్మూత్రశౌచంసమాహితః॥
ఉపవిష్టైతువిణ్మూత్రోత్సర్జనార్థంనచేద్భవేత్।
ఉక్తార్ధశౌచంసికతాశౌచేము ద్విగుణంభవేత్॥
విణ్మూత్రోత్సర్జనేస్వాంగేమలస్పర్శోభవేద్యది।
ఊర్వోస్స్పృష్టస్యహస్తిస్రఃపాదయోఃపంచజంఘయోః॥
కటింప్రక్షాళ్యమృత్తోయైర్వస్త్రమన్యచ్ఛధారయేత్॥

ప్రత్యాశ్యజానుచరణౌహస్తౌవాకూర్పరంతథా।
గండూషాణ్యష్టిషట్కుర్యాత్
క్రమాన్మూత్రపురీషయోః।
వక్ష్యమాణేనవిధినాద్విస్త్రిరాచమనంచరేత్॥
ఏతచ్ఛౌచంగృహస్థస్యద్విగుణంబ్రహ్మచారిణః।
యతేశ్చతుర్గుణంప్రోక్తమర్థంస్యాత్స్త్ర్యనుపేతయోః
అశక్తౌతుచభేతానాంయథాశక్తిసమీరితం॥

—*ఆచమనవిధిః*—

ప్రక్షాళ్యాజానువాజంఘంపాదావాకూర్పరంకరౌ
సమ్యక్ప్రక్షాళ్యపాణౌహస్తౌచప్రాఙ్ముఖోవాప్యుదఙ్ముఖః।
అంతర్జానుకరౌకృత్వాకుక్కుటాసనసంస్థితః।
వామహస్తేనసలిలంస్పృశన్దక్షిణపాణినా।
సమ్యక్కృతపవిత్రేణకుర్యాదాచమనంసదా॥
గోకర్ణాకృతిహస్తేనగృహీత్వాద్విజఃశీర్షతః।
తోయంతదేవన్యూనాధ్యముక్త్వాంగుష్ఠకనిష్ఠకే।
బ్రహ్మతీర్థేననిశ్శబ్దంమాషమగ్నజలంపిబేత్॥
తన్మాన్యూనమధికంపీత్వాసురాపానసమంభవేత్॥
కనిష్ఠాద్యంగుష్ఠమూలాన్యగ్రతలేకరే।
ఋషిపిత్రజదేవాగ్నితీర్థానిస్యుర్యథాక్రమం॥
ధ్యాయన్వేదత్రయంపీత్వాత్రిరంబోష్ఠద్వయంతతః।
ధ్యాయన్సన్యేతిమార్జ్యద్విరంగుష్ఠస్యమూలతః।
సమ్యక్ప్రక్షాళ్యతరాణాసిధ్యాయన్నోష్ఠద్వయంసకృత్
అంగుళీభిస్త్రిస్యమాభిస్సంస్పృష్ట్వాదేవతీర్థతః।
ధ్యాయన్నిగమ్యశ్శివిష్ణూంశ్చసవ్యహస్తంపదద్వయం।

శిరశ్చక్రమశః ప్రోక్ష్యతతశ్చంద్రదివాకరౌ।
ధ్యాయన్ననామికాంగుష్ఠ
యోగేనాక్షిద్వయంస్పృశేత్॥
తర్జన్యంగుష్ఠయోగేనధ్యాయన్ప్రాణసమీరణౌ।
సంస్పృష్ట్వానాసికేపశ్చాత్కనిష్ఠాంగుష్ఠయోగతః।
దిశశ్చవిదిశోధ్యాయన్శ్రవణేసముపస్పృశేత్॥
ధ్యాయన్నింద్రముపేంద్రంచమధ్యమాంగుష్ఠయోగతః।
బాహుద్వయముపస్పృశ్యతతోధ్యాయన్వసుంధరాం।
అంగుష్ఠాగ్రేణనాభింతలేనహృదయంతతః।
ధ్యాయంస్తుపరమాత్మానం
స్పృష్ట్వాధ్యాయన్తతస్త్రయీం।
అంగుళీభిస్సమస్తాభిర్మూర్ధానంసముపస్పృశేత్॥
ప్రత్యంగముదకస్పర్శంకృత్వాంతేవాజలంస్పృశేత్॥
త్రిభిర్ద్వాదశభిర్విష్ణోశ్చతుర్భిరపినామభిః।
శ్రీనామ్నాచచతుర్థ్యంతైస్తవంతైచనమోన్వితైః।
పానత్రయాదిమూర్ధాంతస్పర్శాంతంసమ్యగాచరేత్॥
పైఠీనసీరితశ్చాయమాపస్తంబేనచేరితః।
సద్భిరాచరితశ్చాపిసమ్యగాచమనక్రమః॥
ప్రకారభేదామునిభిర్వర్ణితాగౌతమాదిభిః॥
అంగోపస్పర్శనేపానేదేవతానస్మరేద్యది।
రుక్షేణమలేనాపిభవేదాచమనంకృతం॥
యథోపదేశంకర్తవ్యంసద్భిరాచమనాదికం॥
విశిఖఃప్రావృతశిరాస్తిష్ఠన్జల్పన్హసన్నపి।
గృహీతపాదుకోపానద్ధ్యాస్థోధృతకంచుకః।

అప్రక్షాళితపాదస్తు శయానశ్చాన్యమానసః।
ఉదక్యాసూతికాపాత్రిత్యభిశస్తపతితదేవలాన్।
శూద్రాన్త్యవిడ్వరాహాంశ్చ
ఖరకాకాంశ్చకుక్కుటాన్।
గర్దభానపిసంపశ్యన్ శృణ్వన్నప్యన్త్యభాషణం।
నాచామేజ్జానుదఘ్నాప్సు నైవదోషాస్తితిష్ఠతః॥
పల్వలోదకముష్ణాంభఃఏకహస్తార్పితంపరైః।
సఫేనబుద్బుదపాత్రీకుణమర్గ ధసంయుతం।
హస్తక్షుణ్ణంపర్యుషితంనఖస్పృష్టంసమృత్తికం।
పలావిక్రిమిసంయుక్తంభిన్నరంధ్రవినిర్గతం।
క్షారంఛన్నంశౌచశిష్టంక్షుధారాజలంతథా।
దేవాభిషిక్తంహేయంచవర్జేదాచమనేజలం॥
పాదశౌచావశిష్టాంబుకించిన్నపాత్ర్యమోజయేత్॥
పశ్చాత్సృష్టోయద్యాచామేత్పునరాచమనంచరేత్।
యద్యాచామేద్దక్షిణాభిముఖస్స్నానంసమాచరేత్॥

—*ఆచమననిమిత్తాని*—

ప్రక్షాళ్యపాదావుత్సృజ్యజగ్ధ్వాస్నేహమౌషధం।
శిఖాబంధవిమోక్షేశ్రుముక్త్వోక్త్వాపతితాదిభిః।
తప్తకామస్పృలీఢ్వాంభఃఆదావంత్యేచకర్మణాం।
అధోవాయువిసర్గేచబ్రహ్మసూత్రవిపర్యయే।
నాసాపుటంశోణితంచస్త్రియంగాంపావకంద్విజం।
కేశంభూమిగతంస్పృష్ట్వాస్పృశ్యంచాప్రయతంనరం।
ఉత్సాస్యపక్షిణఃశ్మశ్రుహస్తేనోక్త్వానృతంవచః॥
ఆస్యాంబుబిందుపతనేగుర్వాదిభ్యోభివాదనే।

కర్మకాలేశ్వశూద్రాదీన్దృష్ట్వా చక్రోధహాసయోః।
స్పృష్ట్వామూషికమార్జారావాక్రుశ్యాచమనంచరేత్॥
అశక్తాసలిలాభావేదక్షిణంశ్రవణంస్పృశేత్।
ఆదిత్యంశక్యస్తాంభూమింవాశాద్వలాస్యోపసీస్తవా॥
రథ్యాంశ్మశానమాక్రమ్యచత్వరంచమహాపథం।
స్పృష్ట్వావిలోమకావోస్త్రావుక్త్వానిష్ఠురభాషణం।
క్షుత్వాసుప్త్వాచనిష్ఠీవ్యవసనంపరిధాయచ।
భోజనేప్రయతోవాపిభక్ష్యేచాద్యంతయోరపి।
మూత్రేచద్విస్త్రిరాచామేత్త్రిఃపురీషేవిసర్జితే॥
దానేప్రతిగ్రహేహోమేజపేసంధ్యాసుచార్చనే।
బలికర్మణిచాచామేదాదౌద్విస్సకృదంతతః॥
స్నానఖాదనపానేషుసకృదాదౌద్విరంతతః॥
మధుపర్కస్యసోమస్యవిష్ణుపాదోదకస్యచ।
ఫలమూలతిలేక్షూణాంభక్షణేపత్రపుష్పయోః।
గంధద్రవ్యస్యచాన్యస్యనాద్యంతాచమనంస్మృతం॥
శాకాదిదంతసంలగ్నం నస్పృష్టంయదిజిహ్వయా।
నాశుద్ధికృత్ప్రచ్యుతంచేన్నిష్ఠీవ్యాచమనంచరేత్॥
శ్మశ్రుప్రవక్త్రగతంశుద్ధంనహస్తైనస్పృశేద్యది।
స్పృష్టంస్యాద్యదితద్ధస్తంప్రక్షాళ్యాచమనంచరేత్॥
యదిభోజనశాలాయాంపరివేషణకృద్ద్విజః।
గృహీత్వాతైజసంపాత్రముచ్ఛిష్టంయదిసంస్పృశేత్।
భూమౌనిధాయతత్పాత్రమాచమ్యాభ్యుక్షయేత్తతః॥
గృహీత్వామలవస్త్రాదిర్యద్యుచ్ఛిష్టోభవేత్తదా।
అనిధాయైవతద్ద్రవ్యమాచమ్యప్రచరేత్పునః॥

గృహీతాన్నో యదా మూత్రపురీషోత్సర్జనం చరేత్ ।
తదాన్నం స్థాప్య భూమ్యాం తచ్ఛౌచం కృత్వాంకసంస్థితం।
కృత్వా తదన్నమాచమ్య కృత్వాగ్రాసచతుష్టయం।
దర్శయిత్వా సవితే తత్ప్రోక్ష్యాద్యాదథ శేషితం॥
ఆపద్యస్నానశక్తశ్చేత్కుర్యాచ్ఛౌచాదిపూర్వవత్ ।
లోకవ్యాప్తియుతే మార్గే విపినే నిర్జనే నిశి।
గృహీతాన్నః పరిత్యక్తమలమాత్రో న దూష్యతి॥
అభ్యంగే వమనే క్షౌరే మైథునే చ కృతే తతః।
అనాచమ్య మలం త్యక్త్వా త్రిరాత్రమశుచిర్భవేత్ ॥
యదా యదా పాదశౌచమాచామేచ్చ తదా తదా।
యదా యదాచాచమనం పాదశౌచం తదా తదా॥

—*దంతధావనవిధిః*—

ద్విః కృత్వాచమనం వక్త్రం ప్రక్షాళ్య ప్రాఙ్ముఖః కరౌ।
కృత్వాంతర్జానుయతవాగాస్థితః కుక్కుటాసనం।
సంత్యక్తపాదుకోపానద్దంతధావనమాచరేత్ ॥
గోష్ఠే దేవాలయే నద్యాం శ్మశానే చాశుచిస్థలే।
సభే యజ్ఞశాలాయాం న కుర్యాద్దంతధావనం॥
భోజనం భక్షణం పానం మైథునం దంతధావనం।
ఘోరం చ వేదాధ్యయనం తైలాభ్యక్తశిరాస్త్యజేత్ ॥
అభ్యంగే జలధిస్నానే మైథునే దంతధావనే।
తాతాలికే తిథౌ పోక్తా జననే మరణేపి చ॥
కార్పాసశాకబంధూకక్రముకాశ్వత్థశాల్మలీః।
కోవిదారం కరంజం చ శ్లేష్మాతకవిభీతకౌ।
ఇంగుదీం తింమకం పర్ణ్యాః వర్జయేద్దంతధావనే।

క్లిష్టకాలోక్తపాషాణవాలుకాంగారభస్మభిః।
అంగులీభిర్వినాంగుష్ఠానామికే వా సదా నరైః॥
నదంతధావనంకుర్యాత్తాన్నసంకృత్యాజనాపకేత్॥
మధూకతాలహింతాలనాళికేరబృహద్ద్రుమాన్।
కుశకాశపలాశాంశ్చఖర్జూరంకేతకీమపి।
శింశుపామ్లీయకఃకుర్యాద్దంతధావనకర్మణి।
తావద్భవతిచండాలోయావద్గంగాంనపశ్యతి॥
కషాయతిక్తకటుకక్షీరికంటకవృక్షజైః।
కాష్ఠైఃకుర్యాద్దంతశుద్ధిమపామార్గశిరీషజైః॥
చతుర్దశ్యష్టమీషష్ఠీనవమిప్రతిపత్సుచ।
అర్క-భార్గవభౌమార్కి-వాసరేషుత్రిజన్మసు।
పార్వణాస్యాంవ్యతీపాతేదంతకాష్ఠంవివర్జయేత్॥
అనిషిద్ధైస్తృణైఃపత్రైర్వేషుస్యాద్దంతధావనం।
నకుర్యాత్తైరపిశ్రాద్ధదివసేవ్రతవాసరే॥
పథవాప్రతినాసైఃకుర్యాత్తాందంతధావనం॥
ఆయుర్బలంయశోవర్చఃప్రజాఃపశువసూనిచ॥
బ్రహ్మప్రజ్ఞాంచమేధాంచత్వంనోదేహివనస్పతే।
ప్రక్షాళితందంతకాష్ఠమాయురిత్యభిమంత్ర్యచ।
సామాగ్రభాగమారభ్యసంవిశోధ్యప్రదక్షిణం।
దంతాద్విదార్యతంకాష్ఠంభాగేనైకేనమార్జయేత్॥
జిహ్వాంతతోద్వితీయేనప్రక్షాళ్యశకలేనచ।
పరిత్యజ్యాశుచౌదేశేగండూషాన్షోడశాచరేత్।
ద్వాదశాచామేన్నిషిద్ధేపిదినేజిహ్వాంతుమార్జయేత్॥
నిషిద్ధేదివసేదంతకాష్ఠాభావేపివాద్విజః।

అనుజ్ఞాప్యద్విజఃస్నాయాదగ్నింప్రజ్వాల్యవానిశి।
నిత్యేరుణోదయాత్ పశ్చాన్నతుమధ్యమయామయోః।
పుత్రజన్మవివాహోపరాగబంధుమృతీర్వినా॥
ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖో వాపిరాత్రౌమధ్యమయామయోః।
ప్రత్యఙ్ముఖఃప్రాఙ్ముఖశ్చపూర్వపశ్చిమయామయోః।
దివారాత్ర్యభిముఖస్స్నాయాత్ప్రవాహాభిముఖస్సదా॥
నిత్యంస్నాతుమశక్తశ్చేత్కార్యముష్ణేనవారిణా॥
శ్రాద్ధేచజన్మనక్షత్రేమృతేజన్మనిసంక్రమే।
అస్పృశ్యస్పర్శనేచైవనస్నాయాదుష్ణవారిణా॥
యదిస్నాయాత్ప్రమోహేన
గోహత్యాపాపమాప్నుయాత్॥
మత్స్యమజ్జనవత్ స్నానంవిధిమంత్రవివర్జితం॥
అజ్ఞాతంచతటాకాదికేనచిత్ క్షోభితంజలం।
నద్యాంప్రథమవేగాపఃపరిభ్రష్టాశ్చతీరతః।
గత్వాప్రత్యాగతాశ్చాపఃస్నానాదౌపరివర్జయేత్॥
గ్రీష్మేశుష్యంతియానద్యఃక్షుద్రనద్యశ్చతాఃస్మృతాః।
తాసాంప్రవాహోభినవోయదాసమభవత్తదా।
కాలేత్రిరాత్రంనస్నాయాదకాలేదశవాసరం॥
నూతనాంభసినస్నాయాదకాలేదశవాసరం।
కాలేత్ర్యహంపురాణంచేదల్పమంభోనవాంభసః।
కాలేఽకాలేచనోదోషోనవాంభోల్పతరంయది॥
స్నానసంధ్యాదికంకర్మకర్తుంనాతిక్రమేన్నదీం।
అస్నాత్వానాచమ్యవాపినదీంమార్గేణలంఘయేత్॥
ఉత్సవావభృథేవిష్ణోర్యస్స్నాయాద్విష్ణునాసహ।

స్నాత్వైకుంఠంవ్రజేల్లోకంబహుపాతకృదపిధ్రువం॥
ఆస్తైర్నక్షోభయేత్తోయంచరణేననతాడయేత్।
గండూషంక్షాళనంతోయేశారీరంనోత్సృజేన్మలం॥
నాచరేత్ ప్లావనక్రీడాంనస్నాయాద్గురువారిణి॥
మలాపకర్షణంప్రస్త్వేనకుర్వీతపరస్పరం।
స్నానీయాంధ్యనులేపంచనమృజేద్వాససాముఖం॥
శిరస్స్నానపరీకృత్యతీరేతూద్ధృతవారిణా।
ప్రక్షాళ్యదేశంతంస్నాయాదవగాహ్యతతోంభసి॥
ఘటేనైవస్నానపానేసలిలంనఖనిస్సృతం।
కేశవస్త్రోదకంశూర్పవాతస్సమ్మార్జనీరజః।
ఖరాజయోర్బిడాలస్యపాదపాంసుకణాస్తథా।
ఛాయాస్యదీపఖట్వానాంహంతిపుణ్యంపురాకృతం॥
నస్నాయాదాతురోజీర్ణోమాంగళ్యంవినివర్త్యచ।
శ్మశానపార్శ్వేచండాలవాటికాయాస్సమీపతః।
విణ్మూత్రాభ్యాంచోపరుద్ధోవారితస్తీర్థరక్షకైః।
అనువ్రజ్యసుహృద్బంధూన్నస్నాయాదప్యలంకృతః॥
పూజాహోమజపధ్యానశ్రాద్ధానాంస్నానదానయోః।
బ్రహ్మయజ్ఞస్యచాదౌస్యుః
ప్రాణాయామాస్త్రయస్త్రయః॥
అర్ఘ్యదానస్యసంధ్యాయాఆదౌచస్యాత్సకృత్సకృత్।

—*పవిత్రలక్షణం*—

సప్తభిర్వాచతుర్భిర్వాదర్భైర్ద్వాభ్యాంతథాపివా।
కృతంపవిత్రంసంధార్యంస్నానసంధ్యాదికర్మసు॥
పురతోవామహస్తేనగృత్వాగ్రేదర్భయోరను।

విష్ణుపాదాబ్జసంభూతే గంగే త్రిపథగామిని।
ధర్మద్రవేతి విఖ్యాతే పాపం మే హర జాహ్నవి॥
విష్ణువామపదాంగుష్ఠనఖస్రోతోవినిస్సృతే।
తద్భక్తివిష్ణురూపాత్వం గంగే మాం మోచయైనసః॥
మంత్రేణానేనదత్త్వార్ఘ్యం తన్నామానిపఠేత్తతః॥
నందినీనళినీసీతామాలతీచమహాపగా।
విష్ణుపాదాబ్జసంభూతా గంగా త్రిపథగామినీ।
భాగీరథీభోగవతీజాహ్నవీత్రిదశేశ్వరీ।
ఉక్త్వాద్వాదశనామానితతస్సంప్రార్థయేన్నదీః॥
గంగేచయమునేచైవగోదావరిసరస్వతి।
నర్మదేసింధుకావేరిజలేస్మిన్సన్నిధింకురు॥
ఇమంమేగంగఇత్యుక్త్వాపుణ్యతీర్థానిసంస్మరేత్॥
పుష్కరాద్యానితీర్థానిగంగాద్యాస్సరితస్తథా।
ఆగచ్ఛంతుమహాభాగాస్స్నానకాలేసదామమ॥
నిమజ్జేత్సలిలేచాపోఅస్మానిత్యృక్త్రయంతతః।
ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైస్తతస్సంప్రోక్షణంచరేత్॥
తతోఘమర్షణంసూక్తంనిమగ్నస్సలిలేజపేత్।
ఋతంచసత్యంచేత్యాదిషడ్వాక్యమఘమర్షణం॥
అఘమర్షణసూక్తస్యాఘమర్షణఋషిస్స్మృతః।
ఛందోనుష్టుప్ఛ్భావవృత్తోదేవతాపరికీర్తితా॥
ఆవర్తయేద్ద్వాదశాష్టషట్త్రివారంయథాబలం।
ధ్యాత్వానారాయణంతస్యపాదాంబుజవినిర్గతాం।
స్వమూర్ధనిత్రిపథగాంనిపతంతీంవిచింతయేత్॥
తయాసంక్షాళితంధ్యాయేద్బాహ్యాభ్యంతరంమలం।

యత్పృథివ్యాంరజస్స్వతిగృహీత్వాంజలినాజలం।
అభిషిచ్యశిరస్యద్రేణంజ్వలతీతితుపాణినా।
ఆదాయసలిలంపీత్వాశిరసిప్రోక్షణంచరేత్॥
అకార్యకారీత్యేతాభ్యాంపాణినాజలబిందుభిః।
కృత్వాథాచమనంకుర్యాద్దేవర్షిపితృతర్పణం॥
ఉపవీతీనివీతీచప్రాచీనావీతవానపి।

పూర్వోత్తరాదక్షిణాశాభిముఖస్స్వస్వతీర్థతః।
గోశృంగమాత్రంసలిలముద్ధృత్యసలిలేక్షిపేత్॥
నాభిమాత్రేజలేస్థిత్వాగృహీత్వాస్వస్వతీర్థతః।
ఊర్జంవహంతీరిత్యేతంమంత్రముక్త్వాతతఃపరం।
అధోముఖేనాంజలినాత్రిఃకృత్వాప్సుప్రదక్షిణం।
ఉచ్చార్యత్రిస్తృప్యతేతిసలిలంత్రిస్స్థలేక్షిపేత్॥
తద్దేశంశోధయేత్పూర్వంపశ్చాదపిచవారిణా॥
తతస్స్థలేపాదమేకమేకంతోయేనిధాయచ।
ఆసీనోథద్విరాచమ్యస్నానశాటీంనిపీడయేత్॥
వస్త్రంచతుర్గుణీకృత్యగృహీత్వాతదధోదశాం।
సవ్యోత్తరాభ్యాంపాణిభ్యాంనివీతీపీడయేత్స్థలే॥
యేకేచాస్మత్కులేజాతాఅపుత్రాగోత్రజామృతాః।
తేగృహ్ణంతుమయాదత్తంవస్త్రనిష్పీడనోదకం॥
ఇతిమంత్రేణనిష్పీడ్యవస్త్రఖండద్వయేనతు।
శిరశ్చదేహంప్రత్యేకమాసీనఃపరిమార్జయేత్॥
ప్రహృత్యమర్దయిత్వావాపాణినాసలిలేపివా।
గృహీతమపివాన్యేనపాదేసంస్థాపితంతువా।
త్రిగుణీకృత్యవాస్నానవస్త్రంనిష్పీడయేన్నతు॥

దేవాఃపిబంతి కేశాంబుశరీరాంబుతథర్షయః।
పిబంతిపితరస్తద్వద్వస్త్రనిష్పీడనోదకం॥
తస్మాత్ స్నాతస్సపద్యేవన దేహంపరిమార్జయేత్॥
చండాలంపతితంవాపిస్నాత్వాపశ్యేద్యదిద్విజః।
స్నానశాట్యాపాణినావాశిరోంగంపరిమార్జయేత్॥
ఆర్ద్రేణనిష్పీడితంవస్త్రంయదిస్కంధేవినిక్షిపేత్।
ఊర్ధ్వంతుయద్యనుద్ధృత్యస్నానవస్త్రమధస్త్యజేత్।
పరిత్యక్తాంస్నానశాటీమనాచమ్యయదిస్పృశేత్।
సర్వేష్వేషునిమిత్తేషుపునస్స్నానంసమాచరేత్॥
పురోదక్షిణపార్శ్వేచకేశాంబ్వమృతసన్నిభం।
సవ్యపార్శ్వేపృష్ఠతశ్చతదేవసురయాసమం॥
శుచీవస్త్రమిదంతేనవ్యాహృతీభిస్తథాంబరం।
సంప్రోక్ష్యదేవస్యత్వేతితదాదాయవివస్వతే।
సందర్శయిత్వోమిత్యమిత్యావహంతీతిధారయేత్॥
పరిత్యజేత్స్నానశాటీమూర్ధ్వముద్ధృత్యభూతలే।
జంఘేపాదౌమృజ్జలాభ్యాంప్రక్షాళ్యాకూర్పరంకరౌ।
ద్విరాచమ్యస్నానశాట్యాందత్వాతిసోమ్యదస్తతః।
విశోధ్యతాంనిష్పీడ్యపూర్వవన్మంత్రవర్జితం।
వామప్రకోష్ఠేనిక్షిప్యద్విరాచమనమాచరేత్॥

—*వస్త్రలక్షణం*—

అధౌతంకరధౌతంచకృష్ణమన్యధృతంతథా (కారుధౌతం)
వినిర్మితంచచండాలైఃకాషాయంకేశదూషితం।
సర్వరక్తందశాహీనంభుగ్నంవస్త్రంవివర్జయేత్॥
జీర్ణంస్యూతంచమలినంవిభవేసతివర్జయేత్॥

దశాహీనంతు కౌపీనమంతరాధారయేద్గృహీ।
అథోవస్త్రంచోత్తరీయం వ్యత్యయేన నధారయేత్॥

—*స్నానభేదాః*—

అఘమర్షణదేవాదితర్పణాదిసమన్వితం।
స్నానం వారుణమాఖ్యాతం స్నానం గౌణమథోచ్యతే॥
గాయత్రం కాపిలం మాంత్రం మానసం చ చతుర్విధం।
అశక్తౌ వారుణస్నానే గౌణస్నానం సమాచరేత్॥
గాయత్ర్యా దశవారాభిమంత్రితేనాంభసా శిరః।
సంప్రోక్షయేత్తథాంగాని స్నానం గాయత్రమీరితం॥
పాదాదినాభిపర్యంతం సమ్యక్ప్రక్షాళ్య మృజ్జలైః।
వాససార్ద్రేణ సర్వాంగమార్జనం కాపిలం స్మృతం॥
శంనో దేవీస్తథాపో వా ఇదం చ మ్రిపదాదిచ।
ఆపోహిదం చేతి మంత్రైః ప్రోక్షణం మాంత్రమీరితం॥
పాదయోర్మూర్ధ్ని హృదయే మూర్ధ్ని వక్షసి పాదయోః।
హృదయే పాదయోర్మూర్ధ్ని నవభిః ప్రణవాదికైః॥
ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైరితి సంప్రోక్షయేత్క్రమాత్॥
మంత్రస్నానమిదం చ స్యాన్మాంత్రమన్యచ్చ గీయతే॥
ఏతైర్నవభిరేవాపః పాదయోర్మస్తకే హృది।
పునఃపునశ్చ సంప్రోక్ష్య శిరస్యురసి పాదయోః।
ద్విరథర్చైశ్చ సంప్రోక్ష్య వక్షః పాదశిరస్స్వపి।
ఋగ్భిః ప్రోక్ష్యాథ తిసృభిస్సర్వాభిస్మస్తకే పునః।
సంప్రోక్షయేచ్చ సర్వత్ర వదేత్ ప్రణవపూర్వకం।
ఏతచ్చ మాంత్రమపరం మంత్రస్నానం త్రిధా స్మృతం॥
తిస్థితం పుండరీకాక్షం మంత్రమూర్తిం హరిం స్మరేత్।

అనంతాదిత్యసంకాశంవాసుదేవంచతుర్భుజం।
శంఖచక్రగదాపద్మధారిణంవనమాలినం।
శ్యామలంశాంతహృదయంప్రసన్నముఖపంకజం।
దివ్యచందనలిప్తాంగంచారుహాసంశుభేక్షణం।
హారకేయూరమకుటకుండలైరుపశోభితం।
శ్రీవత్సవక్షసంశ్రీశమనంతంగరుడధ్వజం।
ధ్వజవజ్రాంకుశాబ్జారిశంఖాంకితపదద్వయం॥
తత్పాదపద్మజాంగంగాంనిపతంతీంస్వమూర్ధని।
చింతయేద్బ్రహ్మరంధ్రేణప్రవిశంతీంస్వకాంతనుం।
తయాసంక్షాళితంధ్యాయేద్బాహ్యమాభ్యంతరంమలం॥
ఇత్యుక్తంమానసంస్నానంసర్వస్నానాధికంపరం॥
స్నానాన్యన్యానిచత్వారిసంతివాయవ్యపార్థివే।
సారస్వతందివ్యమేషాంప్రకారఃకథ్యతేధునా॥
గోపాదపాంసుభిఃసాయాహ్నే
గోసావిత్ర్యభిమంత్రితాః।
గాత్రేష్వాలేపయేదేతత్స్నానంవాయవ్యమీరితం॥
యద్ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్రాణాంధారణంతత్తుపార్థివం।
విద్వద్భిరుదితఃయత్తత్ స్నానంసారస్వతంస్మృతం॥
యదోత్తరాయణేవర్షస్సాతపస్స్నాతిచేత్తదా।
వర్షధారాభిరేవేదందివ్యస్నానమితీరితం॥
నైతేషుగౌణస్నానేషుదేవర్షిపితృతర్పణం॥
ఏవముక్తస్స్నానవిధిస్సాంగోమునిభిరీరితః॥

—*పూర్వాచార్యోక్తస్నానవిధిః*—

విధిరన్యోప్యస్మదాచార్యైర్వర్ణితఃప్రోచ్యతేధునా॥

ఆదాయమృత్తికాంశుద్ధాంస్నానసంకల్ప్యలాంతతః।
అష్టాక్షరేణాభిమంత్య్రశుచౌదేశేనిధాయచ।
ద్విధాకృత్వాధికంభాగమేకమాదాయతేనతు।
శరీరమనులిప్యత్రిర్నిమజ్జ్యాచమ్యచత్రిధా।
ప్రాణాయామత్రయంకృత్వాధ్యాత్వాదేవంరమాపతిం।
ఇతరంభాగమాదాయవామపాణితలేత్రిధా।
కృత్వాపృథక్త్రిసంప్రోక్ష్యాష్టాక్షరేణాభిమంత్య్రచ।
మూలస్థాంమృదమాదాయదశదిగ్బంధనంతయా।
అస్త్రమంత్రేణకృత్వాన్యాం
మృత్తికాంమూలమంత్రితః।
కల్పయిత్వాతీర్థపీఠముదక్యగ్రకరస్థితాం।
ఆలిప్యహస్తతలయోర్దర్శయిత్వావివస్వతే।
అంగమంత్రైరస్త్రహీనైరాలిప్యాంగేషుపంచసు।
ఆపాదమస్తకందేహమనులిప్యతతఃకరౌ।
ప్రక్షాళ్యభగవద్వామపాదాంగుష్ఠవినిస్సృతాం।
గంగాంప్రకల్ప్యతేపితేసలిలాంజలినాతతః।
ఆవాహ్యమూలమంత్రేణావాహయామీతిమంత్రతః।
ఉదకాంజలినాతస్మైవిష్ణువామేతిమంత్రతః।
మూలమంత్రేణదత్వార్ఘ్యమాదాయాంజలినోదకం।
ఆవర్త్యాష్టాక్షరంమంత్రంసప్తకృత్వోభిమంత్ర్యతత్
సప్తధాపంచధావాపిత్రిధావాకుంభముద్రయా।
తేనాభిషిచ్యశిరసిగృహీత్వాపాణినోదకం।
త్రిఃపంచసప్తకృత్వోవామూలేమంత్రేణవైష్ణవః।
అభిమంత్ర్యోదకంసర్వంపీత్వాచమ్యాథమస్తకే।

ప్రాగ్వోక్తసంఖ్యయాపోత్రిక్యమూలేనమనునాతతః।
జలేనమగ్నోభగవత్పాదాబ్జన్యస్తమస్తకః।
యావచ్ఛ్వాసంమూలమంత్ర
మావర్త్యోన్మజ్జ్యవాగ్యతః।
ఆదిత్యాంతస్థితంవిష్ణుంధ్యాత్వాచోత్తీర్యభూతలే।
కౌపీనాచ్ఛాదనంకృత్వాధౌతవస్త్రోత్తరీయధృత్।
మంత్రస్నానాదిభేదేషుశక్యంకృత్వాప్రయత్నతః।
ధృతోర్ధ్వపుండ్రఃకృత్వాచదేవర్షిపితృతర్పణం।
అశక్తౌవారుణేస్నానేగౌణేదేవాదితర్పణం।
ఉపాస్యసంధ్యాంగాయత్రీంజపిత్వాష్టోత్తరంతథా।
గాయత్ర్యుద్వాసనంకృత్వామిత్రోపస్థానమేవచ।
సంతర్ప్యాధారశక్త్యాదీన్దేవర్షిపితృకానపి।
పశ్చాత్ప్రసాంత్రికంస్నానశాటీంనిష్పీడ్యపూర్వవత్।
వాసఃప్రక్షాళ్యనిక్షిప్యద్విరాచామేదితిక్రమః॥

—*ఊర్ధ్వపుండ్రవిధిః*—

యత్సచ్చరిత్రరత్నాయామాచార్యైఃప్రతిపాదితం।
విధానమూర్ధ్వపుండ్రాణాంతత్సంగృహ్యాధునోచ్యతే॥
ఉపవీతంశిఖాబంధంధారణంశంఖచక్రయోః।
పవిత్రమూర్ధ్వపుండ్రంచనత్యాజ్యంసర్వదాద్విజైః॥
త్రిష్వవస్థాసుద్వాదశైవపుండ్రాణ్యేకమథాపివా।
అనాపత్సుచతురఃపుండ్రాన్నాచారాన్నధారయేత్॥
ద్విపుం[illegible]చింత్యంవచనంద్విజసత్తమైః॥
[illegible]తేతరాంకన్యస్త్రికాంచానామికాంచవినాంగులీః।
న[illegible]పిపుండ్రాణాంహరిపాదాకృతింవినా।

ద్రవ్యాణిచవివర్జ్యానివినాశ్వేతాంచమృత్తికాం॥
ననస్త్రైర్విలిఖేత్పుండ్రాణ్యన్యేనాపినకారయేత్।
శక్తాదక్షిణహస్తస్యవామహస్తేననస్పృశేత్॥
ఊర్ధ్వపుండ్రాణిధార్యాణిహరిపాదాకృతీనిచ।
స్ఫుటానిసాంతరాళానిదృష్టిరమ్యాణ్యృజూనిచ॥
వల్మీకేతులసీమూలేసింధుతీరేనదీతటే|
పర్వతేభగవత్క్షేత్రేష్వాహరేదేషుమృత్తికాం॥
లలాటేనాసికామూలమారభ్యాకేశమాయతం|
ఊర్ధ్వంనాభేర్వక్షసోధఉదరేత్వాయతంభవేత్॥
కుక్షౌపృష్ఠేతథావక్షోభుజేష్వష్టాంగుళంభవేత్।
పంచేతరాణాంపుండ్రాణాం
విస్తారస్త్ర్యంగుళోభవేత్॥
గళస్థానాంతుపుండ్రాణామాయతంచతురంగుళం|
సప్తేతరాణాంపుండ్రాణాంవిస్తారోద్వ్యంగుళోభవేత్
లలాటకుక్షివక్షస్సుకంఠేకుక్షౌచదక్షిణే|
దక్షిణేచభుజేకంఠేకుక్షౌవామేతథాభుజే|
కంఠేపృష్ఠేచపిఠరేత్రమాత్పుండ్రాణిధారయేత్॥
ఏతానికేశవాదీనాంస్థానానిస్యురనుక్రమాత్।
ధ్యాయేదేతేషుపుండ్రేషు
లానేతాన్స్వాత్మగుప్తయె॥
హస్తౌప్రక్షాళ్యసమ్మృజ్యవామపాణితలేతతః।
అస్త్రమంత్రేణహస్తేనదక్షిణేనవిశోధితే।
ప్రణవేనమృదంశుభ్రాంనిధాయసలిలేనతాం।
గంధద్వారామిత్యనేనసిక్త్వాదశసుదిక్ష్వథ।

రక్షాంకృత్వాస్త్రమంత్రేణతర్జన్యాప్రణవేనతు।
ఏకీకృత్యమృదంపశ్చాత్సలిలేనప్రదక్షిణం।
అష్టాక్షరేణాభిమంత్ర్య లిఖిత్వాబీజమప్యథ।
నారసింహాంతతోమంత్రంశతధారమితీరయన్।
తీర్థతోయంవినిక్షిప్యహరిపాదాంబుజంస్మరన్।
ఏకీకృత్యపునస్తత్క్షణంమృదంచైవసమంతతః।
సమాహృత్యాకాంమృదంపశ్చాద్విష్ణోర్నుకమితిబ్రువన్।
పంచోపనిషదోమూలమంత్రించద్వాదశాక్షరం।
వైష్ణవాన్సప్తమంత్రాంశ్చజపిత్వాచాభిమంత్ర్యతాం।
ప్రథమంమూర్ధ్నివిన్యస్యలలాటాదిషుధారయేత్॥
ద్వాదశాక్షరిమంత్రస్యప్రణవాదినమోంతకం।
ఏకైకాణాంచతుశ్చక్రంనమస్యామేత్యతఃపరం।
శ్లోకస్యైకైకమర్ధంచక్రమేణోచ్చార్యమృత్తికాం।
ధారయేద్ద్వాదశాంగేషులలాటాదిషుసంయతః॥
ఊర్ధ్వపుండ్రాయామవిస్తారప్రమాణసహితంద్విజః।
కేశవాదీన్తథాధ్యాయన్తదర్థాంశ్చాపిచింతయన్॥
ద్వాదశాక్షరమంత్రేణ
మృచ్ఛేషంమూర్ధ్నిధారయేత్॥
సుసంస్కృతంచాభిషిక్తంరమారమణపాదయోః।
పుండ్రాణామంతరాళేషు
నిశాచూర్ణంచధారయేత్॥
ప్రణవాద్యైశ్చతుర్థ్యంతైర్నామభిఃకేశవాదిభిః।
నమోన్వితైరంగుళిభిర్న్యస్యాంగుష్ఠవివర్జితైః।
పుండ్రేష్వంజలినాతానిప్రణమేచ్చయథాక్రమం॥

అశక్తౌమృదభావేహాపుండ్రమేకం యదాభవేత్।
ప్రణవేనోద్ధృతాసీతిలలాటేధారయేత్తదా॥
సమస్తసిద్ధిప్రాప్త్యర్థంశ్రియైపుష్ట్యైచశాంతయే।
ముక్త్యర్థంవాపిపద్మాక్షతుళసీమణిమాలికాం।
కంఠేయోధారయేత్తస్యవినశ్యత్యుపపాతకం॥
విశేషేణశ్రాద్ధహోమజపాదిషుచధారయేత్॥
యత్పవిత్రోత్సవే విష్ణోస్సంస్కృతంధారితంచతత్।
పవిత్రంధారయేత్కంఠేసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే॥

ఇత్యూర్ధ్వపుండ్రధారణవిధిః

——*అథసంధ్యావందనవిధిః*——

పవిత్రపాణిరాచమ్యప్రాణానాయమ్యవాగ్యతః।
ప్రాతస్సంధ్యాముపాసిష్యఇతిసంకల్పయేత్తతః॥
ఆపోహిష్ఠాదిమంత్రాణాంసింధుద్వీపఋషిస్తథా।
గాయత్రీఛందఇత్యుక్తంపరమాత్మాచదేవతా॥
శీర్షేన్యసేదృషింఛందోజిహ్వాయాందేవతాంహృది।
న్యస్యాంగుళీభిరంగుష్ఠరహితాభిస్తతోవదేత్॥
వినియోగంప్రోక్షణాపోసర్వమంత్రేష్వయంక్రమః।
న్యస్యోక్త్వైవంశిరస్యేవమంత్రైస్సంప్రోక్షణంచరేత్।
తోయంవామేనహస్తేనసర్వత్రప్రోక్షణేస్పృశేత్॥
ప్రోక్షణంభోజనంహోమమార్జనంపరిషేచనం।
బలికర్మచదైవేనకుర్యాత్తీర్థేనసర్వదా॥
ప్రోక్షణంప్రణవేనైకంకృత్వాపశ్చాద్ద్వితీయకం।
సమస్తాభిర్వ్యాహృతిభిర్గాయత్ర్యాచతృతీయకం।
ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైస్త్రిభిఃప్రోక్ష్యసప్తధా।

యస్యక్షయాయేత్యేతేనప్రోక్ష్యపాదద్వయేతతః।
శిరస్యాపోజనయథేత్యేతేనప్రోక్షయేత్పునః॥
ఆపోహిష్ఠేత్యాదిమంత్రాణాంకుర్యాత్ ప్రణవమాదితః।
సమస్తాభిర్వ్యాహృతిభిస్స్వాత్మానంపరిషిచ్యచ॥
సూర్యశ్చేత్యనువాకస్యమునిరగ్నిరుదాహృతః।
ఉక్తంఛందోగాయత్రీదేవతాసూర్యఈరితః॥
సూర్యశ్చాపఃపునంత్వగ్నిరిత్యేషాంప్రాశనత్రయే।
ప్రోక్తాఆచమనేయేయేనియమాస్తేసమాస్స్మృతాః॥
క్రియాఃప్రోక్షణపానాద్యా
మంత్రాంతేషుసమాచరేత్॥
సూర్యశ్చమేతిమంత్రేణపీత్వావార్యభిమంత్రితం।
తతఆచమ్యచదధిక్రావ్ణ్ణఇతిమంత్రతః।
తతఆపోహిష్ఠేతిమంత్రైఃపూర్వవత్ప్రోక్షణంచరేత్॥
దధిక్రావ్ణ్ణఇత్యస్యవామదేవఋషిస్స్మృతః।
ఛందోనుష్టుప్సమాఖ్యాతంవిశ్వేదేవాస్తుదేవతాః॥
పూర్వవత్పరిషిచ్యాథపాణినాయమ్యచోత్థితః।
అంగుష్ఠతర్జనీయోగంతర్పణేర్ఘ్యేవివర్జయేత్॥
కృత్వాపాదౌచసంయుక్తావాదాయాంజలినోదకం।
అభిమంత్ర్యాథగాయత్ర్యాతారవ్యాహృతియుక్తయా
ఆభ్రూమధ్యంసముద్ధృత్యరవిమండలమధ్యగం।
ధ్యాయఁల్లక్ష్మీపతింతస్యపాదాబ్జేంజలిముత్క్షిపేత్॥
పార్ష్ణిద్వయంసముద్ధృత్య
సమర్ప్యార్ఘ్యత్రయంతతః।
ఆదిత్యాభిముఖోసావాదిత్యోబ్రహ్మేతి మంత్రతః।

తదర్థం ధ్యానసహితం పూర్వవత్పరిషేచయేత్ ॥
కృత్వా ప్రదక్షిణం చోపవిశ్యాచమ్యాద్భిరంభసి।
తర్పయిత్వా కేశవాదీన్ ద్వాదశాచమనం చరేత్ ॥
ప్రాతః ప్రతిదినం సంధ్యాం గాయత్రీరూపిణీం ద్విజః।
సావిత్రీరూపిణీం మధ్యందినే సాయం సరస్వతీం।
ఉపాస్య విధివత్సర్వపాపైర్ముక్తో భవేద్ధ్రువం॥
సూర్యోదయాత్ ప్రాక్ ఘటికా
ద్వయాదారభ్య చోదయాత్ ।
సంధ్యాకార్యా శుతతా ప్రిపి సత్సు భేషూత్తమస్మృతః॥
ఆసాయమారభ్య కార్థం యామాత్ కాలముదాహృతః।
మాధ్యాహ్నికస్య తత్రాపి మధ్యాహ్నస్తూత్తమః స్మృతః॥
అర్థమస్తమితే సూర్య ఆరభ్యా తారకోదయాత్ ।
కాలస్తు సాయం సంధ్యాయాస్తత్రాప్యర్కే స్థితే వరః॥
ప్రాగగ్రేషు తతస్థిత్వా దర్భేషు ప్రాఙ్ముఖో ద్విజః।
ప్రాణాయామత్రయం కృత్వా
ధ్యాయేత్సంధ్యాం తు దేవతాం॥
స్వపన్న స్తమయే నశ్నన్ మాన్యాసీ తారుణోదయాత్ ।
స్వపన్ సూర్యోదయే నశ్నన్ తిష్ఠేత్సావీదివా ద్విజః॥
ఆపస్తంబేన మునినా ధర్మశాస్త్ర ఇతీరితం॥
దివోపవాసః ప్రాతశ్చేత్స్నాయి నక్తముపోషణం।
కాలాతిక్రమణే కార్యమితి బోధాయనోదితం॥
ఉపవాసం నిత్యకర్మాతిక్రమే మనురబ్రవీత్ ॥
అర్ఘ్యప్రదానతః పూర్వమ్ముదితే స్తమితే రవౌ।
గాయత్ర్యష్టశతం జప్యమిత్యన్యత్ర మునీరితం॥

గాయత్ర్యష్టసహస్రం జపం కుర్యాదనాపది।
సంధ్యాతిక్రమణే ప్రాయశ్చిత్తం సంపత్రం చోదితం॥
సంధ్యాతిక్రమణే కృచ్ఛ్రం కుర్యాదిత్యాహ దేవలః॥
యదాపస్తంబకథితం యచ్చబోధాయనోదితం।
అబుద్ధిపూర్వే తత్ జ్ఞేయం బుద్ధిపూర్వే మనూదితం॥
అశక్తావుపవాసస్య గాయత్ర్యష్టశతం జపః।
గాయత్ర్యష్టసహస్రం తు జ్ఞేయం తదనాపది॥
మాసాతిక్రమణే కృచ్ఛ్రం ప్రాజాపత్యముదాహృతం।
స్మృతిరత్నాకరే సమ్యగ్వ్యవస్థేతి దృశ్యతే॥
సంధ్యాదినిత్యలోపే తు దినమేకమభోజనం।
దినద్వయే త్రిరాత్రం స్యాత్ కృచ్ఛ్రార్ధం తు దినత్రయే॥
దశాహే కృచ్ఛ్రమేకం స్యాదూర్ధ్వం చాంద్రాయణం చరేత్
చాంద్రాయణం పరాకం చ మాసాదూర్ధ్వం విధీయతే॥
తతోఽప్యేవం ప్రకల్ప్యం స్యాద్వ్యవస్థావచనం తథా।
ఇతి [illegible] సంగ్రహవచనముదాహృతం॥
ప్రాతఃకాలాతిక్రమే స్యాత్ప్రాణాయామత్రయం స్మృతం
సంగవే ద్విగుణం ప్రోక్తం మధ్యాహ్నే త్రిగుణం భవేత్॥
చతుర్గుణం చా[illegible] సాయం షట్త్రింశదీరితం॥
ప్రాణా[illegible] గాయత్ర్యంతవ్యాహృతియుక్త
యాచ[illegible]త్వా సంధ్యాకర్మ సమాచరేత్॥
లో[illegible]ప్రోక్తమేతదుదీరితం।
ప్రయో[illegible]సంగ్రహే ప్రోక్తమితీరితం॥
[illegible]స్మృతిముక్తాఫలే త్విదం॥
కాంతార్కికర్తవ్యకర్మాణి ప్రమాదకృతానిచేత్।

అహనిప్రథమేయామే తానికుర్యాదతంద్రితః॥
దివాకృత్యానిశర్వాణ్యాఃప్రథమేప్రహరేచరేత్।
నక్షయిత్వాపంచయజ్ఞాన్ కర్తవ్యాస్తైదినైవహి॥
ఉక్తకాలేయస్యనాస్త్రాస్సంధ్యాంనోపాసతేద్విజాః।
సూర్యహత్యాంతతోగత్వాతేశూద్రసదృశాఃస్మృతాః॥
నార్ద్రవాసాస్సదాకుర్యాత్సంధ్యామాచమనంజపం।
కుర్యాత్తదాచిచ్ఛేజ్జానుదఘ్నాన్స్వప్సుస్థితశ్చరేత్॥
సూతకేత్వార్ద్రవసనఃఆసోహత్యాదికాన్ మనూన్।
మనసోచ్చార్యగాయత్రీముక్త్వా సంధ్యాత్రయేపిచ।
దత్వార్ఘ్యమపిగాయత్రీంజపేదల్పంతునేతరత్॥
శ్రీశాంచరాత్రరత్యాయాంసూతకేమృతకేపిచ।
అర్ఘ్యప్రదానకాలేపిమనసోచ్చారణంస్మృతం॥
జలేయదాజపంకుర్యాత్తదాత్త్రైవసంస్థితః।
ప్రదక్షిణనమస్కారౌవినాకుర్యాదుపస్థితిం॥
సావిత్ర్యైస్త్రీక్రియాస్సర్వాఆదిత్యాభిముఖశ్చరేత్।
విష్ణ్వాలయసమీపేతుతమేవాభిముఖశ్చరేత్॥

—*జపవిధిః*—

అనంతరంజపంకుర్యాద్ద్విరాచమ్యశుచిస్థలే।
పాణిక్షితేపాణిన్ముఖస్థిత్వాపాణిగ్రకుశసంస్పృతే।
ప్రాణాయామత్రయంకృత్వా న్యాసధ్యానసమన్వితం।
ముద్రాఃప్రదర్శ్యగాయత్రీంజపేదాభాసకారోదయాత్
ప్రాణాయామస్యాదితస్తుప్రకారఃకథ్యతేధునా॥

—*ప్రాణాయామవిధిః*—

:నిష్ఠికానామికాభ్యాంసంరుధ్యావామనాసికాం।

విసృజ్యబహిరంతస్థంవాయుందక్షిణనాసయా ।
సవ్యేనైరుధ్యాంగుష్ఠేనదక్షిణాంనాసికాంతతః।
ధ్యాయన్విధింరక్తవర్ణంస్వనాభికమలస్థితం।
సవ్యనాసికయావాయుమాపూర్యాన్తర్బహిస్థితం।
అంగులీభిస్తాభిరేవసంరుధ్యానాసికాద్వయం ।
ఆస్యంబద్ధ్వాతథోష్ఠాభ్యాంననిర్గచ్ఛేద్యథామరుత్।
నీలోత్పలాభంశ్రీరామంధ్యాయన్హృదయపంకజే।
మనసావ్యాహృతీస్సప్తపృథక్ప్రణవపూర్వికాః।
ఓంకారమథగాయత్రీముక్త్వాథోతచ్ఛిరస్తథా ।
లలాటస్థంశివంశ్వేతంధ్యాయన్దక్షిణనాసయా ।
వాయుంశనైశ్శనైస్మంచేత్తదాగాత్రంనచాలయేత్ ॥
ప్రాణాయామోధ్యానహీనాదుత్కృష్టోధ్యానసంయుతః॥ శ్వాసేనిరుద్ధేపవనోజాయతేపావకస్తతః।
అగ్నేరాపోథజాయంతేతతోన్తశ్శుధ్యతేత్రిభిః ॥
మానసంవాచికంపాపంకాయికంచవినశ్యతి।
ఏకాదశేంద్రియాణాంచదోషానష్టాభవంతిహి॥
ప్రణవంవ్యాహృతీస్సప్తగాయత్రీమపిచక్రమాత్ ।
ఆవర్తయేష్టకృత్వోయంప్రాణాయామోపరఃస్మృతః
ప్రణవస్యవ్యాహృతీనాంగాయత్ర్యాశ్శిరసస్తథా।
న్యస్యఋష్యాదీనథధ్యాత్వాప్రాణాయామాంస్తతశ్చరేత్
ప్రణవస్యఋషిర్బ్రహ్మాగాయత్రీఛందఉచ్యతే।
పరమాత్మాదేవతాస్యాద్వినియోగోసుసంయమే ॥
అముంమమిత్యంగుష్ఠాదిహృదయాదిషుచన్యసేత్ ।
విష్ణుంభాస్వత్కిరీటాంగదవలయగళాకల్పహారోదరాంఘ్రి

శ్రీభూషాసువక్షో మణిమకరమహాకుండలైర్మండితాంగం।
హస్తాభ్యచ్ఛంఖచక్రాంబుజగదమమలంపీతకౌశేయవాసా
ఃవిద్యోతద్భాసముద్యద్దినకరసదృశంపద్మసంస్థంనమామి॥
ప్రణవప్రతిపాద్యస్యవిష్ణోర్ధ్యానమితీరితం॥
ఋషయోఽత్రిర్భృగుఃకుత్సోవసిష్ఠోగౌతమఃస్మృతః।
కాశ్యపాంగిరసౌసప్తవ్యాహృతీనాంక్రమాత్స్మృతాః।
గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుప్చబృహతీపఙ్క్తిరేవచ।
త్రిష్టుబ్జగత్యౌఛందాంసిప్రోక్తాన్యాసాంయథాక్రమం॥
అగ్నివాయ్వర్కవాగీశవరుణేంద్రాశ్చదేవతాః।
విశ్వేదేవాశ్చచరణజంఘాజానూదరేషుచ।
కంఠేముఖేమస్తకేచక్రమేణవ్యాహృతీర్న్యసేత్॥
ధ్యేయాఃక్రమేణశ్వేతాభాశ్యామాపీతాపిశంగినీ।
లోహితానీలవర్ణాచసప్తమీకనకోజ్జ్వలా॥
స్వస్వోక్తవర్ణతనవోరూపయౌవనసంయుతాః।
క్షౌమవస్త్రపరీధానాస్సర్వాభరణభూషితాః।
దివ్యచందనలిప్తాంగాదివ్యమాల్యోపశోభితాః।
సితోపవీతహృదయాస్సపవిత్రచతుష్కరాః।
ఉన్నిద్రవదనాంభోజప్రభామండలమండితాః।
జటాకలాపపూర్ణేందుప్రభాపూరితదిఙ్ముఖాః।
అభయాక్షస్రగప్పాత్రవరహస్తసరోరుహాః।
ఏవంవ్యాహృతయస్సప్తధ్యేయాహెబామజపాదిషు॥
విశ్వామిత్రఋషిఃప్రోక్తోగాయత్రీఛందఈరితం।
సవితాదేవతాప్రోక్తాగాయత్ర్యాన్యాసఉచ్యతే॥
పదద్వయంహృదిన్యస్యశిరస్యేకంపదంతతః।

పదద్వయంశిఖాయాంచషష్ఠంతుకవచేపదం।
పదత్రయంనయనయోరస్త్రార్థేఽచరమంపదం॥
ముక్తావిద్రుమహేమనీలధవళచ్ఛాయైర్ముఖైస్త్రీక్షణై
ర్యుక్తామిందుకలానిబద్ధమకుటాంతత్త్వార్థవర్ణాత్మికాం।
గాయత్రీంవరదాభయాంకుశకశాంశుభ్రింకపాలంగు
ణంశఙ్ఖంచక్రమథారవిన్దయుగళంహస్తైర్వహంతీంభజే॥
గాయత్రీశిరసోబ్రహ్మఛందోనుష్టుబుదాహృతా॥
పరమాత్మాదేవతాస్యాత్తేనమంత్రేణవిగ్రహే!
శిరఃప్రభృతిపాదాంతంకరాభ్యాంవ్యాపకంన్యసేత్॥
అరుణమండలమధ్యస్థంసూర్యకోటిసమప్రభం।
బ్రహ్మాదిసేవ్యపాదాబ్జంనౌమిబ్రహ్మరమాసఖం॥
ఏవంధ్యాత్వాన్యాసపూర్వంతతోముద్రాఃప్రదర్శయేత్॥
పద్మంచసురభిర్యోనిర్వారాహీవాసుదేవికా।
[illegible] ప్రాణిజ్ఞానముద్రాసప్తసుదాఃప్రకీర్తితాః॥
ప్రణవస్యవ్యాహృతీనాంగాయత్ర్యాశ్శిరసస్తథా।
న్యాసంధ్యానంచకృత్వైవంప్రాణానాయమ్యచత్రిధా।
ఏవమేవజపిత్వాదౌగాయత్రీందశధాతతః।
ఆవాహయేత్తామాయాతువరదేత్యనువాకతః॥
ఏతస్యర్షిర్వామదేవశ్ఛందోనుష్టుబ్జగత్యపి।
గాయత్రీదేవతాచస్యాదావాహ్యారవిమండలే।
హృత్పద్మకర్ణికామధ్యేరత్నసింహాసనేపివా॥
ప్రాతర్ధ్యాయామిగాయత్రీంరవిమండలమధ్యగాం।
ఋగ్వేదముచ్చారయంతీంరక్తవర్ణాంకుమారికాం।
అక్షమాలాకరాంబ్రహ్మదైవత్యాంహంసవాహనాం।

మధ్యందినేతుసావిత్రీంరవిమండలమధ్యగాం।
యజుర్వేదంవ్యాహరంతీం శ్వేతాంశూలకరాంశుభాం।
యువతింరుద్రదైవత్యాంధ్యాయామివృషవాహనాం॥
సాయంసరస్వతీంశ్యామాంరవిమండలమధ్యగాం।
సామవేదంవ్యాహరంతీంచక్రాయుధకరాంశుభాం।
ధ్యాయామివిష్ణుదైవత్యాంవృద్ధాంగరుడవాహనాం॥
ధ్యాత్వైవం వేదజననీమావాహనాదిసమర్పయేత్॥
దదామి దేవ్యాసనం తే పాద్యార్ఘ్యాచమనాని చ।
స్నానంవస్త్రంచోపవీతంగంధంపుష్పంతథైవచ।
ధూపందీపంచనైవేద్యంతాంబూలంచప్రదక్షిణం।
నమస్కారంచోపచారాన్దదామ్యేతాంస్తుమానసాన్
శిక్షాకల్పౌవ్యాకరణంనిరుక్తంజ్యోతిషంతథా।
శిరాంసియస్యాశ్ఛందసంఛందోవివృతిరీరితం॥
ధర్మశాస్త్రాణిహృదయంబాహవోన్యాయవిస్తరాః।
కైలాసమలయౌపూరూయస్యావాసఃపయోనిధిః।
యస్యానాభిఃపురాణాదిశక్షడపికుక్షయః।
విద్యాపిద్యేపురఃపశ్చాద్యస్యాశ్చాధర్వచేష్టితం।
ఋగ్యజుస్సామచరణానవగ్రహవిభూషణా।
చంద్రఃపయోధరౌసూర్యమాలావేదాంతమానసా।
మేరుకర్ణాగ్నివదనాచండ్రాస్యాబ్రహ్మమస్తకా।
వాయుశ్వాసాసుదర్శిఖాకాలమేఘాలకాచసా।
కమలానాథహృదయామహాసాంఖ్యాయనగోత్రజా।
చతుర్భుజాంత్రిచరణాంషట్కుక్షింపంచమస్తకాం।
తాంజగద్ధాత్రిణీం దేవీంగాయత్రీంప్రణమామ్యహం॥

ఏవంధ్యాత్వాసమభ్యర్చ్య యథాన స్తైరుపచారకైః।
స్తుత్వాచదేవీంగాయత్రీమృష్యాదీన్ విన్యసే త్తతః॥
విశ్వామిత్రస్సమస్తాయాగాయత్ర్యాఋషిరీరితః।
ఛందస్తుదేవీగాయత్రీసవితా దేవతాస్మృతః॥
కరయోరస్త్రమంత్రేణశుద్ధింకృత్వాతతఃపరం।
గాయత్ర్యావ్యాపకంకృత్వాప్రణవేనకరద్వయె।
ప్రకోష్ఠాంతర్బహిశ్చాపితలయో స్తలపృష్ఠయోః॥
పర్యాయేణపరామృశ్యతలయోఃప్రణవంన్యసేత్ ॥
అంగుష్ఠయో స్తర్జనీభ్యాంన్యస్యభూరిత్యతఃపరం।
అంగుష్ఠాభ్యాంభువఇతితర్జన్యోర్విన్యసే త్తతః॥
సువరిత్యథవిన్యస్యమధ్యమాంగుళికాద్వయె।
గాయత్ర్యాఃప్రథమంపాదంన్యస్యానామికయో స్తతః।
కనిష్ఠికాద్వయెపాదంద్వితీయమథవిన్యసేత్ ॥
తలయోఃపృష్ఠయోఃపాదంతృతీయమథవిన్యసేత్।
భూరంగుష్ఠాభ్యాంనమఇత్యాదిభిఃక్రమతోన్యసేత్॥
అంగుష్ఠయో స్తర్జనీభ్యాంన్యస్యప్రణవమాదితః।
అష్టాంగుళీనాంతదనుచతుర్వింశతిపర్వసు।
చతుర్వింశత్యక్షరాణిసబిందూనిన్యసేత్ క్రమాత్ ॥
ఆరభ్యతర్జనీంవామాంతర్జన్యాంతుసమాపయెత్।
దక్షిణస్యామయంసృష్టిన్యాసస్స్యాద్బ్రహ్మచారిణాం॥
ఏతద్విపర్యయో న్యాసస్సంహారో యోగినాంస్మృతః।
తర్జన్యాదికనిష్ఠాంతందక్షిణాదితుహ స్తయోః॥
స్థితిన్యాసోగృహస్థానాంమూలమధ్యాగ్రపర్వసు।
ప్రణవాదినమోంతంచన్యాసంకుర్యాద్యథాక్రమం॥

అంగుష్ఠయోస్తుగోవిందంతర్జన్యోస్తుమహీధరం।
హృషీకేశంమధ్యమయోర్న్యస్యానామికయోస్తతః।
త్రివిక్రమంన్యస్యవిష్ణుంకనిష్ఠాంగుళికాద్వయే।
మాధవ కరయోర్మధ్యేన్యసేదేకాంపృథక్ పృథక్॥
చతుర్థేంచనమశ్చాంతే తేనదేవప్రణవమాదితః॥
పాదత్రయస్యగాయత్ర్యాఋషిశ్ఛందశ్చపూర్వవత్।
బ్రహ్మవిష్ణుగిరీశశ్చదేవతాస్స్యుర్యథాక్రమం॥
మూర్ధ్నినాభౌపాదయోశ్చ
న్యస్యపాదత్రయంక్రమాత్।
శిరఃప్రభృతిపాదాంతంకరాభ్యాంసంస్పృశేత్తతః॥
పాదయోర్జానునోరూర్వోర్గుహ్యేనాభౌచవక్షసి।
కంఠే౽ఘభ్రువోర్మూర్ధ్న్యస్త్రేచక్రమాన్న్యసేత్॥
పాదాదిసృష్టిన్యాసోయంకథితోబ్రహ్మచారిభిః॥
మూర్ధాదిచరణంన్యాసస్సంహారోయమితిస్మృతః॥
పాదాద్యానాభిమూర్ధాదిస్థితిన్యాసంగృహీచరేత్॥
తత్తన్న్యాసక్రమేణాంగంగాయత్ర్యక్షస్పృశేత్సః॥
ఓంకారమాదావుచ్చార్యతతోవర్ణంతదాదికం।
ఆత్మనోంతంతతస్తత్వంనమశ్చోక్త్వాన్యసేత్క్రమాత్॥
భూతాన్యథోతన్మాత్రాణిగంధాదీనీంద్రియాణిచ।
ఉపస్థాదీనినాసాదీన్యథోమనఉదాహృతం॥
బుద్ధిస్తతోహంకారోథావ్యక్తంతత్త్వాన్యమూనితు।
పాదయోర్జానునోర్వృషు
స్యాస్యేమూర్ధ్నిచనాసయోః।
జిహ్వాక్షిత్వక్ఛ్రోత్రగుహ్యపాయ్వంఘ్రిషుకరద్వయే॥

ఆస్యేఘ్రాణేచజిహ్వాయాం చక్షుస్త్వక్శ్రోత్రహృత్సుచ
పునశ్చహృదయేశ్రోణితత్వాదిక్రమతోన్యసేత్ ॥
న్యస్యాంగేష్వితితత్త్వానిషడంగన్యాసమాచరేత్ ॥
జ్ఞానాయహృదయాయేతినమోంతోహృన్మనుఃస్మృతః।
తథైశ్వర్యాయశిరసేస్వాహేతిచశిరోమనుః॥
శిఖామంత్రఃస్మృతశ్శక్త్యైశిఖాయైవౌషడిత్యపి।
ప్రోక్తఃకవచమంత్రోపిబలాయకవచాయహుం॥
దృఙ్మనుస్తేజసేనేత్రత్రయాయవషడిత్యపి।
వీర్యాయాస్త్రాయఫడితితథాస్త్రమనురీరితః॥
వ్యాహృతింప్రథమాముక్త్వాప్రణవంహృన్మనుంతతః।
అంగులీభిశ్చపంచభిర్హృదయంన్యసేత్సుధీః॥
వ్యాహృతింమధ్యమాముక్త్వాశిరోమంత్రంతతఃపరం।
పూర్వోక్తాభిస్త్వంగుళీభిశ్శిరోమూర్ధ్నిన్యసేత్తతః॥
ఉచ్చార్యవ్యాహృతింత్వన్త్యాంశిఖామంత్రంతతఃపరం।
న్యసేదంగుష్ఠకేనసాశిఖామూలేసముష్టినా॥
గాయత్ర్యాఃప్రథమంపాదంబలాయేతిమనుంతతః।
వ్యత్యస్తాభ్యాంకరాభ్యాంతుయుగపద్దక్షిణోత్తరం।
భుజద్వయాగ్రమారభ్యప్రకోష్ఠావధిసంస్పృశేత్॥
ఉక్త్వాద్వితీయంపాదంచనేత్రమంత్రంతతఃపరం।
అంగుష్ఠేనాద్యమధ్యాభిఃఫాలనేత్రంచసంస్పృశేత్॥
పాదంతృతీయముక్త్వాదావస్త్రమంత్రేణసంయుతం।
వ్యత్యస్తహస్తయోస్తర్జన్యంగుష్ఠాభ్యాంభుజాగ్రయోః।
సశబ్దందిక్షుదశసుప్రాగాదిక్రమతోన్యసేత్॥
సర్వేషాంకారమాదౌస్యాత్సర్వమంత్రేష్వితిక్రమః॥

న్యస్యోంకారంహృదిముఖేభూశ్శీర్ష్ణిభువఇత్యథ।
కరాభ్యాంసంస్పృశేన్మూర్ధాద్యాపాదంసువరిత్యథ॥
యోనించసురభింశంఖంమాఖముద్రాంచదర్శయేత్॥
చతుర్వింశతిముద్రాస్తతస్సందర్శయేత్క్రమాత్॥
సుముఖంసంపుటంచైవితతంవిస్తృతంతతః।
ద్విముఖంత్రిముఖంచతుఃపంచషణ్ముఖాధోముఖాన్యపి।
వ్యాపకాంజలికాంముద్రాంశకటంతదనంతరం।
యమపాశంచగ్రథితంసమ్ముఖోన్ముఖమిత్యపి।
ప్రలంబంముష్టికంమత్స్యంకూర్మంవారాహమిత్యపి।
సింహాక్రాంతంమహాక్రాంతంముద్గరంపల్లవంతతః।
ముద్రాస్సందర్శయిత్వైవంతతోధ్యానంసమాచరేత్॥
రశ్మిజ్వాలాసహస్రాఢ్యంధ్యాయేదాదిత్యమండలం।
తదంతస్స్థితశ్వే[illegible]మండలం।
తన్మధ్యేమండలంవహ్నిజ్వాలామాలాసహస్రకం।
తస్యమధ్యేరక్తపద్మంవిలసత్కర్ణికాన్వితం।
తస్యమధ్యేసుఖాసీనంతప్తహాటకసన్నిభం।
చతురంగులమాత్రంచశుకవక్త్రసితాంబరం।
రక్తనేత్రాంబుజంరక్తపాణిపాదసమన్వితం।
శంఖచక్రగదాపాణింశ్రీవత్సాంకితవక్షసం।
కిరీటహారకేయూరనూపురైరుపశోభితం।
విలసద్వనమాలాశ్రీతులసీకౌస్తుభోజ్జ్వలం।
ప్రసన్నవదనంరత్నకుండలద్వయమండితం।
అనర్ఘరత్నఖచితసర్వాభరణభూషితం।
ఏవంధ్యాత్వారమానాథంగాయత్ర్యర్థంవిచింతయేత్॥

సర్వభూతోత్పాదకత్వముక్తం సవితృశబ్దతః।
వరేణ్యశబ్దతస్సర్వైర్భజనీయత్వమీరితం॥
సర్వశ్రేష్ఠత్వంచ సకలైః ప్రార్థనీయత్వమేవచ।
పాపభంజనహేతుత్వం తేజస్త్వం భర్గ ఇత్యతః॥
దేవశబ్దేనాభ్యధికం కాంతిమత్త్వం ప్రదర్శితం।
ధీమహీతితుశబ్దేన ధ్యాయామ ఇతిచోదితం॥
ధీశబ్దేనోచ్యతేత్యాగోపాదానవిషయామతిః।
ప్రచోదయాదిత్యనేన ప్రేరకత్వముదీరితం॥
యోదేవస్సవితాస్మాకం ధియోధర్మాదిగోచరాః।
ప్రేరయేత్తస్యయత్తత్త్వం వరేణ్యముపాస్మహే॥
అగస్త్యవిశ్వామిత్రాభ్యాం గాయత్ర్యర్థ ఇతీరితః॥
ఉపాస్యం సర్వభూతానాం యత్తేజో విష్ణువాచకం।
ఆధారం సర్వలోకానాం రవిమండలమధ్యగం।
సంచింతయామస్తత్తేజ ఇత్యర్థస్సముదీరితః॥
ఏవం విదిత్వా గాయత్ర్యా అర్థం హృది విచింత్యచ।
తతస్తురీయగాయత్ర్యా ఋష్యాదిన్యాసమాచరేత్॥
ఋషిస్తస్యాస్తు విమలశ్ఛందస్సైవ ప్రకీర్తితా।
పరమాత్మా దేవతాస్యాశ్చతుర్భిస్తు తతః పదైః।
నాప్రాప్రదితిస్సైతాభ్యాం కరాంగన్యాసమాచరేత్॥
కర్ణమధ్యోర్ధ్వసురభిమహామోన్యంజలింగకాః।
నమస్త్రిముఖరాజహోముద్రాః పూర్వికాస్సప్తచక్రమాత్॥
యద్దేవాసురపూజితారుణనిభాం సామారతా రాగసైః
పున్నాగాంబుజనాగపుష్పవకుళైర్వ్యాజైస్సుమైరర్చితం

నిత్యంధ్యాయసమస్తయోగకరణం కాలాగ్నిరుద్రోపమం
తత్సంహారకరం నమామిసతతం పాతాళవక్త్రం ముఖం॥
అస్యచాక్షిపరో విష్ణుస్సపవర్జనతత్పరః।
విభక్తిస్త్ర్యస్త్రయస్తత్రతావచ్ఛుభనమీరితం॥
ఓమిత్యనేనస్నానమధ్యాహార్యంపదద్వయం।
మాద్వితీయాప్రపదితిప్రపయత్విత్యుదీరితం॥
ధ్యాత్త్వైవమర్ఘంజ్ఞాత్వాచపురైతాంతదనంతరం।
ఏతయాభిఃశ్రుత్యగాయత్రీంతాంతతోజపేత్॥
ఆవౌప్రణవసంయుక్తవ్యాహృతిత్రయపూర్వికాం।
గాయత్రీంజపహోమాదౌవదేద్వర్ణీగృహీతథా॥
యతిర్జపేత్షడోంకారామాద్యంతప్రణవాంతువా।
పృథగాద్యావ్యాహృతీనాంసంయుక్తానాంతథాపునః।
గాయత్ర్యాస్త్వంతయోశ్చైవషడోంకారాఃప్రకీర్తితాః॥
సమస్తానాంవ్యాహృతీనాం
గాయత్ర్యాస్తుయథాక్రమం।
ఆద్యంతోంకారసంయుక్తాగాయత్రీసంపుటాస్మృతా
బ్రహ్మచారీగృహస్థస్సపరివ్రాడపితేత్రయః।
కాలత్రయేప్యేవమేవజపేయుర్వేదపాతరం॥

——*అథగాయత్రీజపనియమః*——

పాదేనపాదాక్రమణంమనసోపరితోషణం।
హస్తేనధానంహస్తస్యగృహచ్ఛేత్రాదిచింతనం।
ఉచ్చారణంచమంత్రస్యపార్శ్వస్థైశ్శ్రూయతేయథా
నిష్ఠీవనంజృంభణంచనాసంకోద్ధంముదాత్తుతః।
గాత్రస్యశిరసోవాపివస్త్రాద్యాచ్ఛాదనంతథా।

సంఖ్యాంయజ్ఞోపవీతేనభాషణంరోదనంతథా।
నిద్రాంచడంభమాలస్యంకుడ్యస్తంభాద్యపాశ్రయం।
వర్జయేదపిసంచారంజపహోమాదికర్మసు॥
వ్యత్యస్తపాణిపాదశ్చపార్శ్వయోరవలోకయన్।
అపవిత్రకరస్సంఖ్యామకుర్వన్నన్యమానసః।
జపహోమాదికంకర్మానుత్తరీయశ్చవర్జయేత్॥
యదివాజ్ఞ్నియ మౌనస్స్యాజ్జపహోమాదికర్మసు
విష్ణుంస్మృత్వంజపేత్యద్వాస్స్మరేద్విష్ణుంరమాపతిం॥
శూద్రాంత్యపతితశ్వాదిదర్శనేజపమధ్యతః।
జపేదాచమ్యసంభాష్యతైస్స్నాత్వాచపునర్జపేత్॥
ద్వ్యపేజలాః [illegible] తైఃసర్వంజపహోమాదివర్జయేత్॥
నగోశతంసైకవృక్షా[illegible]యత్రతిస్తత్త్వయంత్రితం।
గాయత్ర్యాజపసంఖ్యానంనకుర్యాదక్షమాలయా॥
అంగుళ్యాజపసంఖ్యానమేకమేకముదాహృతం।
రేఖాష్ట[illegible]రేఖాష్టగణమేత్తతః॥
అనామికామధ్యపర్వసమారభ్యప్రదక్షిణం।
తర్జనీమూలపర్యంతంగణయేద్దశపర్వసు॥
అథవానామికామూలపర్వారభ్యప్రదక్షిణం।
గణయేత్కన్యకామూలపర్యంతందశపర్వసు॥
మధ్యమానామికపర్వాన్మధ్యమామూలపర్వతః।
ప్రాదక్షిణ్యేనగణయేద్యద్వాద్వాదశపర్వసు॥
యద్వాకనిష్ఠికామూలపర్వారభ్యప్రదక్షిణం।
అనామికామూలపర్వపర్యంతంసకలోత్తమం॥
బ్రహ్మచారీగృహస్థశ్చశతమష్టోత్తరంజపేత్।

అష్టోత్తరసహస్రంతుయతీనాంసముదాహృతం॥
వ్యాహృత్యాం తేవసాయాథప్రతిపాదంతథాంతతః।
అదు్రితంప్రజపేద్దేవీమన్యథా బ్రహ్మహాభవేత్॥
పృథక్ప్రణవసంయుక్తాంసప్తవ్యాహృతిపూర్వికాం।
ప్రణవాద్యంశిరోయుక్తంగాయత్రీంప్రజపేద్యది।
దశవారంజపస్సోయంసహస్రాదధికఃస్మృతః॥
రసనాంనిశ్చలాంకృత్వామంత్రార్థధ్యానసంయుతం।
ఉచ్చరేన్మనసామందమక్షరాణిపదానిచ।
వ్యక్తంజపోమానసోయముత్తమోత్తమఈరితః॥
కించిదాకుంచితతలావుత్తానాసంహతాంగుళీ।
అసంయుక్తాఘ్రిణసమాపాశ్రితఃకృత్వాకరౌజపేత్॥
సాయంకాలంవినాకుర్యాత్సంతిష్ఠన్త్రిపదాజపం।
ప్రాగీశానదిశోర్మధ్యేప్రాక్తఃపశ్యఞ్జపంచరేత్॥
దేవాభిముఖఆసీనోదేవతాసన్నిధౌజపేత్।
ఆసీనోన్యత్రజపేన్మంత్రీప్రాఙ్ముఖోవాప్యుదఙ్ముఖః॥
జపమధ్యేపమాగచ్ఛేద్యదిఖాగపతోత్తమః।
తంప్రణమ్యాశీ వాద్యార్థమోగత్తైమంచకీర్తయేత్॥
అశ్వత్థమగ్నిమాదిత్యంబ్రాహ్మణందేవమందిరం।
పృష్ఠీకృత్యజలంగాంచజపహోమాదినాచరేత్॥
చంద్రార్కగ్నుగురువహ్నీనాంజలదీపద్విజన్మనాం।
అశ్వత్థదైవతగవాంసన్నిధౌశస్యతేజపః॥
జపఏకగుణోగేహేనద్యాదౌద్విగుణోభవేత్।
గోష్ఠేదశగుణఃప్రోక్తోవహ్న్యగారేశతాధికః॥
పుణ్యక్షేత్రేతీర్థతీరేసహస్రగుణితఃస్మృతః।

భగవత్సన్నిధౌ ప్రోక్తో జపోనంతఫలప్రదః॥
శ్రియః కాంతే మనో యస్య జప హోమార్చనాదిషు।
మోక్షమేవ ఫలం తస్య భవేదత్ర న సంశయః॥
పూజా హోమజపాదీని కర్మాణి భగవత్పరః।
కుర్యాద్యది సుగుప్తాని తస్యానంత్యం ఫలం భవేత్॥
స్పృష్ట్వా నాభేరధః కాయం కర్మకాలే తతః పరం।
ప్రక్షాళ్య దక్షిణం శ్రోత్రం స్పృశేద్వ్యాహరిం స్మరేత్॥
ఏవం జపిత్వా గాయత్రీం ధ్యాత్వా తాం పూర్వవత్పునః।
తస్యార్ఘ్యం చ సంచింత్య పునశ్చార్ఘ్యోదితేరవౌ।
ప్రాణాయామత్రయం కృత్వా గాయత్రీమభివాదయేత్॥
అభివాదయ ఇత్యుక్త్వా స్వగోత్ర ప్రవరోత్తరం।
స్వసూత్ర శాఖాద్యయనం ప్రథమాంతము దీరయన్।
స్వసంజ్ఞా శర్మనామా థో అహమస్మీతి చాత్మభో॥
ఇత్యుక్త్వా చ స్వహస్తాభ్యాం శ్రోత్రే సంస్పృశ్య చాత్మనః।
జాన్వాది పాదాంగుష్ఠాంతం శనైరభిమృశేత్తతః॥
తతస్తురీయ గాయత్రీముపస్థాయ కృతాంజలిః।
మంత్రమేకపదీత్యుక్త్వా తురీయం పాదమప్యథ।
మాప్రాపదితి చోక్త్వా గాయత్ర్యుద్వాసనం చరేత్॥
మంత్రస్యాస్య ఇత్యస్య వామదేవఋషిః స్మృతః।
అనుష్టుప్ఛంద ఇత్యుక్తే గాయత్రీ దేవతా స్మృతా॥
ఏతేనోద్వాస్య గాయత్రీముపతిష్ఠేత భాస్కరం॥
మిత్రోపస్థాన మంత్రాణాం విశ్వామిత్రఋషిః స్మృతః।
మిత్రస్యేత్యస్య తు భవేద్గాయత్రీపరయోర్ద్వయోః।
త్రిష్టుప్ఛందసీ ప్రోక్తే దేవతా మిత్ర ఈరితః॥

అర్ఘ్యోదితంసహస్రాంశుంమిత్రస్యేతికృతాంజలిః।
ఉపస్థాయనమస్కృత్వాతస్మైతమభివాదయేత్॥
తతస్తుసంధ్యాంసావిత్రీంగాయత్రీంచసరస్వతీం॥
ప్రణవాద్యైశ్చతుర్థ్యంతైర్నమోంతైస్స్వైస్స్వనామభిః।
ప్రణమేదథసర్వాభ్యోదేవతాభ్యస్తతఃపరం॥
అర్ఘ్యంతోంకారసంయుక్తంద్విరుక్త్వాచనమోనమేత్॥
ప్రతిమంత్రంకేచిదాహుఃప్రణామంసప్రదక్షిణం॥
ఏవమేవతతఃకామోకార్షీదిత్యాదికంమనుం।
ఉక్త్వాప్రదక్షిణంకృత్వానమస్కుర్యాత్త్రియాతనుం॥
ప్రాచీదిగ్దక్షిణాదిక్చప్రతీచీదిక్తథోత్తరా।
ఊర్ధ్వాధరాంతరిక్షంచదిశస్సప్తప్రకీర్తితాః॥
ఆసాంసంధ్యాదిషుస్వంతాస్వనుక్త్వాకృత్వాప్రదక్షిణం।
కృత్వాప్రణామంసోంకారంవ్యాహృతిత్రయపూర్వయా
గాయత్ర్యాసంప్రణమ్యాథపితరావగ్రజాన్గురూన్।
వస్త్రత్రయాధికాన్స్నిగ్ధాన్బ్రాహ్మణాంశ్చాభివాదయేత్॥

ఇతిజపోపస్థానవిధిః

—*అథమూలమంత్రజపః*—

కాలత్రయేమూలమంత్రంవిహితావసరేజపేత్।
యథోపదేశమృష్యాదిన్యాసధ్యానసమన్వితం॥
ఉపస్థానాత్పూర్వమేవనిగమాంతగురోర్మతం।
రామానుజమునీంద్రోక్తినిత్యగ్రంథేతథైవచ॥
ఉపస్థాయాధారశక్త్యాదీన్సంతర్ప్యనిపీడ్యచ।
వస్త్రంబ్రహ్మముఖంకృత్వానత్యర్థోపగంహరిం।
గృహంగత్వాభ్యుక్ష్యహుత్వాభిగమ్యైకమలాపతిం।

గ్రాసముష్టింపరగవేదత్వావృద్ధాన్ప్రణమ్యచ।
త్రయ్యంతానభ్యాసే దేశనిగమాంతగురోఃక్రమః॥

—*భగవత్సేవావిధిః*—

శ్రీపాంచరాత్రరక్షాయామాచార్యైర్యదుదీరితం।
విధానంభగవత్సేవాయాస్తత్సంగృహ్యాధునోచ్యతే॥
తీర్థాసన్నంభగవత్సద్మనమస్కృత్యాథసద్విశేత్।
పాషండాసనద్యానాదిచిత్తక్షేపంతథాత్యజేత్॥
తతశ్చప్రతోళీద్వార్స్థాన్ప్రణమ్యానుజ్ఞయావిశేత్।
బలిపీఠసమీపేతునమేద్గురుపరంపరాం॥
తామనుస్మృత్యశ్రీరామంనమేత్పూర్వాదిపశ్యతః॥
మనోబుద్ధ్యభిమానేనసహన్యస్యధరాతలే।
కూర్మవచ్చతురఃపాదాన్శిరస్తత్రైవపంచమం।
నిధాయదండవద్దేహంప్రసార్యచరణౌకరౌ।
బ[illegible]ప్రణామోదండసంజ్ఞితః॥
పాదాంగుళిభ్యాంజానుభ్యాంశిరసాచావనింస్పృశన్।
బద్ధాంజలిర్నమస్కుర్యాత్సపంచాంగఉదీర్యతే॥
అష్టాంగదండపంచాంగప్రణామాఉదితాఃక్రమాత్।
మస్త్రీషుసంపుటప్రహ్వాంగప్రణామాంగసంయుతాః।
ఏతేషుమనునాకుర్యాన్న్యూతేనాన్యతమాన్సమాన్॥
సకృత్స్త్రీషుప్రణామస్స్యాదంజలింమస్తకేన్యసేత్।
ప్రణామస్సంపుటస్స్యాత్ హృదయేంజలిమర్పయేత్॥
ప్రహ్వాంగస్సంపుటంకుర్యాత్ప్రహ్వాంగనమస్క్రియా
ప్రాసాదస్యథరామస్యమూర్తౌకుర్యాత్ప్రదక్షిణం।
చతురికకుప్సుప్రణామాన్కుర్యాత్సత్రిప్రదక్షిణం।

ప్రదక్షిణప్రణామాంశ్చ యుగ్మాన్నైవ సమాచరేత్ ॥
దేవదక్షిణపార్శ్వే వా సేవాచారాదిప్రదక్షిణే ।
నాంతరాగమనం కుర్యాద్దైవతాబలిపీఠయోః ॥
యదితత్రశతాఘాతముఖాస్తస్మిన్నాచరాః ।
వైనతేయాదయో వాపి తత్తన్మంత్రేణ తాన్నమేత్ ॥
సేనేశం ప్రణమేత్సమ్యక్తదనుజ్ఞాపురస్సరం ।
శ్రీరామసన్నిధిం గచ్ఛేత్సూపహారచయాన్వితః ॥
చక్రవజ్ఞ్రిబుయేన్నాంగపృష్ఠభాగం న దర్శయేత్ ॥
ఉపహారాంశ్చ పాదేశే నిక్షిప్త్యైవ హరిం నమేత్ ।
నగృహీతోపహారస్సన్ప్రణమేన్మతిమాన్నరః ॥
అథోపహారానాదాయ శ్రీరామనికటం వ్రజేత్ ।
రామదక్షిణపార్శ్వే స్వహస్తాంశ్చ తస్మై సమర్పయేత్ ॥
సీతాపతౌ శయానే తు తత్పత్నీపార్శ్వకే ।
స్వకీయగురుపర్యంతం శ్రీరామం శరణం వ్రజేత్ ॥
పావనాచ్ఛతదుష్ప్రాపసేవాలాభప్రహర్షితః ।
స్తవ్యస్తవప్రియవశీకరణస్తోత్రమారభేత్ ॥
అర్చావతారమాహాత్మ్యస్తోత్రస్య చ విశేషతః ।
జ్ఞేయం విస్తరతోఽన్యత్ర నేహ విస్తరతో భయాత్ ॥
తులసీపాదతీర్థాదిసీతారామప్రసాదజం ।
యత్కించిదపి తన్మత్వా హర్షోత్ఫుల్లకపోలకః ।
సంభావ్య శిరసా కుర్యాద్వ్యర్థ్యముపయోజితః ॥
పవిత్రహరిపాదాంబుపానే నాచమనం చరేత్ ॥
ధ్యాయేత్కృతార్థమాత్మానం సేవయా జానకీపతేః ॥
పశ్చాద్భాగేన నిర్గచ్ఛన్నాసీనశ్చోక్తపార్శ్వకే ।

శ్రీరామాభిముఖోభూత్వాలయాద్దీర్ఘవన్న నాజపేత్ ॥
వర్జయేత్సావధానేనాపచారాన్ శాస్త్రచోదితాన్॥
పునఃప్రణమ్య సేనేశమపచారాన్ క్షమస్వ మే।
ఇతి ప్రార్థ్యాథ సేనేశం సంప్రణమ్య సహప్రభో।
సేవాపచారాంస్త్యక్త్వైవం ప్రార్థ్యానుజ్ఞాప్య నిర్గమేత్॥
తత్తద్ద్వారస్థాన్ ప్రణమ్యానుజ్ఞయా తేషాం వినిర్గమేత్।
శ్రీరామస్య ప్రణమేదంతే చ గురుపఙ్క్తికాం॥
అపచారానిమాన్ వక్ష్యే యత్నాచ్ఛ్రీరామసన్నిధౌ।

—*భగవదపచారాః*—

అన్యాశ్రయ్యాకథాగోష్ఠీస్త్రీవాదిత్రలోకనం।
రుషా రామాలయే ఛత్రప్రచ్ఛన్నదేహేన తన్నతిః।
కృష్ణకంబళసంవీతదేహః శ్రీరామసన్నతిః।
తైలాభ్యక్తాఖిలాంగేన యానపాదూపదాపిహా।
ప్రవేశశ్శ్రీరామగృహే స్త్రీస్సనముత్ర చ।
కేశాస్థినఖలోమ్నాం చ శ్లేష్మాదష్టస్యదంతతః॥
విణ్మూత్రయోరుత్సర్గోత్ర ప్రైతమూహ్యాప్రవేశనం।
అసంబద్ధప్రలాపోత్రనిద్రాలాలావిసర్జనం।
ప్రాంజాభూమిసుతాజానేశ్శ్రేశానాస్మధ్యయాయినా।
శవానుగంతుః కామాచ్ఛ్రీరామారాధనకామనా।
ఆక్రాంత్యజ్ఞాతవిమానచ్ఛాయయానుప్రదక్షిణం।
భుక్తశ్రాద్ధాన్నపూజా, విణ్మూత్రే సదనసన్నిధౌ।
రామాయార్పితదీపస్యాన్యత్రవానయనం గృహే।
రామాలయేకక్ష్యమానతత్కథానాదరాగతిః।
అన్యదేవార్థసందిష్టపుష్పైశ్శ్రీరామపూజనం।

గత్వాన్యదేవతాసద్మా౽స్నాత్వా గాంగస్త్రహేతినః।
రామస్యాన్యైస్సమైస్తుల్యబుద్ధిః పుష్పనివేద్యయోః।
ఘ్రాణనంచోత్సవేష్వర్చాఙ్కయా స్నానకర్మచ॥
రామాలయసమీపస్థాన్ రామసేవార్థమాగతాన్।
చండాలాన్ పతితాన్ వాపి స్పృష్ట్వాస్నానార్థముద్యమః।
రామభక్తకృతాంపాదాంబుపానేచాచమనం తథా।
ఏకహస్తనతిశ్చాప్రణామో౽సేవనముత్సవే।
ప్రదక్షిణంనతేష్వర్చ్యముక్త్వైవాన్యముపాసతి।
శ్రీరామపాదసంపాదపద్మేష్వనుగ్రహః।
పశ్యేకబంధనంచాపిభోజనాన్యత్రభాషణే।
నిగ్రహానుగ్రహౌపుష్పైఃక్వాపిగ్రహరోదనే।
స్త్రీభాషాహాసవచనసుఖేనాయమపిమోహనః।
పరనిందాపరస్తోత్రమప్యన్యస్యాభిభాషణం।
శక్త్యాగౌణోపచారశ్చాప్యనివేదితభక్షణం।
తత్తత్కాలోద్భవఫలాద్యదానంరావణచ్ఛిదే।
వినియుక్తావశిష్టస్యప్రదానంవ్యంజనాదిషు।
పృష్ఠీకృత్యస్థితిస్తస్యపరేషామభివాదనం।
గురౌమౌనంనిజస్తోత్రందేవతానిందనంతథా।
శయనంరక్తసంగోత్రస్వాగ్నీనాధ్యయనంశ్రుతేః।
గురౌమనుష్యధీరామప్రతిమాలోహధీరపి।
దంతశుద్ధిమకృత్వాతుశ్రీరామనికటేగతిః।
ఏకవస్త్రేణతత్సేవాసక్రోధంకస్యకారితా।
నిషిద్ధకుసుమాద్యర్చాభిగమోరక్తవాససా।
వాసోవిధూననంచాగ్రేమాంసంప్రాశ్యచసేవనం।

అకృత్వాగ్రయణంనవ్యవ్రీహీణాముపయోజనం।
పుష్పాణ్యదత్వాధూపదత్వాజీర్ణాన్నకృతపూజనం।
పిణ్యాకంపాత్రేకృత్యపూజాంచస్పర్శైఃస్పృష్ట్వాప్రదీపకం।
అపచారానిమాంత్సర్వాన్యత్నాత్పరిహరేత్సుధీః॥

—*అభివాదనవిధిః*—

సాయంప్రాతస్సద్వృద్ధానాంకుర్వాణస్యాభివాదనం।
ఆయుఃప్రజ్ఞాబలంకీర్తిఃప్రవర్ధంతేదినేదినే॥
శ్రోత్రియస్త్వగ్రజఃపూర్వోయస్సోఽభివాదనమర్హతి।
అగురుంనాభివాదేతవిషమస్థలసంస్థితం॥
ఏకదేశాధ్యాపయితావేదస్యోపగురుచ్యతే।
సాంగవేదాధ్యాపయితాయస్సఆచార్యఉచ్యతే॥
మంత్రోపదేష్టాచాచార్యస్తేషాంపత్న్యస్సుతాస్తథా॥
పితరౌజ్యేష్ఠభగిన్యశ్చపితరావపితౌతయోః।
పితృవ్యపత్నిశ్వశురౌస్వసాభ్రాతాచపూర్వజః।
మాతులా[illegible]త్తైకవాద్యాదివేదినే॥
కృత్వాస్వచరణాంగుష్ఠస్పర్శాంతంపూర్వవత్తతః।
సవ్యదక్షిణహస్తాభ్యాంయుగపద్దక్షిణోత్తరా।
సాంగుష్ఠౌచరణౌసవ్యదక్షిణౌసముపస్పృశేత్॥
కృతేఽభివాదనేప్రాజ్ఞఃకుర్యాత్ప్రత్యభివాదనం।
తస్యప్రకారస్త్వాయుష్మాన్భవసౌమ్యేత్యనంతరం।
ఉక్త్వాతన్నామతస్యాంత్యస్వరముచ్చార్యసప్లుతం।
తదంతేఽకారముచ్చార్యసంధిశ్లిష్టంసమాచరేత్॥
కృతేఽభివాదనేకుర్యాన్నయఃప్రత్యభివాదనం।
సతస్యసుకృతంప్రాప్యనరకంప్రతిపద్యతే॥

ద్విజాతిర్న విజానాతి యస్తు ప్రత్యభివాదనం।
తం నాభివాదయేద్విప్రస్స శూద్రసదృశస్స్మృతః॥
అభివాద్య ద్విజశ్శూద్రం సచేలస్నానపూర్వకం।
బ్రాహ్మణానాం శతం సమ్యగభివాద్య విశుధ్యతి॥
యజ్ఞే రాజగృహే సంఘే ప్రణమేన్నాభివాదయేత్॥
పాషండినం కృతఘ్నం చ మహాపాతకినం శఠం।
నాస్తికం పతితం వ్రాత్యం కుర్వంతం దంతధావనం।
సమిత్పుష్పకుశాగ్న్యంబుపాణిమప్రయతం తథా।
స్నానభోజనహోమాదికుర్వంతం తం [illegible]దికం।
అభ్యక్తమాతురం శత్రుం గచ్ఛంతమపి యోగినం।
ఏవం సంభాష్యమాణం వాపి బ్రాహ్మణో నాభివాదయేత్॥
ఉదక్యాం సూతికాం చైవ హ్యభివాద్యోపవాసతః॥
బ్రాహ్మణం కుశలం పృచ్ఛేత్ [illegible] ద్విజః।
ఆత్మనో వయసా న్యూనం క్షత్రియం చేదనామయం।
క్షేమం తు ప్రతివైశ్యం చ శూద్రమారోగ్యమేవ చ।
సురాం పిబేచ్చ [illegible] నాదినే॥
నను సాధారణం కుర్యాద్బ్రాహ్మణశూద్రైస్సహ [illegible] దాహరేత్।
తేనైవ సహ శూద్రేణ నరకం యాతి స ద్విజః।
నాతిక్రమేదసంభాష్య శ్రోత్రియం కానన స్త్రియః॥
వినా పత్నీం తథా యోనిసంబంధానపి యోషితం।
యోషితస్సకలా బ్రాహ్మయాత్సుభగే భగినీతి వా॥
సాంధ్యం కర్మ సమాప్యైవం ద్విరాచమ్య గృహం వ్రజేత్॥

—*ఔపాసనవిధిః*—

సావర్ణే రాజతే తామ్రే పాత్రేఽన్యస్మిన్నథాపి వా।

అభిన్నసలిలంశుద్ధంసమాహృత్యసుగోపితం।
గృహంగత్వాద్విరాచమ్యప్రోక్షితంగోమయాంబుభిః।
సమ్మార్జితంచతత్రస్థో హోమోపకరణాన్యథ।
గృహంచ హోమద్రవ్యాణిపాత్రాణిపరిచారకాన్।
తేనోదకేనసంప్రోక్ష్యతతఆచమనంచరేత్॥
యద్వాస్వగృహసంస్థస్యసలిలంతత్రకాంచనం।
నిక్షిప్యస్పృష్ట్వాథవా తేనసంప్రోక్షణంచరేత్॥
మధ్యాహ్నసాయమప్యేవం త్రికాలంప్రోక్షణంచరేత్।
నకుర్యాద్యది హోమాదికర్మసంప్రోక్షితేగృహే।
శతక్రతుకృతంసర్వంవిశీర్ణంచాపాకృపత్నితే।
పంచకాలపరిహీనస్యగర్భాశ్రోత్రసద్గతిః॥
స్వగృహ్యోక్తవిధానేనకుర్యాదౌపాసనంస్వయం॥
స్వస్యాశక్తౌసలోకార్థిత్వస్యస్వయంహోమంపతిః।
ఋత్విక్పుత్రాదిశిష్యోవా హోమంసంకుర్యాదనుజ్ఞయా॥
హోమాన్హ్యాగ్నిస్వయంకుర్యాదకృత్వా హోమమాత్మనః
జుహుయాద్యాగ్నిహోత్రేణదర్భేణయజ్ఞపతిస్తథా।
నిక్షిప్తోబహుధాతేజస్తేవాసితేత్రయః।
పరార్థంకర్మకుర్వాణాంచాతియజతిపతంతిచ॥
శ్రౌతాగ్నౌజుహుయాత్పూర్వంస్మార్తాగ్నిమితికేచన।
శ్రౌతంభుక్త్వానజుహుయాచ్ఛ్రౌతంస్మార్తమథాపివా।
నిక్షిప్యాగ్నిం స్వకాయాం స్వయాజ్యాయాంపరికల్ప్యచ।
ప్రవసేదస్తుచేత్ త్ర్యహం చ్యహమాసంతతోఽధికం॥
దంపత్యోర్యస్సన్నిధౌ హోమంకుర్యుఃపుత్రశ్శిష్యాదయః

అథవాసన్నిధౌపత్న్యాఇతికాత్యాయనోబ్రవీత్ ॥
ఉద్దేశత్యాగకర్తృత్వం పత్న్యాస్తత్రసన్నిధౌ ॥
[illegible]నస్తాయాంగృహస్థాయాంసంసృష్టాగ్నౌద్విజన్మనః।
జ్యేష్ఠాం(త్రి)రాత్రీమాసీనాం[illegible]కాలేనలంఘయేత్ ॥
జ్యేష్ఠాయాంతుగృహస్థాయాంకనిష్ఠాస్నాతాయది।
తదానవోపవకాచేద్ధోమకాలంనలంఘయేత్ ॥
సంగవాత్ప్రాతర్హోమస్యకాలః సాయం[illegible]తః।
ప్రదోషాంతో[illegible]కాల[illegible]నాడికాః।
[illegible]
ద్విరాచమ్యత్రిరాయమ్యప్రాణాన్సంకల్ప్యభూతలే।
ఉపలిప్తే[illegible]సహ[illegible]
చతుర[illegible]ప్రాదేశసమ్మితాః।
ప్రాగ[illegible]
పశ్చిమారంభమంగుష్ఠానామికాభ్యాంస్రువేణవా।
కాష్ఠాదినా[illegible]
అభో[illegible]
[illegible]
[illegible]
హస్తేనా[illegible]
[illegible]
తతస్సలిలపాత్రే[illegible]
మం[illegible]
పరిషిచ్యస్థలంకృత్వావహ్నే[illegible]మంత్రకం।
ఆధాయసమిధంతస్యాంప్రదిష్టాయాంసహంతతః।

అతీత్యస్వ్యంగుళ్ఫంతత్ర హుత్వా సూర్యాయతండులైః।
చతురంగుళిసంపూర్ణైః పాణినా దేవతీర్థతః।
మధ్యే౽గ్నయే స్విష్టకృతే ప్రాగుదీచ్యామసంయుతం।
హుత్వైకాం పునరాధాయ సమిధం పూర్వవత్తతః।
పరిషిచ్యత్వన్వమంస్థాః ప్రాసావీరితి భేదతః।
సూక్తేనాగ్నే నయేత్యగ్నిముపతిష్ఠేత్కృతాంజలిః॥
సాయంశదో౽గ్నయే పూర్వాహుతిరన్యత్సమంభవేత్॥
ప్రాతర్యద్యకృతో హోమః
కుర్యాత్ ప్రాక్సాయమాహుతేః।
సాయంయద్యకృతో హోమః
కుర్యాత్ప్రాక్ప్రాతరాహుతేః॥
కుర్యాత్ప్రాగిష్టనాత్రాత్కాలాత్
గతౌ హోమౌ పృథక్పృథక్॥
ఔపాసనే నిత్యకాలాతిపత్త్యాకౌతుకినిష్కృతిః।
వ్యాహృత్యాగ్నయే చైవ హోమస్సన్యభిష్టసస్మృతః॥
ప్రాతస్సాయంచ నాహోమమకృత్వా భుక్తవాన్యది।
యత్తేయకాసాన్త్యైతాభ్యాంనాదధ్యాత్సమిధౌ తదా॥
ఔపాసనాగ్నిద్వితయసంసక్తేగ్నిం విభజ్యతం।
మమాంశో౽యం మనాంశో౽యమితి మత్వా నిజాంశకే।
ప్రాక్స్వహోతాగ్నయే వివిచయే స్వాహేతి సంహునేత్॥
ప్రాయశ్చిత్తాహుతీశ్చాపి పశ్చాద్ధోతా హునేదథ॥
స్వాంశే౽గ్నయే పథికృతే౽గ్నయే వివిచయేత్వితి।
స్వాహాంతాభ్యాం చ మంత్రాభ్యాం ప్రాయశ్చిత్తాహుతిం
తతః ఉభౌ సమారోపయేతాం సహైవాగ్నిమితి క్రమః॥

లౌకికానలసంసర్గే విధింవాహివపఃచకం।
హుత్వా వేదిష్టమే వేతివిత్తంబోధాయనోబవీత్।
ఆహుతోష్టసుకాలేషు యద్యగ్నిర్లౌకికోభవేత్।
సమారూఢస్సమిధ్యాగ్న్యన్యహుతోద్విస్తులౌకికః॥
హోమాన్తకాలేదంపతీతుయదిగ్రామాద్బహిర్గతౌ।
భర్తరిప్రోషితేపత్నీ హోమకాలేతథాయది।
భర్తరిప్రోషితేమాసద్వయాదూర్ధ్వమనాగతే।
అగ్నావాహేనసంస్పృష్టేతథాచాశుచిభిర్నరైః।
అమేధ్యైనాపిసంస్పృష్టేలౌకికోగ్నిర్నసంశయః॥
అన్యైర్వాపిహృతేమేధ్యైస్స్పృష్టేగ్నౌభోజనాత్పరం।
దివానిశోర్యామమపివాసధ్యాస్సంధాయపావకం।
కాలద్వయంనభుంజీతభుక్తేప్రాగేకకాలికం॥
స్వయమేవపినష్టేగ్నౌభుక్తేప్రాక్తత్పునర్భువా।
అభోజనమయాశ్చాగ్నేస్తీఃవాజ్యాహుతించరేత్॥
అభోజనంతుదంపత్యోస్స్వవేదస్యేతరస్యవా॥
విచ్ఛిన్నవహ్నిసంధానందివాకుర్యాద్యదాతదా।
పూర్వేద్యుస్సాయమారభ్యకుర్యాత్సోమవ్యయేష్టిషు
ప్రతిమాసంపాదకృచ్ఛ్రంవిచ్ఛిన్నాగ్నేస్తుతత్కృతిః।
పాదప్రస్థంఘృతంచ ప్రస్థకంధాన్యమేవచ
దత్వాచశ్రోత్రియాయాదౌఏవతత్సంధానమాచరేత్॥
ద్వాత్రింశత్ప్రసృతిః ప్రస్థంముష్టయష్షోడశాపివా।
ఆపద్యధ్వనివావహ్నేస్సమారోపణమాచరేత్॥
అశ్వత్థసమిధిహ్యగ్నిమాయంతఇతిమంత్రతః।
తదభావేతుపాలాశ్యామౌదుంబర్యాముథాపివా।

ఖాదర్యాంవా[illegible]సమిధిసమారోపణమాచరేత్॥
ఆజుహోత్యనస్సుప్రతీకఉద్బుధ్యస్వేతిమంత్రతః।
ఆధాయలౌకికేగ్నౌతాంహోమంకుర్యాత్తతఃపరం॥
యద్వాయాతేఅగ్నఇతిసమారోప్యాగ్నిమాత్మని।
విసృజ్యోపావరోహేతిమంత్రేణజుహుయాత్తతః॥
ఆత్మన్యగ్నిసమారూఢేశూద్రాంత్యపతితశ్వభిః।
అమేధ్యవాయసోదక్యాసూతికాశువిభిర్యది।
సంస్పృష్టేలౌకికేవహ్నౌవిసృజ్యాత్మస్థపావకం।
పునస్త్వాదిత్యామంత్రేణోపసమింధ్యాత్రయేణచ।
వ్యాహృతీనాం స్వయంహుత్వా
హోమంకుర్యాత్స్వశక్తితః॥
శవాసుగమనాశౌ[illegible]పక్షేతేగ్నిసమింధనం।
స్వపాత్రియస్మిన్హోమంసద్యోన్యైనైవకారయేత్॥
[illegible]నా[illegible]హూ[illegible]క్షేపావకే।
పతితాద్యైర్[illegible]నైవృత్తౌ[illegible]నే॥
అ[illegible]భోజనంకాలేప్రభార్యఃపర్వదర్శయోః।
ప్రతి[illegible]సం[illegible]కం[illegible]చరేత్॥
[illegible]లాశక్షాది[illegible]సంజ్ఞకేత్రసాః।
[illegible]హూత్వా
[illegible]క్రమాత్॥
[illegible]స్వంగాత్రిహ్యోజంతువర్జి
తాః। ద్వి[illegible]సుష్ఠతోధికాః।
[illegible]త్యజేత్॥
ఇత్యేష్వుద్విగుణఃకార్యస్త్రి[illegible]పరిధిస్స్మృతః।

స్మార్తేప్రాగ్దేశఇత్యేవాద్విగుణఃపరిధిఃస్మృతః॥
తుళసీపుష్పసమిధోదర్భాదీంశ్చాహరేత్స్వయం।
క్రీతైశ్శూద్రాత్ప్రాప్తైర్దత్తైఃకర్మకృద్యస్స్యాత్తదఫలః॥
వేదాంతదేశికైఃస్తోత్రేతుపుష్పంసదోషకృత్॥
తులసీకాష్ఠజేవహ్నౌపచేదన్నంహవిష్యయః।
తస్మిన్వాజుహుయాత్ప్రత్యహేదేవాత్సుయఃఫలం॥
కాష్ఠైస్సుపక్వోక్షితంపచేన్నాదద్యాత్కుసుమినీచ।
ధమన్యాప్యసమింధేచవహ్నింనాస్త్యేర్విప్రాస్సాగ్నైః।
కృపాణ్యాగ్నంతరైర్వృత్యాపసమింధనైరథవా।
ఖట్వాదినామహోపహ్నౌనాగధ్యాన్నవిలంఘయేత్॥
యత్రకాష్ఠంపతేచ్ఛ్రీమంతంశ్రగోగోహుతేభవేత్।
తదర్ధిమంత్రైర్జాన్యాంబాల్యాదిందాశ్రమహుతేభవేత్॥
నాసికాయస్సహానాసన్నిధ్యేత్ర్యోమేవాపేశసత్తుయః॥
యత్రభస్మశిరస్తత్వాస్తత్రపాపంహుతేభవేత్॥
జిహ్వాజ్వాలాయాతస్యాంజుహుయాత్సర్వకర్మసు॥
మత్స్యాగ్నికవతాజిహ్వాహోమానస్యాజ్యజ్ఞాతకర్మణి।
కృష్ణాజిహ్వాదక్షిణేస్యాత్ఫోషాస్స్వతత్రపైతృకే॥
వివాహహోమేజిహ్వాయాంసువర్ణాయాంతుపశ్చిమే।
రక్తాజిహ్వాస్త్రేహోమస్తతోఽపినయనేస్మృతః॥
శాంతికర్మణిహోమేస్యాత్ప్రహరూపేరదిక్ప్రభా॥
అగ్నిదిగ్వ్యతిరిక్తాయాంహోమస్స్యాత్సకలకారకే।
సుప్రభేతిదిశిప్రాచ్యాంజిహ్వాహుతభుజోభవేత్॥
ఏభ్యోన్యాస్వైశ్వదేవాదిహోమాంస్తత్రసమాచరే
త్॥జిహ్వాపవమపిస్థాయజుహుయాద్యోహవిర్ద్విజః।

నిష్ఫలంకర్మతస్యస్యాన్నరకంసోఽధిగచ్ఛతి॥
బ్రహ్మచారీతుసమిధఆధాస్యఇతికాలయోః।
సంకల్ప్యకృత్వోల్లేఖాదిప్రజ్వాల్యాగ్నింప్రతిష్ఠితం।
పరిమృజ్యపరిత్వేతితతఃపరిసమూహ్యచ।
పరిషిచ్యాగ్నయి ఇతిమంత్రైస్త్వాదశభిస్తతః।
సమిధోద్వాదశాధాయపరిషిచ్యచపూర్వవత్।
షంత్రైస్త్వత్త్వేఅగ్నఇతిమయిమేధామితిత్రిభిః।
ఉపతిష్ఠేత్సాయమేవేత్యాహుఃకేచిద్బటోరిదం॥
ఆసమావర్తనాద్వహ్నావాదధ్యాత్సాకికేవ్రతీ॥
స్నాతకస్తునివాసాత్ప్రాక్సాకికాగ్నౌఘృతాహుతీః।
సాయంప్రాతర్వ్యహ్యాత్హుత్వాకుర్యాదుపస్థితిం॥
వివాహోపాసనేచింత్యంవచనంయత్రకుత్రచిత్।
ఉద్ధృత్యవహ్నిమిత్యాదికారికానాంతథాకరః॥
క్రి[illegible]త్రంహూమఃవాస[illegible]గృహోక్ష
హిః ఉపస్పృశేన్మంగళానిద్రవ్యాణీమానినిత్యశః॥
రాజానంబ్రాహ్మణంకన్యాంశ్వేతపుష్పాణిచందనం।
ధేనుంసవత్సాంవృషభంఛత్రికాంగోమయంతిలాన్।
సువర్ణపత్రతామ్రరత్నందూర్వాదధిఘృతంమధు।
శమ్యశ్వత్థాదర్శదహనాన్హరిద్రాంలవణంగుడం।
గోరోచనంమృదంగంచదర్పణంధాన్యమేవచ।
జీరకంరాజమాషంచప్రాతఃపశ్యేత్సదాబుధః॥

—✱అథ బ్రహ్మయజ్ఞవిధిః.✱—

గ్రామాద్బహిఃప్రాగుదీచీంగత్వోదీచీంతువాదిశం।
ద్విరాచమ్యకృతప్రాణాయామస్సంకల్పయేదితి॥

బ్రహ్మయజ్ఞేనయక్ష్యేఽపస్స్పృష్ట్వావిద్యుదసేతిచ।
ఋచః ప్రీణంత్వితితతస్త్రిఃపిత్ర్యాసలిలంతతః।
ఓస్త్రాయజూంషిప్రీణంత్విత్యృఘాసంపరిమార్జయేత్॥
తౌతుసామానిప్రీణంత్విత్యుపస్పృశ్యైతతశ్శిరః।
పరంప్రీణంత్వథర్వాణేత్యుక్త్వాతతఉపస్పృశేత్॥
అంగిరసోబ్రాహ్మణానిప్రీణంత్వితివిలోచనే।
ఇతిహాసపురాణానిప్రీణంత్వితిచనాసికే।
కల్పాశ్చగాథాఃప్రీణంత్విత్యుక్త్వాశ్రోత్రద్వయంస్పృశేత్
ప్రీణంతునారాశంసీరిత్యురస్సంస్పృష్ట్వానకంస్పృశేత్।
అత్రాపితుల్యానియమాయథాచమనఈరితాః॥
ఆచమ్యైవంశుచౌదేశేప్రాగగ్రేషుకుశేష్వథ।
ఆసీనఃప్రాఙ్ముఖఃపాణీనాయమ్యోరుకరౌతతః।
సంకల్ప్యోక్తప్రకారేణకృత్వాజానునిదక్షిణే।
ఓంకారమాదావుచ్చార్యగాయత్రింపాదశస్తతః।
ప్రతిపాదంవ్యాహృతీభిఃక్రమేణాదౌపృథగ్యుతాం।
అర్ధర్చశోవ్యాహృతీభ్యామాద్యాభ్యామాదితోయుతాం
తృతీయయాదౌవ్యాహృత్యాయుక్తామనవసాయతాం।
ఉచ్చరేదథవాంతేషుతిస్రోహివ్యాహృతీఃపృథక్।
పాదార్ధర్చానవానానాంపూర్వోక్తవిధినావదేత్॥
నసంయుజ్యాచ్చసర్వత్రగాయత్రీంవ్యాహృతింతథా।
యద్వావినావ్యాహృతీభిర్గాయత్రీంత్రిర్వదేదిహ॥
వేదాదీంశ్చతురోఽధీత్యప్రశ్నాధ్యయనమారభేత్।
పరేద్యురుత్తరంప్రశ్నంతత్పరేద్యుస్తథోత్తరం॥
ఏవంప్రతిదినంప్రశ్నమధీత్యతదనంతరం।

నమోబ్రహ్మణఇత్యేతామృచమంతేజపేత్త్రిధా।
తతోవృష్టిరసీత్యుక్త్వాసలిలంసముపస్పృశేత్॥
గృహాగచ్ఛేత్త్యయతిః విద్ధద్యాత్సదక్షిణాంస్మృతా॥
అనధ్యాయేష్వనియతప్రశ్నస్వాధ్యాయవాన్జపేత్।
అనువాకంత్వనియతప్రశ్నస్వాధ్యాయవాన్జపేత్॥
ఉపనీతోపరాణసంప్రశ్నమోపాక్యతేఃపురా।
వేదాదింస్వకరోత్ఫన్నగాయత్రీంచతతోజపేత్॥
జపేత్పురుషసూక్తంయోబ్రహ్మయజ్ఞేహరింస్మరన్।
ససర్వవేదపాఠస్యఫలంప్రాప్నోత్యసంశయః॥
పారాయణేబ్రహ్మయజ్ఞేతథాన్యేష్వపికర్మసు।
ప్రజపేత్సంహితాం[illegible]జటాదికాన్।
అనుషంగంచాన్యశాఖాంబ్రహ్మయజ్ఞేపివర్జయేత్।
ప్రాతఃకాలేబ్రహ్మయజ్ఞేతదాఖండంపఠేచ్ఛ్రుతిం।
మధ్యందినేపరాహ్ణే[illegible]కేనతు॥
అ[illegible]మనసాశ్రుతిం॥
తతోవేదస్యాధ్యయనంతస్యవాధ్యాపనంజపం।
అభ్యాసంచాస్యకుర్యాత్తదర్థాన్వావిచింతయేత్॥
వేదాభ్యాసాపరోప్యేకశాస్త్రాణిచసమభ్యసేత్॥
యోనధీత్యశ్రుతింశాస్త్రమభ్యసేత్సాన్వయస్తుసః।
[illegible]త్యేవంమనురబ్రవీత్॥
పురాణకోటీరధీత్యాపినామధారీశ్రుతింవినా॥
వేదహీనస్యవిప్రస్యసర్వశాస్త్రపరిగల్భతా।
నగ్నాయాయోషితస్సర్వాలంకారాఇవవైభవేత్॥
విస్మృతాస్యాచ్ఛ్రుతిర్యేనస్వధీతాపిద్విజన్మనా।

సభూర్భువస్సువర్ణోపి వియోనిం చాధిగచ్ఛతి॥
అర్థార్థం యోనియుంజీత బ్రాహ్మణో నిగమాక్షరం।
ప్రత్యక్షరం బ్రహ్మహత్యాపాపం ప్రాప్నోత్యసంశయః॥
ప్రఖ్యాపనం ప్రాధ్యయనం ప్రశ్నపూర్వ ప్రతిగ్రహః।
యాజనాధ్యాపనే వాదష్షడ్విధో వేదవిక్రయః॥
అనధ్యాయేష్వధ్యయనం వేదస్యచ విధిం వినా।
అర్థార్థం వినియోగశ్చ త్రయం వేదవినాశనం॥

—*అనధ్యాయ ప్రదోషాదినిర్ణయః*—

అనధ్యాయదినాన్యత్ర ప్రవక్ష్యం తేయథాక్రమం॥
చతుర్దశ్యష్టమీపర్వ ద్వయేషు ప్రతిపత్సుచ।
శయనాయనమన్వాదియుగాదిషు వేష్వపి।
సంధ్యయోశ్చ ప్రదోషేషు నాధీయీత కుత్రచిద్ద్విజః॥
త్రిముహూర్తమనధ్యాయతిథిర్యస్మిన్దినే భవేత్।
ఉదయేస్తమయే వాపి తత్రానధ్యాయమాచరేత్॥
చతుర్దశ్యాంయదాపర్వ దర్శోవాస్తమయాత్పురా।
సంద్రుశ్యతే త్రయోదశ్యామనధ్యాయస్తదా భవేత్॥
అపరేద్యుశ్చ పూర్వేద్యురనధ్యాయో యదా భవేత్
తదాశయోర్మధ్యదినేన వేదాధ్యయనంచరేత్॥
యత్రాధ్యయనసందేహస్తత్ర నాధ్యయనంచరేత్॥
తృతీయానవనాడీనాం రాత్రౌన్యూనాయదాభవేత్।
ఆదిత్యాస్తమయాదూర్ధ్వం చతుర్థీచేత్స్వనాడికా।
షష్ఠీన్యూనా తాపంచదశనాడికానాంయదా భవేత్।
సప్తమ్యాస్తమయాదూర్ధ్వం యద్యేకఘటికా భవేత్।
న్యూనా చద్వాదశీషష్టి నాడికానాం భవేద్యది।

ఊర్ధ్వమస్తమయాదర్ధఘటికా చేత్త్రయోదశీ।
యస్మిన్ దినే చానధ్యాయః పూర్వేద్యుర్ద్వివసాంతతః।
సర్వేష్వేతేషు తిథిషు ప్రదోషః పరికీర్తితః॥
ఆషాఢశుక్లద్వాదశ్యాం యస్మాచ్ఛేతే రమాపతిః।
శయనద్వాదశీ తస్మాత్ప్రోక్తా మునిపుంగవైః॥
ఆషాఢే కార్తికే జ్యేష్ఠే చైత్రే మాసే చ ఫాల్గునే।
పౌర్ణమాసీ భాద్రపదే తృతీయా చైత్రమాస్యపి।
ఆషాఢే దశమీ శుక్లా కృష్ణా చ శ్రావణాష్టమీ।
ఆశ్వయుక్ఛుక్లనవమీ పౌషే చైకాదశీ సితా।
ఫాల్గునే మాస్యమావాస్యా మాఘే శుక్లా చ సప్తమీ।
కార్తికే ద్వాదశీ శుక్లా మన్వాదయ ఇమే స్మృతాః॥
శుక్లా తృతీయా వైశాఖే నవమీ కార్తికే సితా।
కృష్ణా త్రయోదశీ భాద్రే మాఘే మాచ యుగాదయః॥
సంత్యన్యే చాప్యనధ్యాయకాలా మునిభిరీరితాః।
గౌతమాపస్తంబ ముఖ్యైర్జ్ఞాతవ్యాస్తత్ర తత్ర తే॥

—*అభిగమనారాధనక్రమః*—

ఏవం శ్రీరామకైంకర్యరూపాః పౌర్వాహ్ణికాః క్రియాః।
శ్రీరామచంద్రప్రీత్యర్థం కృత్వాఽసీతాధవాజ్ఞయా।
స్వదేవగృహమాగత్యానవద్యద్వాస్థాననుజ్ఞయా।
ప్రవిశ్య సంప్రణమ్యాష్టాంగప్రణామేన రాఘవం॥
జయ శ్రీరామ రక్షో హన్ సుప్రభాతాని శాస్తు తే।
కౌసల్యా సుప్రజా రామ పూర్వా సంధ్యా ప్రవర్తతే।
ఉత్తిష్ఠ నరశార్దూల కర్తవ్యం దైవమాహ్నికం॥
ఓం సౌమ్య విబుధ్యస్వ కౌసల్యానందవర్ధన।

జగద్ధిసర్వంస్వపితిత్వయిసుప్తేనరాధిప॥
ఇతిప్రబోధ్యశ్రీరామంతాళత్రితయతోఽరరం।
ఉత్థాప్యానన్యశ్రీరామంస్మృత్వాగురుపరంపరాం।
ద్వయేనమితగద్యేవారామంశరణంవ్రజేత్॥
పత్రైఃపుష్పైఃఫలైస్తోయైఃకేవలాంజలినాపివా।
కృపాసముద్రంశ్రీరామంసర్వలోకైకనాయకం।
సకృత్స్మరణమాత్రేణసర్వాఘౌఘవినాశనం।
ఆశ్రితాభీష్టదాతారంసకృదంజలికింకరం।
బ్రహ్మేశాదిసురశ్రేష్ఠసమర్చితపదాంబుజం।
యథోక్తవిధినాభ్యర్చ్యస్తుత్వాచవివిధైస్స్తవైః॥
సమాప్యచాభిగమనంశ్రీరామాయసమర్పయేత్॥
నైధ్రువాన్వయసంజాతశ్రీనివాసార్యసూనునా।
శ్రీనివాసయతిశ్రేష్ఠపదాంబుజమధుంధ్రిణా।
సీతారామపదాంభోజనిత్యసంయుక్తచేతసా।
శ్రీవీరరాఘవేణోక్తసచ్చరిత్రసుధానిధౌ।
సీతారామప్రేరణయాకృతోఽభిగమనక్రమః॥
నల్లాఖ్యేహాయనేమాసిమిథునేనవమీతిథౌ।
శ్లోకైర్నగాబ్ధైరుక్తోయంమయాభిగమనక్రమః॥

—*అథోపాదానవిధిః*—

*అజతాతంకుజాజానిమజాత్మజపితామహం।
అజాత్మజమజందేవంభజామ్యజపితామహం॥

---

*అజతాతః- బ్రహ్మజనకః- కుజాజానింసీతాపతిః-అజాత్మజస్యరు ద్రస్యపితామహః- అజోమన్మథః- సఆత్మజఃపుత్రోయస్యతం.అజోద శరథపితా- సఃపితామహోయస్యతం॥........................

—*పుష్పతులసీదర్భాహరణవిధిః*—

సమాప్యగ్రామాభిగమనముపాదానమనంతరం|
సంకల్ప్య పుష్పతులసీసమిద్దర్భాన్ సమాహరేత్॥
అన్యాయపూజాద్రవ్యాణి ధనధాన్యాదికాని చ|
పుష్పాణి చంపకాంభోజమల్లికాదీని చాహరేత్॥
అయాచితం పర్యుషితం స్పృష్టం పాదేన లంఘితం|
మ్లానం చ స్పృష్టమస్పృశ్యైః కేశకీటాదిమాషితం|
దుర్గంధం మూలగంధం చ నిర్గంధం పతితం భువి|
ఉగ్రగంధం శీర్ణదళమూర్ణనాభివివేష్టితం|
స్వయం పతితమన్యార్థం సందిష్టమవికాసితం|
హస్తవస్త్రార్క— హేరండపత్రానీతం పరిత్యజేత్॥
దేవోద్యానోద్భవైః పుష్పైర్నార్చయేద్గృహదేవతాం|
నభిక్షితైః కుసుమాద్యైర్నైవేద్యానిరమాపతేః॥
భృగుభౌమార్కవారేషు మన్వాదిషు యుగాదిషు|
చతుర్దశ్యష్టమీపాతసంక్రాంతిద్వాదశీషు చ|
నాహరేత్తులసీం మూర్ఖః స్వయం మధ్యాహ్నపర్వణోరపి|
తులసి శ్రీసఖి శుభే పాపహారిణి పుణ్యదే|
నమస్తే నారదనుతే నారాయణమనఃప్రియే॥
నమస్తే దేవి సుభగే నమస్తే హరివల్లభే|
లోకమాతర్నమస్తుభ్యం నమస్తే భక్తవత్సలే|
అవంశాసురికముచ్ఛా తేపత్రాణ్యస్మప్రియంకరే|
ప్రసీద మే కృపాభక్త్యా భూయో భూయో నమోస్తు తే॥
తులస్యమృతజన్మాసి సదా త్వం కేశవప్రియే|
కేశవార్థం లునామి త్వాం వరదా భవ శోభనే॥

మోక్షైకహేతో ధరణిప్రసూతే
విష్ణోస్సమస్తస్యగురోః ప్రియే తే।
ఆరాధనార్థం పురుషోత్తమస్య
లునామిపత్రం తులసి క్షమస్వ॥
స్తుత్వైవంతులసీంస్తోత్రైర్గృహీత్వాపాత్రిధస్తతః॥
ప్రసీదమమదేవేశి ప్రసీదహరివల్లభే।
క్షీరోదమథనోద్భూతే తులసిత్వంప్రసీదమే॥
త్వన్మూలేసర్వతీర్థానిత్వన్మధ్యేసర్వదేవతాః।
త్వదగ్రేసర్వవేదాశ్చతులసిత్వాంనమామ్యహం॥
కాయేనమనసావాచాయత్పాపంజాయతేమయా।
తత్సర్వంనాశయక్షిప్రంవిష్ణోరారాధనాచ్ఛుభే॥
ఆహృత్యైవహరిష్యంశ్చతుళసీంప్రణమేత్సదా।
ప్రత్యహంయోనరస్తుళసీంసంపుష్పంప్రత్యాహరోత్తమైః॥
శుష్కైఃపర్యుషితైర్వాపిపూజయేత్తుళసీదళైః।
నాత్రదోషోస్తిమెస్వప్నైస్తుళసీదళైరపి॥
తత్త్రిదినేష్వేవయోగ్యేష్వార్ద్రేష్వేతేనోద్ధృతాః।
మాసేనభస్యాహృతాశ్శుద్ధోయోగ్యాదర్భాస్తువత్సరం॥
క్వచిన్నభస్యశుక్లాంతేమాఘేమాసిచక్వచిత్॥
హుంకారేణసకారేణపార్శ్వస్థోవాక్యదర్భకః॥
దర్భాన్స్పృష్ట్వా ... నైరృతిదిశి చేనైవచాహరేత్॥
విరించేనసహోత్పన్నపరమేష్ఠినిసర్గజ।
నుదసర్వాణిపాపానిదర్భస్వస్తికరోభవ॥
కుశోద్ధృతఃశ్యామితోఽశ్వవాలఃకాశస్తథైవచ।

దూరోష్వేశిరోయవాంత్రైహిర్దర్భాపతేక్రమాత్ స్మృతాః॥
ఛాయాధ్యాశుచిదేశేషు యే దర్భాస్తాన్వివర్జయేత్॥
యే పరిస్తరణే దర్భా యే దర్భాః పితృకర్మణి।
ఆసనే బ్రహ్మయజ్ఞే చ యే దర్భా యజ్ఞభూమిషు॥
భిన్నాగ్రానగ్నిదగ్ధాంశ్చ స్పృష్టానప్రయతైరపి।
నఖచ్ఛిన్నాన్ దక్షిణాగ్రాన్ దర్భానేతాన్వివర్జయేత్॥

—*ద్రవ్యార్జనప్రకారః*—

అర్థార్జనం పోష్యవర్గరక్షణాయ సమాచరేత్।
పితృమాతృభ్రాతృభార్యాపుత్రపుత్ర్యాశ్రితాగ్నయః।
అతిథ్యభ్యాగతాచార్యాః పోష్యవర్గా ఉదాహృతాః॥
బ్రాహ్మణేభ్యః శిష్టేభ్యః క్షత్రియేభ్యోపి వా ధనం।
వైశ్యేభ్యో వాపి గృహ్ణీయాన్న శూద్రేభ్యః కదాచన।
శిష్యానధ్యాపయేద్వాపి యాజయేద్వా ద్విజాన్ సతః॥
అధ్యాపనం యాజనం చ కుర్యాత్సత్సాం ద్విజః॥
షణ్ణాం తు కర్మణామస్య త్రీణి కర్మాణి జీవికాః।
యాజనాధ్యాపనే చైవ విశిష్టాచ్చ ప్రతిగ్రహః॥
ఋతామృతాభ్యాం జీవేత మృతేన ప్రమృతేన వా।
సత్యానృతాభ్యాం జీవేత న శ్వవృత్త్యా కదాచన॥
ఋతముంఛశిలం ప్రోక్తమమృతం స్యాదయాచితం।
మృతం తు యాచితం ప్రోక్తం ప్రమృతా కృషిరుచ్యతే॥
సత్యానృతం వణిగ్ధర్మశ్శ్వవృత్తిస్సేవ సంస్మృతః॥
భృతకాధ్యాపకాద్గ్రామయాజకాద్భృతకార్చకాత్।
భృతకాధ్యాయినో వృద్ధిజీవనాత్కూటసాక్షిణః॥
సోమవిక్రయిణశ్చాపి సతతం శ్రాద్ధభోజినః।

స్త్రీజితాద్భిషజష్షండాత్తథా దర్యాత్పిశునాదపి।
పాతకిశ్విత్రిపాషండిపతితేభ్యః పురోహితాత్
అధ్యక్షగణికానగ్నిహోతృభ్యోపి కేవషణః।
వృషబీజప్రహారిణో బింబప్రస్థాపకాచ్ఛఠాత్।
అసత్యవాదినశ్చాదశిష్యాద్భిల్పోపజీవినః।
జ్ఞాతేస్సంబంధినశ్శత్రోర్వేదశాస్త్రావమానినః।
రమారమణతద్భక్తద్వేషిణోఽగమ్యగామినః।
నిక్షేపహారిణశ్చోరాత్పరద్రవ్యాపహారిణః।
ఏభ్యో న ప్రతిగృహ్ణీయాత్కులటాయాస్త్ర్యపాదపి।
లవణక్షీరదధ్యన్నమధుతండులసర్పిషాం।
గాస్త్ర్యారణ్యపశుక్షౌమగంధపుష్పకుశాశ్మనాం।
తిలతైలాయుధవిషమాంసగోసోమవాససాం।
ఏషాంవిక్రయకృద్భృత్యైశ్చైకత్ర్యైః ప్రతిగ్రహః॥
ప్రజావిక్రయిణో ధర్మదారవిక్రయిణస్తథా।
ధర్మం దద్యాత్పితుర్మాతుర్గురోర్వాన్యస్య కస్యచిత్॥
దేశతః కాలతశ్చాపి జాతితః కర్మతస్తథా।
స్వరూపతశ్చాభిహితః పంచధాఽసత్ప్రతిగ్రహః॥
దేశస్స్యాత్సేతుగంగాదిః కాలస్తు గ్రహణాదికః।
క్షత్రియాదిస్తథా జాతిః కర్మసోమక్రయాదికం॥
మహిషీమేషదానాదినిషిద్ధం స్యాత్స్వరూపతః॥
అసద్భ్యః ప్రతిగృహ్యాపి యస్సద్భ్యస్సంప్రయచ్ఛతి।
సకృత్త్వా నావమాత్మానం సంతారయతి తావుభౌ॥
అసత్ప్రతిగ్రహం హిత్వా కుర్యాత్సద్భ్యః ప్రతిగ్రహం।
గృహ్ణీయాత్ప్రతిగ్రహం వా హిత్వా దైన్యానతంద్రితః॥

గృహేనగచ్ఛన్నసతాంచకుర్వన్పరపీడనం।
లబ్ధేనయేనకేనాపిసంతుష్టస్సతతంభవేత్॥
తాంబూలఫలమూలాంబుదర్భశాకవసుంధరాః।
గంధపుష్పదధిక్షీరగృహశయ్యాసనానిచ।
ఏతానిప్రతిగృహ్ణీయాత్సర్వేభ్యోపిననిర్ణుదేత్॥
భిషక్పాషండపతితకులటాభ్యోపినాసదా॥
దానందదద్భిర్యైర్యుక్తస్సచ్యుతఃప్రియతామితి।
ప్రతిగ్రహీతృభిశ్చాపినతేయాంతియమాంతికం॥
అతోయంసాత్వికందానంతోయపూర్వంతుశాంతిదం।
ఆశిషాపౌష్టికందద్యాద్దానంత్రివిధముచ్యతే॥
*చతుష్పితరంషట్పితృపౌత్రంసహస్రకం।
సహస్రపోషంపురుషందశకాంతిభజేసమం॥
నైధ్రువాన్వయసంభూతశ్రీనివాసార్యసూనునా।
శ్రీనివాసయతిశ్రేష్ఠపదాంభోజషడంఘ్రిణా।
సీతారమణపాదాబ్జయుగ్మేవిన్యస్తచేతసా।
శ్రీవీరరాఘవేణోక్తేసచ్చరిత్రసుధానిధౌ।
శ్రీరామచంద్రప్రీత్యర్థముపాదానవిధిక్రమః॥
అష్టేనల్పోత్తరేమాసిసహస్యేప్రోక్తసన్నిధౌ।
రంగశైలేశ్వరైఃశ్రీశైలేశైఃప్రోక్తఉపాదానవిధిర్మయా॥

*చతుష్పాత్ చతుర్ముఖః — [illegible] పితరః — షట్పితా షణ్ముఖజనకః — సహస్రపాత్ — [illegible] కాంచనీయసృతం — సహస్రశీర్షాపురుషః [illegible] సహస్రబాహుం — దశకస్యాపి శిరసోరావణస్య [illegible] సమం సత్త్వకం — పురుషం — నారాయణంభజే॥

శ్రియైనమః

—*నైమిత్తికస్నానాదినిర్ణయః*—

అత్రమాధ్యాహ్నికస్నానప్రసంగాత్క్రియతేధునా।
నైమిత్తికాఖ్యంగిధాత్రీస్పృక్షిభ్యాఘమజ్జనం।
గ్రహణేనైవసంక్రాన్త్యాంస్నానంనద్యాదిజంతథా।
గ్ణైష్వత్రసుసూత్రార్థంసంగ్రహేణచదృశ్యతే॥
షండపాషండపతితోన్మత్తపాసుపతాదికాన్।
అభోజ్యాన్నాన్బ్రాలంతుకన్యకాలేచభోజనే।
ఖరోష్ట్రకృకలాసాఖువృకగర్దభవానరాన్।
గృధ్రశ్వాసోలూకకాకకుక్కుటగ్రామసూకరాన్।
శ్మశానంప్రేతధూమంచచితికాష్ఠంచితింసురాం।
సురాభాండంచలశునంస్నిగ్ధపిష్టంచహూసుచం।
శూద్రంపరస్యాసృజ్మాంసంరేతోమూత్రమలానిచ।
దేవతాసన్నిధింముక్త్వాన్యత్రదేవలకంతథా।
యూపంచయజ్ఞైనిర్వృత్తేస్పృష్ట్వాస్నానసమాచరేత్॥
వమనేభోజనాత్పూర్వంపురీషోత్సర్జనేతథా।
దుస్స్వప్నేచస్త్రీగమనేశోకజాశ్రునిపాతనే।
అలంకృతంచోహ్యమానందృష్ట్వాప్రేతంచసూతికాం।
తస్యాశ్చవచనంశ్రుత్వాసచేలంస్నానమాచరేత్॥
ఆశ్వాసనేకృతేస్నాయాత్ప్రేతబంధుజనాన్ప్రతి।
అస్థిసంచయనాదర్వాగూర్ధ్వమాచమనంచరేత్॥
ప్రథమేహ్నికృతేతస్మిన్జపహోమాదినాచరేత్॥
ప్రేతకర్మావక్రమాత్ప్రాగ్బంధుస్నానమాచరేత్।

ప్రేతకర్మణ్యుపక్రాన్తే సమాప్తే స్నానమాచరేత్ ॥
కృతే ప్రేతానుగమనే త్రయోదశ నిమజ్జనం।
కృత్వా ఽస్పృష్ట్వా వహ్నిమాజ్యం పీత్వా స్నాత్వా పునస్తతః। ప్రాణాయామత్రయం కుర్యాజ్జపహోమాదినాచరేత్ ॥ ఆజ్యాగ్న్యభావే గాయత్ర్యా దశవారాభిమన్త్రితం
ఉదకం చుళకం పీత్వా పునస్స్నానం సమాచరేత్ ॥
నాభేరధశ్శునా స్పృష్టం దేశం ప్రక్షాళ్య వహ్నినా।
ప్రతాప్య భూయః ప్రక్షాళ్య పాదౌ చాచమ్య శుద్ధ్యతి॥
ప్రక్షాళ్య నాభేరూర్ధ్వం తు సచేలస్నానమాచరేత్ ॥
ఆహితాగ్నిశ్శునా దష్టః క్షీరం నక్తం పిబేద్దినం।
అనాహితాగ్నిర్ద్విదినం బ్రహ్మచారీ దినత్రయం॥
నాభేరధ ఇదం ప్రోక్తం తదూర్ధ్వం ద్విగుణం భవేత్ ॥
ఉన్మత్తం పతితం చాన్త్యం శ్వపాకం శవదాహకం।
ప్రసూతికారయిత్రీం చ సూతికాం చ రజస్వలాం।
అస్పృశ్యో వాథవోచ్ఛిష్టః అనాచాన్తో యది స్పృశేత్ ॥
అబుద్ధిపూర్వం గాయత్రీం జపేదష్టసహస్రకం।
ప్రాజాపత్యం బుద్ధిపూర్వే కృచ్ఛ్రం కుర్యాద్విశుద్ధయే॥
కైవర్తశ్చర్మకారశ్చ బురుడో రజకస్తథా।

బురుడః-కటకారః

మేదో నటశ్చ భిల్లశ్చ సప్తైతేంత్యాః ప్రకీర్తితాః॥
సువర్ణాయస్తామ్రకాంస్యశిలాకారాధ్వజీ తథా।
తక్షా చ తన్తువాయోష్టౌ గ్రామాన్త్యాస్సముదాహృతాః॥
చండాలశ్శ్వపచో మ్లేచ్ఛస్త్రయ ఏతే సమాస్స్మృతాః॥
చండాలసూతికోదక్యాపతితానాం చతుష్టయం।

త్రియుగంద్వియుగంచైకయుగంపరిహరేత్ క్రమాత్ ॥
పదానిద్వాదశయుగంపదానినవవాభవేత్ ।
యథాదేశంయథాచారంవ్యవస్థాత్రహికల్ప్యతే ॥
యదితత్తద్వ్యగాన్న్యూనంత్రైస్తైస్స్పృష్టస్తదాభవేత్ ॥
చండాలాద్యైస్సూతకినాస్పృష్టః పతితేనవాపియః ।
స్పృష్టస్తేనాపియస్తేనస్పృష్టస్తేఽశుచయస్త్రయః ॥
చండాలాద్యైస్తుయస్స్పృష్టఃకృతశౌచోపియశ్చసః ।
త్రయోదశనిమజ్జ్యాథపునస్స్నానంసమాచరేత్ ॥
ద్వితీయోయదిరోగీస్యాత్తదాచమనమాచరేత్ ।
స్నానమేవతృతీయస్యబుద్ధిపూర్వంయదిస్పృశేత్ ।
ఆచామేత్తుతృతీయోపిప్రమాదాద్యదిసంస్పృశేత్ ।
చతుర్థోబుద్ధిపూర్వేపికుర్యాదాచమనంసదా ॥
ద్రవ్యాణాంప్రోక్షణంతద్వదయతాఽచమనమీరితః ॥
రజస్వలాంశ్వపతితచండాలాంశ్చయదిస్పృశేత్ ।
ద్వాత్రింశద్వింశతిదశద్వాత్రింశన్మజ్జనంక్రమాత్ ॥
శ్వపాకంప్రేతధూమంచదేవద్రవ్యోపజీవినం ।
పస్నేహంమానుషంచాస్థిచితికాష్ఠంశవస్పృశం ।
సోమవిక్రయిణంగ్రామయాజకంచరజస్వలాం ।
యూపంశ్వానంమద్యభాండంమహాపాతకినంతథా ।
సంస్పృశ్యైతానబుద్ధిపూర్వంసచేలమవగాహ్యతః ।
అగ్నింస్పృష్ట్వాథగాయత్రీంజపిత్వాష్టశతంఘృతం ।
పీత్వాస్నాత్వాత్రిరాచామేదితిచ్యవనభాషితం ॥
ఛాయాంమంత్యశ్వపాకాదేస్స్పృష్ట్వాస్నానంసమాచరే
త్ ।చత్వారింశత్పదాదూర్ధ్వంఛాయాదోషోనవిద్యతే ॥

వస్త్రాన్తరితసంస్పర్శః శరీరస్పర్శవత్ స్మృతః॥
వక్ష్యేఽత్ర కాచితాప్యర్ధ్వేరధ్యాకర్దమవారిణీ।
మారుతేనైవశుద్ధ్యంతిస్పృష్టాన్యప్యంత్యజాతిభిః॥
దివా చేన్మైథునంకుర్యాత్సంచస్యపిచపర్వసు।
వారుణైః పోక్షయేన్మంత్రైస్సచేలస్నానపూర్వకం॥
రజస్వలాదిసంస్పృష్టిర్యదాస్యాద్బాలకన్యయోః।
తదాసంప్రోక్షణంకుర్యాన్మాసాదాసప్తమాత్తయోః॥
తదూర్ధ్వమాచతుర్థాబ్దాత్స్నాయద్వాచామయేత్తదా॥
తదూర్ధ్వంస్నాపయేద్బాలంకన్యామప్యవిచారయణ్॥
అన్యస్పృష్టౌతథోచ్ఛిష్టేనాప్రాయశ్చిత్తమీఃస్మృతం।
మాసాదాసప్తమాదబ్దాద్యావజ్జ్ఞానందిశాంభవేత్।
తావద్వాప్యుపనయనాదితిపక్షచతుష్టయం॥
చండాలాద్యాశ్రితాయత్రగోవాలవ్యజనాదృపిః।
స్పృష్టిర్నవిద్యతేతత్రరోగార్తేసంకటేతథా॥
తృణకాష్ఠాదిసంఘాతకుడ్యైరంతరితంయది।
గోవాలవ్యజనాదర్వాగపిస్పృష్టిర్నవిద్యతే॥
వసనకటాదికేఽస్పృశ్యైరస్పృశ్యతృణనిర్మితే।
చండాలాద్యైరేకశాఖాంసమారూఢస్తదాఽశుచిః॥
కౌసుంభగుడకార్పాసతైలాజ్యలవణానితు।
చండాలాద్యైర్యదిస్పృష్టాన్యపిప్రోక్ష్యోపయోజయేత్
స్పృష్ట్వాచండాలమృత్పాత్రం
స్నాత్వాకృచ్ఛ్రంసమాచరేత్।
స్పృష్ట్వా తేషాంకపాలంతు కుర్యాత్స్నానాసంయ
మా॥ చండాలంపతితంవాపిదృష్ట్వాపశ్యేద్దివాకరం।

స్నాత్వా తౌ యదిసంపశ్యేత్పునస్స్నానంసమాచరేత్॥
గ్రామానర్ధోద్భవంతోయంకర్దమం వాయుదిస్పృశేత్।
జంఘయోర్మృత్తికాస్త్రిస్తోదేయాష్షట్పాదసంస్మృదః॥
రధ్యాకర్దమతోయాభ్యాంస్త్రీవనాభ్యేవనాయుది।
నాభేరూర్ధ్వంనరస్సంస్పృష్ట్వా సచేలస్నానమాచరేత్॥
స్పృష్ట్వాఽమేధ్యేనజానుభ్యామధస్స్నానంసమాచరేత్
అధోనాభేస్తదూర్ధ్వంచేదుపవాసోధికోమతః।
ఉపవాసత్రయంనాభేరూర్ధ్వంస్నానంచకీర్తితం॥
వాయసంస్నానమేవస్యాన్నిమిత్తేరాజసత్తమా।
స్నానేనైమిత్తికేప్రాప్తేరోగార్తోదశధాపరః।
స్నాత్వాస్నాత్వాస్పృశేత్త్వన్యః ప్రతిస్నానంత్యజేచ్ఛ
సః।అన్యస్పృష్టాంతమేవత్ప్రంవర్ధస్స్యాదాతురస్తతః॥
రజస్వలాయాశ్చయసంభుక్తస్యాన్నస్యాశితా।
స్పృష్ట్వాస్నానమకృత్వాచేద్భుంజీతోపవసేద్దినం॥
రజస్వలాంతదన్నంచతద్వ్యాసస్త్రద్రజస్తథా।
స్పృష్ట్వాస్నానమకృత్వాచేద్భుంజీతోపవసేత్త్ర్యహం
భుక్త్వారజస్వలాపాత్రేమోహాత్కృచ్ఛ్రంసమాచరేత్
భుక్త్వారజస్వలోచ్ఛిష్టంకృచ్ఛ్రంసాంతపనంచరేత్॥

—*భగవత్సన్నిధౌ అస్పృశ్యస్పర్శదోషాభావః*—

విష్ణోస్సేవార్థమాగచ్ఛతన్మందిరసమీపగాః।
తత్రైవోత్సవసేవార్థమాగతావాపతత్త్రయే!
చణ్డాలాఃపతితావాతాన్స్పృష్ట్వానస్నానమాచరేత్॥
స్నాయాచ్చేత్తస్యపితరఃపతంతినరకేసచ॥
శక్తోముహూర్తమపివానస్యాదప్రయతోమునిః॥

—*క్షౌరాభ్యంగవిధిః*—

ఉపవాసవ్రతశ్రాద్ధదినేషుగురువాసరే।
షష్ఠ్యమాపూర్ణిమాపాతచతుర్దశ్యష్టమీషుచ।
భార్గవేవాసరేవాపిక్షురకర్మనకారయేత్॥
శ్రవణోత్తరఫల్గున్యోర్జ్యేష్ఠార్ద్రాప్రతిపత్సుచ।
వివాహసుఖదుఃఖేషురాత్రౌదీపావళీంవినా॥
గుర్వంగారకభృగ్వర్కవాసరేషుతథానిశి।
నిషిద్ధదివసాద్యేష్వఃక్షురకర్మణితేష్వపి।
తైలాభ్యంగోనకర్తవ్యఃసాయంకాలేత్రిజన్మసు॥
దూర్వాంభూమింగోమయంచకుసుమంచయథాక్రమం
తైలేనిక్షిప్యదత్వావినాకేష్వభ్యంగమాచరేత్॥
ఏతేష్వన్యేషువాతైలపానవోషోనవిద్యతే।
తథాతిలపికారేషుశష్కులీమోదకాదిషు॥
రాత్రిరభ్యక్తగాత్రస్యరాత్రిముక్తంనవిద్యతే।
ధాత్రీపిష్టకల్కేనదర్భేనసలిలేనవా।
ఆజ్యేనవాపిసంయుక్తంరోగార్తస్యనదుష్యతి॥
అభ్యంగంబ్రాహ్మణోచ్ఛిష్టమార్జనంవాకరోతియః।
శతాబ్దంజాహ్నవీస్నానరాజసూయఫలంలభేత్॥

—*ధాత్రీస్నానవృత్తికాస్నానవిధిః*—

చతుర్దశ్యాంద్వితీయాయాందశమీదర్శపర్వసు।
నవమ్యామపిసప్తమ్యాంసంక్రాంత్యాంరవివాసరే।
ధాత్రీస్నానంనకర్తవ్యంరాత్రౌకాలేచసర్వదా॥
భృగుభౌమార్కవారేషుపిత్రోర్మృతతిథౌతథా।
మఘానందాకృత్తికాసుమధ్యాహ్నాత్పరతోపిచ।

నకుర్యాన్స్మృత్తికాస్నానంప్రోక్తః కాలేపిసర్వదా॥

—*సముద్రస్నానవిధిః*—

పర్వణ్యేరుదధిస్నానంనాన్యకాలేసమాచరేత్।
విద్ధేపర్వణినస్నాయాచ్చతుర్దశ్యాంమహోదధౌ।
సాచేద్భూమయుతాస్నాయాత్తామతిక్రమ్యపర్వణి॥
పక్షద్వయేపితిథయస్తిథింపూర్వాంతథోత్తరాం।
త్రిభిర్ముహూర్తైర్విధ్యంతిసామాన్యోయంవిధిఃస్మృతః॥
గత్వాతీరంసముద్రస్యప్రణమ్యప్రసుమాత్మవాన్।
సమర్ప్యాంజలినాతస్మైతస్మైప్రణమేత్పునః॥
నమస్తేసలిలేశాయనమోగంభీరమూర్తయే।
నమోమేఘనినాదాయనమస్తేపరమాత్మనే॥
వివిధాశ్చర్యఘనావాసాయసుధాగర్భాయతేనమః।
మహానద్యభినాథాయమహారత్నైకధామ్నేనమో
మహాతరంగనిర్ఘోషవిలసద్విస్మయాత్మనే।
మహాప్రాణ్యధివాసాయమహావారిక్షయేనమః॥
సముద్రాయనమస్తేస్తుసాగరాయనమోస్తుతే।
సరితాంపతయేతుభ్యంనమస్తుభ్యముదన్వతే॥
నమోస్త్వాదధయేతుభ్యంనమస్తుభ్యంనమోస్తుతే
నమోంబునాథయేతుభ్యంపారావారాయతేనమః।
నమోమృతోద్భవాయాస్మైప్రణమ్యాబ్ధింయతవ్రతః
ప్రణమ్యవరుణంపశ్చాదాసీనస్తత్రతత్పరః॥
ఇమంమేవరుణేత్యాదిపంచర్చావరుణంస్తువన్।
ద్విముహూర్తంముహూర్తంవాతతస్స్నానముపక్రమే
త్॥ పిప్పలాదసముత్పన్నేకృత్యేలోకభయంకరి।

పాషాణం తేమయాదత్తమాహారార్థం ప్రకల్పితం॥
పత్న్యా పాషాణమేతేనమంత్రేణావాహయేత్తతః॥
విశ్వాచీచఘృతాచీచవిశ్వయోనే విశాంపతే।
సాన్నిధ్యం కురు మే దేవ సాగరే లవణాంభసి॥
నమస్తే విశ్వగుప్తాయ నమో విష్ణవపాంపతే।
నమో జలధిరూపాయ నదీనాంపతయే నమః॥
సముద్రాయ వయునాయేతిమంత్రాభ్యాం ప్రణమేత్తతః
సర్వరత్నమయశ్రీమాన్ సర్వరత్నాకరాకర।
సర్వరత్నప్రధానత్వం గృహాణార్ఘ్యం మహోదధే॥
మంత్రేణానేనదత్వాస్మై హ్యుదధింప్రార్థయేత్తతః॥
పృథివ్యాం యానితీర్థాని ప్రవిశంత్వం మహోదధే।
స్నాతస్యమే ఫలం దేహి సర్వస్మాత్త్రాహిమాంహసః॥
సమస్తజగదాధార శంఖచక్రగదాధర।
దేహి దేవ మమానుజ్ఞాం యుష్మత్తీర్థనిషేవణే॥
ఇతివిజ్ఞాప్యసుస్నాయాత్సంకల్ప్యతతో బుధః॥
వేదానయో వేదప్రసిద్ధయోని
స్సరిత్పతిస్సాగరరత్నయోనిః।
అగ్నిశ్చ తే తేజ ఇళా చ తేజో
రేతోధా విష్ణురమృతస్య నాభిః।
ఇదం తే అన్యాభిరసమానమద్భి
ర్యాః కాశ్చ సింధుం ప్రవిశంత్యాపః।
సర్పోజీర్ణామివత్వచం జహామి పాపం శరీరాత్।
సశరీరసోఽభ్యుపేత్య॥
స్నానం కృత్వేతిమంత్రాభ్యాముదధౌ తర్పయేదిమాన్

సప్తలోదంకపింకణ్వం కృత్వాంతం జపేత్స్వరం।
మన్యుంచ కాళరాత్రం చ పిత్ర్యః చాహర్గణేశ్వరం॥
ఇతిసంతర్ప్యదేవాన్పితృతర్పంసమాచరేత్॥

—*మాఘస్నానవిధిః*—

మాఘస్నానస్యనిత్యత్వాత్కించిదభ్యుదితేరవౌ।
స్త్రీణాంస్మృతంద్విజానాంతుప్రాగాదిత్యోదయాదితి
కించిదభ్యుదితేభానౌమాఘస్నానేకృతేద్విజైః।
సంధ్యాకాలాతిక్రమేణసుమహాన్దోషఃపశ్చత్ప్రసం॥
ప్రోక్షణాదేరుపస్థానాంతస్యైకస్యైవకర్మణః।
ఉపస్థానస్యవిస్పష్టమంతేలేకవిధానతః।
స్నానకాలాతిక్రమస్యప్రాయశ్చిత్తంత్వుపస్థితేః॥
మకరస్థేరవౌమాఘేగోవిందాచ్యుతమాధవ।
స్నానేనానేనమేదేవయథోక్తఫలదోభవ।
ఇమంమంత్రంసముచ్చార్యప్రాగేవార్కోదయాద్ద్విజైః।
స్నానంకర్తవ్యమేతేనమాఘస్నానఫలేప్సుభిః॥

—*గ్రహణస్నానాదివిధిః*—

గ్రస్యమానేరవౌస్నాయాత్ప్రవృత్తేదానంవిధీయతే।
ముచ్యమానేహవేచ్ఛ్రాద్ధంముక్తేస్నానంసమాచరేత్॥
చంద్రగ్రహేత్వేవమేవయామాంస్త్రీన్నభోజయేత్
సూర్యగ్రహేచతుర్యామాన్గ్రస్తేనభోజనంనహి॥
గ్రస్తోదయేతుసూర్యస్యప్రాక్స్నానాత్తన్నభోజనం
గ్రస్తోదయేతుచంద్రస్యనాహర్భోజనమిష్యతే॥
బాలవృద్ధాతురాణాంతుభోజనంనైవదుష్యతి॥

—*సంక్రాంతిపుణ్యకాలాదినిర్ణయః*—

పుణ్యాః పితాన కేవింశతిర్ఘటికాఅను।
పూర్వం కుళీరేలాచర్యోఘటికాః పుణ్యదాః స్మృతాః॥
మేషే తులాయాం సంక్రాంత్యాం ప్రాక్పశ్చాద్దశ నాడికాః। పుణ్యాస్థిరర్క్షసంక్రాంత్యామర్వాక్పశ్చాత్తు షోడశ॥ ద్విస్వభావేరవిక్రాంత్యాం షష్టిస్తు నాడికాః
ఏవం మధ్యాహ్నసంక్రాంతిపుణ్యకాలవ్యవస్థితిః।
ద్విస్వభావే మృగేసూర్యాస్తమయాత్ప్రాగ్రవిక్రమే।
సర్వం పుణ్యదినం తత్స్యాత్తు ఘటికోదయాత్పరం॥
ప్రదోషాదావృగేసూర్యోదయాల్పాక్ కింశదయే।
ఉత్తరం పూర్వమే వాహఃత్రిపాల్పుణ్యం రవిక్రమే॥
నిశీథాత్ ప్రాగ్రవిక్రాంత్యాం మధ్యాహ్నాపరితద్దినం। పశ్చాద్రవిక్రమేపశ్చాద్దినార్థం పుణ్యదం మతం॥
రాత్రిద్వితీయయామాపరాస్తలే త్రిపుట్సారా।
పడశీత్యాం పదిపూర్వాహ్ణకాస్సాయినాన్యకే।

—*నదీనాం రజో దోషః*—

కర్కటే కుమాసిసంప్రాప్తేనదీనాం రజడుక్తి వేత్।
అన్యత్రకృష్ణవేణీ కావేరీగంగాగోదావరీస్సదాం॥
సముద్రగానాం త్రిదినమన్యాసాం మాసమేవచ।
కావేర్యా రజసోదోషస్త్రిదినం శిష్టసమ్మతం॥
గత ప్రత్యాగతాదీనాం అధరత్రపీకీర్తితా॥
యథాగ్రహణకాలేతు సర్వాసాం పుణ్యతాస్మృతా।
ఏవంఅధిగతాదీనాం పరితోంతుపిశేషతః॥

ఇతి నైమిత్తికస్నానాదివిధిః

అథమాధ్యాహ్నికస్నానవిధిః

తతస్సమాప్యోపాదానంపశ్చాదేకాగ్రధియాంపతః।
కుర్యాన్మాధ్యాహ్నికస్నానమిజ్యాసంకల్పపూర్వకం।
ప్రథమాశ్రమిణోస్నానద్వయంస్నానత్రయంయతేః।
ఏవమాశ్రమిణాంస్నాననియమోమనునోదితః॥
భగవచ్ఛాస్త్రోక్తస్నానత్రయమేకాంతినామపి।
అశక్తాకాపిలాదీనాంస్నానమన్యతమంస్మృతం॥
గృహీత్వాస్నానసంభారాన్
మృత్తికాగోమయాదికాన్।
నద్యాదికంసమాసాద్యతత్రస్నానంసమాచరేత్॥
ప్రక్షాళ్యపాదౌపాణీచద్విఃకృత్వాచమనంతతః।
ప్రాణాయామత్రయంకృత్వాస్నానసంకల్పయుక్తతః॥
సమస్తజగదాధారేత్వనుజ్ఞాప్యరమాపతిం।
త్రిర్నిమజ్జ్యతతోదూర్వామశ్వక్రాంతేతిమంత్రతః
సంస్థాప్యశిరసిస్నాత్వామృద్భిఃస్నానమథాచరేత్।
వాక్యానిసప్తాశ్వక్రాంతఇత్యుచ్చార్యవైదికంతతః।
శిరోమృదైకయాలిప్యద్వాభ్యాంనాభేస్తథోపరి।
అధశ్శరీరంతిసృభిష్షడ్భిఃపాదద్వయంతతః।
ఉపలిప్యతతస్స్నాత్వాగంధద్వారాంతతోమనుం।
ఉక్త్వాగోమయమాలిప్యసర్వాంగేస్నానమాచరేత్॥
ఆర్ద్రామలకమాత్రాస్తుమృత్తికాగోమయంతథా।
షడృచంవారుణంసూక్తమథాపోవాఇదంయజుః।
ఆపోహిష్ఠేత్యృచస్తిస్రోహిరణ్యేత్యృక్చతుష్టయం।
పవమానానువాకంచజపిత్వాప్రోక్ష్యవారిభిః।

ప్రణవేనరిత్యాదిమంత్రేణిమజ్జ్యతతో ద్విజః।
హిరణ్యశృంగమిత్యాద్యైః ప్రోక్తస్నానోక్తవర్త్మనా।
కృత్వాస్నానాద్యూర్ధ్వపుండ్రధారణాన్తం సమాచరేత్।
పూర్వముక్తస్మదాచార్యప్రోక్తస్నానక్రమోపరః।

—*మాధ్యాహ్నికవిధిః*—

కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య కర్మ మాధ్యాహ్నికం తతః।
కుర్యాత్సర్వం ప్రోక్షణాది గాయత్రీధ్యాననావధి॥
ఆపః పునంత్విత్యప్పానం గాయత్ర్యైకార్ఘ్యమత్ర తు।
ఆపః పునంత్విత్యేతస్య మంత్రస్యాప ఋషిః స్మృతః।
ఛందోఽనుష్టుబితి ప్రోక్తం దేవతా బ్రహ్మణస్పతిః॥
శక్త్యా జపేత్తు గాయత్రీం తిష్ఠన్ పశ్యన్ దివాకరం।
మధ్యాహ్నే ప్రతతోఽశక్త ఆసనః ప్రాఙ్ముఖో జపేత్॥
అర్ఘ్యప్రదానం గాయత్రీజపం చార ముఖస్సదా।
కుర్యాత్స్నానంచాప్రవాహజలే స్యాత్ప్రతితోన్యథా॥
కించిదాకుంచితౌ హస్తౌ న్యస్తా నా సంహతాంగులీ।
మధ్యే సభుజయోః కృత్వా
మధ్యాహ్నేఽపసమాచరేత్॥
దేవాలయే యదిజపేత్తత్రైవోపస్థితించరేత్।
ప్రదక్షిణనమస్కారాన్నోపస్థానేన దాచరేత్॥
ఆసత్యేనేత్యాదిమంత్రైః సూర్యోపస్థానమాచరేత్॥
హిరణ్యస్తూపాః ఆసత్యేనాస్యానా మునిరీరితః।
ఆసత్యేనేత్యయమితి ఛందస్త్రిష్టుబ్బృహతీః స్మృతం।
గాయత్ర్యుదుత్యమిత్యస్యా జగతీ చిత్రమిత్యృచః।
ఉష్ణిక్తచ్చక్షురిత్యస్యాస్త్రిష్టుబ్యుదగాదృచః।

సర్వాసాందేవతాదిత్యోర్వినియోగఉపస్థితా॥
హంసశ్శుచిషదిత్యుక్త్వాగాయత్రీంచయథాబలం।
ఉపస్థాయనమస్కృత్యకృత్వాశాయాభివాదనం।
ప్రాతఃకాలోక్తవత్సంధ్యాదిదిఙ్నమనమాచరేత్॥
ప్రాతస్స్యాద్యుక్తో బ్రహ్మయజ్ఞఃకార్యోధునాసచ।
సంతర్ప్యపృథగారశక్త్యాన్దేవర్షిపితృకానపి।
నవకాండఋషీంశ్చాపిసత్రాన్నిష్పాదయేత్పరం॥
తతోగృహంసమాగత్యశ్రీరామేజ్యాంసమాచరేత్।
శ్రీరామేజ్యాసమేజ్యాన్యానాస్తిసత్యంమయోదితం॥
యత్పాదత్రసుభూన్నరేంద్రవిభవం యస్యారిమాస్యాన్న
యాయత్పాదాంబుజరేణునాసమభవత్స్వేట్టాదృషత్,
స్త్రీయైవతనూ। యశ్శాఖామృగసేనయాసమజయద్రక్షాం
సియస్యాంబుధి ర్నాఘోషహాస్త్రేణసత్రమప్రతిహంతుంకో
న్యోస్తిదేవ స్తతః॥
సర్వేషాంకపిరక్షసోరపిస్వపైరపాప్యరాజ్యప్రదం వ్యాధ
శ్రీభిగవమోక్ష యోగిమునిభిర్ధ్యేయంపాపస్యలోకప్రదం।
కించస్థావరజంగమానపి పదేస్వంచాప్రయాంతం పదం
శ్రీరామంభజతేహభోతసుభృతో హిత్వేతరాదేవతాః॥
భవజలధినిమగ్నాఇహమనుజనానాం
రఘువరయజనంనిత్యంభవభయహరణాయ...॥
శ్రీరామచంద్రసదృశంనాస్తినాస్తిహిదైవతం
తస్మాత్సపదసంపూజ్యోలోకద్వయహితేప్సుభిః॥

—*ఇజ్యాకాలభగవదారాధనక్రమః*—

అథశ్రీరామచంద్రేజ్యాప్రకారోవక్ష్యతేధునా॥

గృహీయథా ప్రియాతిథింయథైవ సేవకో నృపం
సతీయథా ప్రియంపతింయథా ప్రసూః ప్రియార్భకం
యథా గజం మదోద్ధతం రఘూద్వహం మహాప్రభుం
తథైవ భక్తిమాన్ సదా విభావయేద్రమాపతిం॥
అప్రథ్యన్నత్వరన్నార్ద్రమకుర్వంశ్చమహీతలం|
అశబ్దయన్ పాత్రసంఘం బాలాననుపలాలయన్|
హుంకారం రోదనం హాసం నిద్రామాలస్యభాషణె|
భగవద్వదనాంభోజం హిత్వాన్యత్రావలోకనం|
ఏతానన్యాంశ్చాపచారాన్ పూజాకాలే వివర్జయేత్॥
సేవాం జపం చ నామాంశ్చ స్తుతిం పూజాం చ సర్వదా|
దేవస్య దక్షిణే పార్శ్వే కర్మాణ్యన్యాని చాచరేత్॥
ప్రదక్షిణే ప్రణామే చ దేవతాగురుసన్నిధౌ|
పత్రపుష్పాదనే స్నానే ఉపస్థానేభివాదనే|
ధార్యం కట్యాముత్తరీయం పితృకార్యే సురాలయే॥
యేయేమంత్రాస్స్యురిజ్యాయాం
నామంత్రాః ప్రణవపూర్వకాః|
మూలమంత్రోపిసాంగశ్చతత్రతత్రసముచ్చరేత్॥
కాలత్రయేద్వికాలం వాపూజయేదేకదాపివా|
శతేనవాద్వాత్రింశద్భిష్షోడశభిర్వాష్టభిస్తువా|
ఉపచారైఃపంచభిర్వాయథాశక్తిసమర్చయేత్॥
ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ యుగ్మానేవసమాచరేత్|
దండవత్పాఙ్నమస్త్వేవప్రణామోద్విధాభవేత్॥
ప్రతిప్రణామంశిరసికృత్వాంజలిమురస్యథ|
అంగం కుర్యాదవనతం సమమేతత్ప్రణామయోః॥

ఘంటాం నైవేద్యధూపార్ఘ్యదీపస్నానేషు నాదయేత్ ॥
ప్రక్షాళితాంఘ్రిరాచాంతస్సపవిత్రోర్ధ్వపుండ్రకః।
శోభితం రంగవల్ల్యాద్యైః కాలాగరుసుధూపితం।
ఘృతదీపసమాయుక్తం సంప్రాప్య హరిసన్నిధిం।
పుష్పాక్షతానంజలినా ప్రకీర్య హరిమందిరే।
చండాదికాన్ ద్వారపాలాన్నత్వానుజ్ఞాప్య తాంస్తతః
సవ్యేతరాంఘ్రిం విన్యస్య పూర్వం సద్మ ప్రవిశ్య తత్।
త్రిహాన్ స్తతాడనం కృత్వా ప్రబోధ్య కులాపతిం।
కవాటోద్ఘాటనం కృత్వా ప్రణమేజ్జానకీపతిం॥
సంకీర్త్య గురుపఙ్క్తించ పృథగర్ఘ్యం తతః పరేత్॥
భూం భూమ్యైనమ ఇత్యుక్త్వా భూమిం సంగృహ్య తాం తతః
విశోధ్య వాయుమంత్రేణ దగ్ధ్వా తామగ్నిమంత్రతః।
ఆప్లావ్య సోమమంత్రేణ తత్త్వస్మార్గాః ప్రదర్శ్య చ।
రక్షాం కృత్వాస్త్రమంత్రేణ తతో దశసు దిక్షు చ।
కృత్వా ముద్రాం సారభేయీమాసనం చాస్త్రమంత్రతః।
నిధాయ ప్రోక్ష్య తత్తేన మంత్రేణాసీత చాసనే।
ఉదకుంభం వామభాగే నిదధ్యాదాత్మనశ్శుభం।
అన్యాని పూజాద్రవ్యాణి తులస్యాదీని దక్షిణే।
తతస్స్వగురుమారభ్య శ్రీశాంతం ప్రణమేద్గురూన్।
ఆత్మనశ్శుభభూతేన మయా ద్రవ్యైస్తథావిధైః।
సీతారామః ప్రక్రమతే స్వయం స్వైజ్యాం స్వతుష్టయే॥
సపరివారకః ప్రాప్యోరక్షకశ్చేతి వై ధియా।
అనుసంధాయ శరణముపగచ్ఛేద్రమాపతిం।
ఋష్యాదిన్యాససహితం జపేదష్టాక్షరం తతః॥

ప్రాణాయామత్రయంకృత్వా
సంకల్ప్యేజ్యాంస్వవిగ్రహే।
పంచోపనిషదఃపాదగుహ్యోరోఘ్రాణమూర్ధసు।
న్యస్యసంహృత్యతత్త్వానిదేహంవాయ్వగ్నిమంత్రితః
విశోష్యదగ్ధ్వాప్లావ్యాథపరిక్ల్పతింపమాత్మనః।
ఉత్పాద్యపంచతత్త్వానిపంచోపనిషదస్తథా।
న్యస్యమూర్ధాదిపాదాంతంతచ్ఛక్తిమయంవపుః।
ధ్యాత్వాసీతాపతేర్వామపాదాంగుష్ఠవినిస్సృతాం
గంగాంపతంతీంశిరసిస్వస్యాంగంప్లావితంతయా।
చింతయిత్వాసోర్ధ్వపుండ్రంతతోహృదయపంకజే।
ధ్యాత్వాశ్రీరామమస్యైర్దివ్యైరుపచారైస్తుమానసైః।
అర్ఘ్యార్థ్యకంశంఖంతస్మిన్గంధపుష్పాణినిక్షిపేత్॥
శోషణాదీనికృత్వాతంసుధాపూర్ణంవిచింతయేత్॥
తతఃకృత్వాస్త్రమంత్రేణరక్షాందశసుదిక్ష్వపి।
దర్శయిత్వాథసురభిముద్రామమృతవర్షిణీం।
అష్టాక్షరేణమంత్రేణసప్తకృత్వోభిమంత్ర్యచ।
స్వాస్తీర్ణేపురతఃపీఠేపంచపాత్రాణినిక్షిపేత్॥
ప్రక్షాల్యచాస్త్రమంత్రేణశోషణాదివిధాయచ।
మూలమంత్రేణకుంభస్థతోయేనాపూర్యతాన్యథ।
సిద్ధార్థయవదర్భాగ్రిగంధపుష్పతిలాక్షతాన్।
నిక్షిప్యాగ్నేయదిక్పాత్రేపాత్రేనైరృతికేతతః।
శ్యామాకంవిష్ణుపర్ణీంచదూర్వాంపద్మంచనిక్షిపేత్॥
ఏలాలవంగతక్కో-లజాతీర్వాయవ్యదిక్స్థితే।
ఈశానదిక్స్థితేపాత్రేకోష్ఠమాంజీమురానిశాః।

వచాక్షస్తారలామజ్జచంపకానపినిక్షిపేత్ ॥
పాత్రేష్వేతేషుమధ్యస్థపాత్రేచాగ్నేయదిక్క్రమాత్ ।
తులసీగంధపుష్పాణిమూలమంత్రేణనిక్షిపేత్ ॥
తలేదక్షిణహస్తస్యసూర్యబీజంవిచింత్యచ ।
సోమబీజంవామహస్తతలేతాభ్యాంవిశోధ్యచ ।
పాత్రాణిరక్షాంకృత్వాస్త్రమంత్రేణదశదిక్ష్వపి ।
ప్రదర్శ్యముద్రాంపూర్వోక్తాంసుధాపూర్ణంవిచింత్యచ ।
పవిత్రమూలమంత్రాభ్యామభిమంత్ర్యాగ్నిదిక్స్థితం ।
పాత్రమన్యానిపాత్రాణిమూలమంత్రేణసంస్పృశేత్ ॥
అర్ఘ్యపాద్యాచమనస్నానీయేచాగ్నిదిక్క్రమాత్ ।
మధుపర్కార్థతోయంచదేవాయపరికల్పయేత్ ॥
ఉద్ధరణ్యార్ఘ్యసలిలంగృహీత్వానాసికావధి ।
హస్తాభ్యాంతత్సముద్ధృత్యతస్మింస్తువిరజాంనదీం ।
ఆవాహ్యామూలమంత్రేణసప్తకృత్వోఽభిమంత్ర్యతత్ ।
పంచపాత్రేషుకుంభేచకించిత్కించిన్నినీయతత్ ।
తచ్ఛేషేణహరింపూజాద్రవ్యాణిసదనంహరేః ।
స్వాత్మానమపిసంప్రోక్ష్యకల్పయేదాసనంతతః ॥
ఆధారశక్త్యాద్యాపీఠంగంధపుష్పాదిభిఃపృథక్ ।
అభ్యర్చ్యయోగపీఠస్యప్రదేశేపశ్చిమోత్తరే ।
గురూనభ్యర్చ్యగంధాద్యైస్తతఆవాహయేద్ధరిం ॥
మంత్రయోగాదిసాన్నిధ్యయాచనాంతక్రియాన్వితం ।
విభూషణాన్యాయుధానిపాదసంవాహినీరపి ।
పరిచ్ఛదాన్పరిజనాననంతవిహగాధిపౌ ।
విష్వక్సేనద్వారపాలగణాధీశాంస్తతోఽర్చయేత్ ॥

ఋగ్భిఃపురుషసూక్తస్యమూలమంత్రేణవాహరిం।
యజేమభాభ్యాంశ్రీరామమిత్యగస్త్యమునీరితం॥
శ్రీమత్పురుషసూక్తస్యనారాయణఋషిఃస్మృతః।
ఋచాందశానాంపంచానామనుష్టుప్ఛందఆదితః।
అంతేతిసృణాంత్రిష్టుప్స్యాద్దేవోనారాయణఃస్మృతః॥
ఋచంసహస్రశీర్షేతివామహస్తతలేన్యసేత్।
ఋచంపురుషఏవేతిదక్షిణేవిన్యసేత్తలే॥
ఏతావానితివామచరణేత్రిపాదూర్ధ్వస్తుదక్షిణే।
తస్మాద్యత్పురుషేణేతిసవ్యదక్షిణజంఘయోః।
సప్తాస్యతంయజ్ఞమితిః ఊర్వోస్సవ్యేతదన్యయోః।
తస్మాద్యజ్ఞాదితిద్వాభ్యాంనాభ్యాంవక్షసిచక్రమాత్।
తస్మాదశ్వాఇతిగళేసవ్యేయత్పురుషంభుజే।
దక్షిణేబ్రాహ్మణోస్యేతిచంద్రమాఇత్యృచంముఖే।
నాభ్యాఆసీన్న్యసేదక్ష్ణోర్వేదాహమితిమూర్ధని।
పాదాద్యైర్హస్తకంఠాంతాయజ్ఞేనేతిన్యసేదృచా॥
గోవిందాయేతిచమహీధరాయేతిచహృత్తటయోః।
హృషీకేశాయచూడాయాంకవచాయత్రివిక్రమం।
విన్యసేద్విష్ణవేనేత్రత్రయాయవషడిత్యపి।
మాధవాయేతిచాస్త్రాయఫడితిక్రమతోన్యసేత్॥
గోక్షీరాభంపుండరీకాయతాక్షం
చక్రాబ్జాద్యైర్భూషణైర్భూషితాంగం।
శ్రీభూమిభ్యాంసేవితంయోగపీఠే
సర్వాభీష్టంపూజయామీష్టసిద్ధ్యై॥
న్యాసంకృత్వేతిచధ్యాత్వాదేవమావాహయేత్తతః।

సహస్రశీర్షా పురుషపవేత్యావాహనాసనే।
ఏతావానిత్యర్ఘ్యదానంపాద్యందద్యాత్త్రిపాదితి
తస్మాద్విరాడాచమనంస్నానంయత్పురుషేణచ।
దద్యాత్సప్తాస్యేతివస్త్రంతంయజ్ఞమువవీతకం।
తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతఋచాగంధంపుష్పంతస్మాదిత్యృచా।
తస్మాదశ్వేత్యృచాధూపందీపంయత్పురుషంత్వృచా।
మధుపర్కంబ్రాహ్మణోస్యనైవేద్యంచంద్రమాఇతి।
నాభ్యాఆసీత్తాంబూలం వేదాహంచప్రదక్షిణం।
ధాతేత్యృచానమస్కార్యయజ్ఞేనోద్వాసనంచరేత్॥
ఋగ్భిఃపురుషసూక్తస్యదద్యాత్పుష్పాణిచక్రిణే।
పూజావసానేచజపేత్పునస్సూక్తంతుపౌరుషం॥
ఏతానన్యాంశ్చోపచారాన్దద్యాదష్టాక్షరేణవా॥
శ్రీభాష్యకారభట్టార్యైఃశౌకపాదిభిః।
ప్రోక్తస్యాస్యతమేనైకంప్రకారేణసమాచరేత్॥
సంపూజ్యైవంయథాశక్తిజపిత్వాష్టాక్షరంపునః।
బ్రహ్మపారంపర స్తోత్రముక్త్వాదేవంక్షమాపయేత్॥
తదుద్రస్యాత్మనిక్షేపస్యాత్సర్వస్యమర్పితేః।
దయానిధేపచారాణిమేక్షమస్వరఘునందన॥
సీతానాథత్వత్పదాంభోజయుగ్మే
భక్తిర్నిత్యాఽచంచలామేసదాస్యాత్।
ఆపత్కాలేవాపిధర్మేమతిస్స్యాత్
త్వయ్యేతావత్ప్రార్థనీయంనమేస్యాత్॥
రామచంద్రప్రసాదాద్భవేన్మమధర్మేబుద్ధిరచంచలా
జ్ఞానసిద్ధిరనుత్తమాచవిరాగతాసుదృఢాభవేత్।

త్వత్పదాంబుజయోస్త్వదీయపదాంబుజేష్వపినిశ్చలా
భక్తిరవ్యభిచారిణీమమసర్వదాస్తురఘూత్తమ॥
రామచంద్రనమోస్తు తేరవివంశజాయనమోస్తు తే।
రామభద్రనమోస్తు తేరఘునందనాయనమోస్తు తే॥
దేవదేవనమోస్తు తేఽదితినందనాయనమోస్తు తే।
దీననాథనమోస్తు తేదనుజాంతకాయనమోస్తు తే॥
భక్తవశ్యనమోస్తు తేభరతాగ్రజాయనమోస్తు తే
జానకీశనమోస్తు తేజితరాక్షసాయనమోస్తు తే॥
కౌసలేయనమోస్తు తేకలినాశకాయనమోస్తు తే।
వారిజాక్షనమోస్తు తేవనినాయకాయనమోస్తు తే॥
క్షీరసాగరకన్యకావరనాయకాయనమోస్తు తే।
బ్రహ్మరుద్రముఖామరాధిపవందితాయనమోస్తు తే॥
రావణాదినిశాచరానలవారిదాయనమోస్తు తే
జానకీవదనారవిందదివాకరాయనమోస్తు తే॥
దేవదానవయోగివంద్యపదాంబుజాయనమోస్తు తే
విశ్వసృష్టివినాశనస్థితికారిణేచనమోస్తు తే॥
సర్వపాతకసంఘనాశనహేతుసేతుకృతేనమః।
సర్వభూతగుహాశయాయరఘూత్తమాయచతేనమః॥
ఇతిస్తుత్వాసంప్రణమ్యశ్రీరామంహృదిభావయేత్।
సీతారామఃకారితవాన్స్వయంస్వేజ్యాంస్వతుష్టయే॥
ఇతిబుద్ధ్యానుసంధాయసమాప్యారాధనంహరేః।
తతఃపశ్యేచ్ఛుభాదర్శంహారంసత్సువిశేషతః॥
అతిదరముకురాంభోజాంకుశసురతరువిభ్రాజిత్।
రఘువరచరణాంభోజంమనసిమమసదాభూయాత్॥

రామకృష్ణాదిమాసర్క్షస్వజన్మర్క్షాదిపర్వసు।
సంక్రాంతిగ్రహణశ్రోణాద్వాదశీషుమహోత్సవే।
దుస్స్వప్నేదుర్నిమిత్తేచమహాభాగవతాగమే।
పాయసాపూపసూపాజ్యబహువ్యంజనసంయుతం।
బహూపచారసంయుక్తంవిశేషారాధనంచరేత్॥
ధనుర్మాస్యుషసిశ్రీశమిష్టాన్నంమౌద్గముత్తమం।
వినివేద్యోదయాత్పూర్వంసంధ్యాకర్మసమాచరేత్॥
ద్రవ్యహీనంయదిభవేద్విశేషారాధనంవృథా।
దరిద్రోఽపియథాశక్తికుర్యాద్భాగవతాగమే॥

—*అథవైశ్వదేవవిధిః.*—

ఆరంభోవైశ్వదేవస్యసంవేశనజపాత్పరం।
బ్రహ్మచర్యమధశ్శయ్యాంలవణక్షారవర్జనం।
చరిత్వాద్వాదశదినముపోష్యైకదినంతతః।
శుభేమహూర్తేదివసేసభార్యేణద్విజన్మనా।
ద్విజాభ్యనుజ్ఞాసహితంకార్యస్సదుపదేశతః॥
వైశ్వదేవంచధర్మాదిబలిదానంచసత్వరః।
దివానక్తంచకుర్వీతపంచయజ్ఞాదివైవతు॥
ఔపాసనాగ్నౌభుక్తేఃప్రాగనశ్నన్నప్యతంద్రితః॥
విచ్ఛిన్నాగ్నిశ్చవిధురోలౌకికాగ్నౌసమాచరేత్॥
అన్నాభావేఫలైర్మూలైశ్శాకైఃక్షీరాదినాపివా।
కుర్యాదామేనవామంత్రాన్జపేద్వానవిలోపయేత్॥
హస్తేనాన్నాదినాకుర్యాత్స్రువేణపయఆదినా॥
సంకల్పయేద్వైశ్వదేవంకరిష్యఇతిగృహ్యథ।
బ్రూయాదామ్నాతమితిస్వస్యభార్యాదిఃపాకకృజ్జనః॥

తత్సుభూతంవిరాడన్నంతన్మాత్రాయాస్స్వయంవదేత్॥
అగ్నావన్నమధిశ్రిత్యపోహ్యక్ష్యకృత్వాచపంచధా।
పరిషిచ్యాగ్నిమాగ్నేయదిక్స్థాద్ధాత్రీఫలోపమం।
భాగాదోదనమాదాయసంహతాంగుళిపాణినా।
ఉత్తానేనతథాంగుష్ఠశిరసాసన్నిపీడ్యచ।
హుత్వాషడాహుతీస్స్విష్టకృతంచపరిషిచ్యచ।
అపోహ్యోల్లేఖ్యస్థంభస్మవహ్నేరుదక్త్రిధాహస్మవిష్యకం।
సూపాపూపవ్యంజనాదిసక్షారలవణంహునేత్॥
బలిప్రదానంసంకల్ప్యతతుర్ద్యాద్వ్యజనాకృతి।
ధర్మాదిరుద్రపర్యంతంచకాత్రికారమథాపివా।
భూమింహస్తేనసమ్మృజ్యవారిణాపోహ్యతత్రతు।
బలింనిధాయద్విపేనద్విస్థేనామలకోపమం।
పరిషించేదేకదేశవిహితానాంసకృత్సకృత్॥
బహిర్నిక్షిప్యయేభూతాఃప్రచరంతీపనంతతః।
ఊర్ధ్వేవిస్తృష్టబలిమాచమ్యానోర్ధ్వతేషుతు।
బలిమూత్తరతోవహ్నేరగ్న్యంగాన్నపవిత్రయం।
నిధాయపరిషిచ్యాకర్త్యాత్వంచమహాయజ్ఞాః॥

——*పంచమహాయజ్ఞవిధానం*——

యత్యైర్జేవసంకల్ప్యమహాయజ్ఞేషుపంచసు।
ఆద్యంతయోఃస్పృశేదంభోవిద్యాత్స్పృష్టిరలిక్రమాత్॥
దేవయజ్ఞేభుదేవేభ్యస్స్వాహేతిజుహుయాస్త్రిభిః।
ఔపాసనవదాద్యంతపరిషేచనమత్రచ॥
ప్రాచీనావీత్యథాగ్నేస్తుదక్షిణేపితృతీర్థతః।
ప్రాగగ్రేషుబలిందద్యాద్దర్భేషుపితృమంత్రతః॥

అథోపవీతీదర్భేషు దత్తస్యాగ్రస్య పశ్చిమే।
ప్రాగగ్రేషు బలిందద్యాత్ భూతేభ్యో దేవతీర్థతః॥
భూతబల్యగ్రయోర్మధ్యే అన్నమగ్నేశ్చతుర్గుణం।
ఉపవీతీ మనుష్యేభ్యో దేవతీర్థేన నిక్షిపేత్॥
వాయసశ్వబలిందద్యాత్సంతాన్యాన్నశేషతః।
వైశ్వదేవావశిష్టాన్నం తస్య పశ్చాద్భాగసంయుతం।
సర్వంజనం చ ధర్మాదిబలికర్మసు యోజయేత్॥
ఈశానదిక్స్థమగ్న్యర్ధం తత్పశ్చాన్నృపాక్షస్య తు।
తత్పశ్చిమే దేవపితృభూతయజ్ఞార్థమీరితం॥
నకృతశ్చేద్బ్రహ్మయజ్ఞః ప్రాగిదానీం తమాచరేత్॥
స్వాధ్యాయముశ్చైచ్చకర్మధ్యాహ్నే గ్రామే చేత్సమసాచరే
త్। దద్యాచ్చ భిక్షాం త్రితయం యతీనాం పణ్ణినామపి।
విభవే వారితం దద్యాద్దాద్యంతోదకసంయుతం॥
అకృతే వైశ్వదేవే చేద్యతిర్భిక్షార్థమాగతః।
ఉద్ధృత్య వైశ్వదేవార్థమన్నం పాత్రే నిధాయ తత్।
దత్వాప న్యాసినే భిక్షాం వైశ్వదేవం తతశ్చరేత్॥
తతో గృహాంకణే పాదఘటికామవలోకయన్।
అతిథ్యాగమనం తిష్ఠేదాగతం తత్ర భోజయేత్॥
అవిజ్ఞాతో ధ్వగశ్రాంతః అన్నార్థీక్షుత్పిపాసితః।
ఇజ్యాభోజనయోర్మధ్యే ఆగతోతిథిరుచ్యతే।
దద్యాదన్నం యథాశక్తి తదభావే జలం. స్థలం।
శుభాం వాచం వదేద్వాన్నదాతారం వా నివేదయేత్॥
ఆత్మార్థమన్నం భిక్షేత నపరార్థం కదాచన।
ఆరోగ్యమపి తం శీఘ్రం భావయిత్వైవ భోజయేత్॥

పరహూపత్స్వపిప్రాజ్ఞైఃకదాచిదపివైష్ణవైః।
అయోగ్యేభ్యోనదాతవ్యంలక్ష్మీపతినివేదితం।
అవిజ్ఞాతాననర్హాంశ్చభోజయేదనివేదితైః॥
అతిథ్యభ్యాగతౌబాలవృద్ధరోగిసువాసినీః।
గర్భిణీంభోజయిత్వాప్రాక్పశ్చాద్భుంజీతచస్వయం॥
నివేదితేనకమలాకాంతస్యాన్నేనపైతృకం।
వైశ్వదేవాదికంకర్మకుర్యాత్ప్రాణాహుతీరపి॥
ఆపద్యపినభుంజీతనపిబేచ్చానివేదితం॥
యదానివేదనానర్హంభోక్తవ్యంకోద్రవాదికం।
తదాభుంజీతతోయాద్యైస్త్రిశ్శ్రీకృత్యనివేదితైః॥
అన్నాదికంయదిప్రాప్తంమూర్త్యంతరనివేదితం।
భుంజీతవినివేద్యైవతదాస్వారాధ్యమూర్తయే॥
అపూపఫలమూలాద్యంభుక్తిమధ్యేఽనివేదితం।
ప్రాప్తంయదస్వపుత్రాద్యైర్భుంజీతవినివేద్యతత్॥
యద్వస్తుస్యాదభోజనార్హంతదేవాహృత్యధర్మతః।
నివేద్యహరయేకృత్వావైశ్వదేవాదికంతతః।
అతిథ్యభ్యాగతాదిభ్యోదత్వాభుంజీతనేతరత్॥
పాకభేదంనకుర్వీతభోక్తౄణామపిచాత్మనః।
నదద్యాద్విషమంపక్వాన్నసూపాపూపఘృతాదికం॥

—*అక్షభోజనవిధిః*—

సంప్రణమ్యశ్రీనివాసయతీశానంమయాధునా।
ప్రోచ్యతేభోజనవిధిస్సీతారామప్రసాదతః॥
ప్రక్షాళ్యపాణీపాదౌచద్విరాచమ్యప్రసన్నధీః।
పవిత్రంవర్తులంధృత్వాపుత్రాద్యైర్బంధుభిస్సహ।

ఉపలిప్తేగోమయేననిశ్ఛిద్రంచతురశ్రకం।
అన్యూనమప్యనధికంభుక్తిపాత్రస్యభూతలే।
న్యస్తేప్రక్షాళితేపాత్రేప్రాఙ్ముఖోభోజనంచరేత్।
ఆదిత్యాభిముఖోవేజ్యాప్రదేశాభిముఖోపివా॥
సౌవర్ణేరాజతేశుద్ధేకాంస్యేభుంజీతభాజనే।
జంబూపనసకాంచీనాంనాళికేరపలాశయోః।
కదళ్యాఉహినాయాశ్చపిశాచోదుంబరస్యచ।
పద్మామ్రయోశ్చపత్రేషుభుంజీతదశసుద్విజః॥
వల్లీపలాశస్థలజపద్మయోస్తింమకస్యచ।
పత్రేష్వశ్వత్థవటయోరర్కోదుంబరయోరపి।
కరేంజలౌచపాషాణేపర్ణపృష్ఠేచవాససి।
కదళీగర్భపత్రేచనభుంజీతాపిమృన్మయే॥
వర్జయేద్భోజనంపానంపాత్రైస్త్రపస్యచాయసైః।
కృత్వాచమనమాసీనేభుక్తిస్థానేద్విజేసతి।
కృతేభివాదనేస్వస్మైపునరాచమనంచరేత్॥
ఆచామేద్భుక్తిశాలాయాంయస్సస్యాత్పఙ్క్తిదూషకః॥
మధ్యాహ్నేవాపరాహ్ణేవాభుంజీతదివసేసకృత్।
సకృచ్చసంధ్యారాత్రౌత్వాక్ నాంతరాభోజనంచరేత్
వివిక్తఆవృతేదేశేభుంజీతనజనావృతే।
అనశ్నద్భిర్వీక్ష్యమాణఃపఙ్క్త్యంహీనజనేనచః
స్వజనైరప్యేకపఙ్క్త్యాంనభుంజీతకదాచన॥
ప్రచ్ఛన్నమేనఃకస్యస్యాదితిజానాతికోభువి॥
అగ్నిభస్మజలస్తంభద్వారేష్వన్యతమంయది।
పఙ్క్త్యామధ్యేస్థితంతత్రభిన్నాసాపఙ్క్తిరుచ్యతే॥

నిమ్నోన్నతప్రదేశేనతథాపఙ్క్తిర్విభజ్యతే।
సౌవర్ణాదిషుభిన్నేషు నాశ్నీయాద్భాజనేషుచ॥
వర్జయేదాసనంతాలవటాశ్వత్థపలాశజం।
చక్రాదిలాంఛితంభిన్నమున్నతంతృణనిర్మితం॥
తలాభ్యాంపాదయోర్భూమింస్పృశన్పాదతలేనవా।
అసంయుక్తౌచచరణౌవాచ్ఛాద్యాన్యేనవాససా।
భుంజీతాంకంభువంపాదపాణిభ్యాంనాక్రమేతర్హిమా
త్॥ ప్రణవేనాభిమన్త్ర్యాన్నంగాయత్ర్యాతదనంతరం।
పవిత్రమూలమంత్రాభ్యాంద్వాదశాక్షరమంత్రతః।
ప్రోక్ష్యాన్నమర్ఘ్యతోయేనకుర్యాచ్చపరిషేచనం॥
సమస్తాభిర్వ్యాహృతీభిస్సత్యంత్వర్తేతిమంత్రతః।
పరిషేచనయుగ్మేసమారభేద్వామపార్శ్వతః।
నపరిషేచకేనకరేణాన్నంనలంఘయేత్॥
తర్జనీమధ్యమాంగుష్ఠైర్భోజ్యపాత్రంచసంస్పృశన్।
అస్పృశన్సవ్యహస్తస్యకుర్యాదాపోశనంతతః॥
జలస్యకర్తమర్ఘ్యంయత్తత్కుర్యాత్పరిషేచనే।
యత్పాన్యతోయంతేనైవకుర్యాదాపోశనద్వయం॥
నాభిషేకోదకేనాపోశనంకుర్యాన్నిషేధతః।
పానేభిషేకాచమనపానీయాంభః ప్రకల్పయేత్॥
నపూర్వాపోశనంకుర్యాదప్రక్షాళితపాణినా।
ప్రక్షాళ్యైవధాయనిర్లేహ్యానోత్తరాపోశనంచరేత్॥
వామభాగేనగృహ్ణీయాత్తోయమాపోశనద్వయే।
నస్వహస్తేనసినయేన్నపునఃపూరయేదపి॥
సాపోశనోదకేనాన్నంనహస్తేనవిలంఘయేత్।

ఆపోషంసేవదేద్ధృత్వాహస్తేనాపోశనోదకం॥
ఆజ్యాభిఘారితంశుద్ధంలవణక్షారవర్జితం।
మధ్యమానామికాంగుష్ఠైరన్నంధాత్రీఫలోపమం।
అన్నంప్రాగ్దక్షిణాప్రత్యగుదఙ్మధ్యేషుచక్రమాత్।
గృహీత్వాజుహుయాత్ప్రాణేనివిష్టఇతిమంత్రతః॥
ఆస్యేదంతస్పర్శవర్జంనిగరేచ్చపృథక్పృథక్।
పాత్రస్పర్శంనకుర్యాద్వాకుర్యాద్వాతదనంతరం॥
అశ్నోపసంశానయనఃషిధార్థేవదేద్గృహీ।
ఉపచారార్థవాచశ్చవక్తవ్యాస్సహభుంజతాం॥
నాన్యద్వచోవదేద్వర్ణీయతిశ్చతదపిత్యజేత్॥
అప్రాణాహుతిసర్వేషాంకాష్ఠమౌనముదాహృతం।
పానీయంనపిబేత్పాత్రైశ్శంఖచక్రాదిముద్రితైః॥
భుంజతాంభోక్ష్యమాణానాం యథాన్నంస్యాత్తథాచ
రేత్।తావదేవగ్రసేద్గ్రాసంయావదాస్యసుఖంభవేత్
అభోజ్యమన్నంతోయంచభోజనేవక్త్రనిస్సృతం।
హస్తస్థకబళార్ధంచలవణంచాక్షిగోచరం।
పీతశేషంచచషకేక్షీరాజ్యేలవణాన్వితే।
ఖాదితంనఖలూనంచమూలపుష్పఫలాదికం।
నమర్దయిత్వాణిసాన్నమకృత్వాపరిషేచనం।
స్నిగ్ధంధృష్టిప్రియంహృద్యంపథ్యంశుద్ధంమితంలఘు।
శాస్త్రానిషిద్ధముష్ణంచప్రాశ్నీయాదోదనాదికం॥
భార్యాదిభిశ్చకలహంపుత్రాదీనాంచభర్త్సనం।
తేషాముచ్ఛిష్టదానంచక్రోధమాక్రోశరోదనే।
ఓదనవ్యంజనాదీనాందోషోక్తించవివర్జయేత్॥

అజీర్ణేదేవసదనేతమస్యప్రావృతస్థలే।
హర్మ్యశూన్యగృహేవాపిసంతిష్ఠన్నన్యమానసః।
ఆసనారూఢపాదోద్విరకృతాచమనస్తథా।
ధృతోపానత్పాదుకశ్చనాద్యాత్ప్రావృతమస్తకః॥
విధవావర్ణియతయఃకాంస్యభాజనభోజనం।
తైలాభ్యంగంచతాంబూలంత్యజేయురపిమైథునం॥
నభోజయేదతిథ్యాదీన్యత్రభుంజీతనస్వయం।
నపిబేద్బహుపానీయంనభుంజీతాపిబన్నపి॥
పాయసాపోశనదధిక్షీరతైలాంబుసర్పిషాం।
ఇతరేషాంచనయథాశబ్దస్స్యాత్ప్రాశయేత్తథా॥
నిదధ్యాద్దక్షిణేపార్శ్వేనవామేపానభాజనం।
భుక్త్వాదక్షిణహస్తేననపిబేత్సలిలాదికం।
భుక్తేరస్యత్రవామేనహస్తేనాంజలినాపివా॥
చషకస్థంపీతశేషంనపిబేన్నిహితంభువి।
తామ్రాదిభాజనస్థంతునిస్స్రావ్యప్రపిబేత్పునః॥
తామ్రాదిభాజనంశూన్యంనపీత్వాంభఃపరిత్యజేత్॥
దధిక్షీరాజ్యసలిలసక్తుపాయసవర్జితం।
సర్వంనశేషమశ్నీయాదోదనవ్యంజనాదికం॥
కబళేకబళేనిత్యంకుర్యాద్గోవిందకీర్తనం।
యోఽద్యాత్సృజేన్ముక్తస్స్యాదన్యథాతూదరంభరః॥
పూరయేదర్ధముదరమోదనవ్యంజనాదిభిః।
పాదంసలిలతక్రాద్యైరుదరంపూరయేత్సదా॥
యత్రపర్వాదితిథిషునిషిద్ధంనిశిభోజనం।
దివైవపూర్ణంతత్ప్రాద్యాన్నకుర్యాదతిభోజనం॥

మరీచిసారసూపాద్యంప్రాగద్యాన్మధురద్రవం।
లవణామ్లయుతాన్యద్యాన్మధ్యేతుకఠినానిచ॥
కటుతిక్తయుతాన్యంతేదధ్యాదిచపునర్ద్రవం।
తతోతిలవణంతక్రంపిబేచ్చసలిలంతతః॥
పానీయంనపిబేద్భుక్త్వాదధ్యన్నంతుసుఖార్థినా॥
ఏవంయఃకురుతేనిత్యందివానక్తంచభోజనం।
అహన్యహనివర్ధేతేతస్యారోగ్యబలేధ్రువం॥
భోజనాద్యంతయోర్మాత్రంయస్త్యజేత్ససుఖభవేత్॥
ఏవంభుక్త్వాసనియమంభోజనాంతేసమాహితః।
వర్తులస్యపవిత్రస్యతతోవిస్రస్యవేష్టనం।
ధృత్వానామికయాతచ్చపాద్యేనకమలాపతేః।
ఉత్తరాపోశనంకుర్యాదమృతేత్యనువాకతః॥
అర్ధంపీత్వావశిష్టార్ధముదకందేవతీర్థతః।
భుక్తిపాత్రస్యవినయేదుత్తరేదక్షిణేపివా॥
రౌరవేపుణ్యనిలయేపద్మార్బుదనివాసినాం।
అర్థినాముదకందత్తమక్షయ్యముపతిష్ఠతు॥
నినీయమంత్రైస్తై తేనపవిత్రంమండలేత్యజేత్।
పాత్రేపరిత్యజేత్తచ్చేత్ప్రాజాపత్యంసమాచరేత్॥
స్నాయాత్సచేలంతత్పశ్చాద్భుక్తిపాత్రంయదిస్పృశేత్
ఉత్తరాపోశనాత్పూర్వంభుక్తిస్థానాత్తథోత్థితః॥
తతఉత్థాయమాషాదిచూర్ణైర్మృత్తికయాపివా।
అద్భిశ్చహస్తౌప్రక్షాళ్యపాదౌదంతాన్విశోధ్యచ।
కుర్యాత్షోడశగండూషాన్నాసీనోవామపార్శ్వతః।
గండూషకాలేసలిలమాస్యస్థమపిబన్సదా॥

సముద్ధృతేభుక్తిపాత్రే స్థలేతస్మింశ్చశోధితే।
భుక్తంయదాసనస్థేనతత్ స్థలఆచమనంచరేత్॥
త్యజేదాచమనాదర్వాక్ శ్వశూద్రాదినిరీక్షణం॥
పాత్రిణానాంగ్రంథికృత్యైతస్మింత్రిణహృదయంతతః।
అంగుష్ఠమాత్రఇత్యేత స్మింత్రిణోర్ధ్వాగ్రపాణినా।
సవ్యేతరపదాంగుష్ఠేనినయేత్సలిలంతతః॥
తతస్సంస్పృశేన్నాభిదేశంశ్రద్ధాయామితిమంత్రతః।
పశ్యేతభాస్కరంపశ్చాత్ హగ్ సశ్శుచిషదిత్యృచా॥
రాత్రౌతుదీపాభిముఖః పూర్వవన్మంత్రముచ్చరేత్
భుక్త్వార్ద్రపాణిపాదస్తునతిష్ఠేద్గృహీద్బహిః॥
సూతికాపతితోదక్యాగ్రామసూకరకుక్కుటైః।
భుక్తిమధ్యేశ్వశూద్రాద్యైర్దృష్టమన్నాదికంయది।
భోజనాద్విరమేత్తావత్తు స్వయంపశ్యేత్తదాయది।
విరమ్యభోజనాత్స్నాత్వామానస్తోకేత్యృచంజపేత్॥
తాదృష్ట్వాయదిభుంజీతవమిత్వోపవసేదహః।
వమనంతునకుర్యాచ్చేత్తదాతూపవసేత్త్ర్యహం॥
యదానకుర్యాద్వమనంజీర్ణమన్నాదికంయది।
కృత్వావిరేచనంపశ్చాత్పంచగవ్యంపిబేదపి॥
పూర్వమాచమనాద్భుక్తైః పశ్చాత్పశ్యేత్తుతాన్యది।
స్నానంకృత్వాతదామానస్తోకేత్యేతామృచంజపేత్॥
నివేదనార్హం దేవస్య వస్తుజాతమిహోచ్యతే॥
తత్త్వన్నివేదనానర్హంభోజనేయన్నిషిధ్యతే।
నివేదనార్హంతత్ జ్ఞేయంయద్భోజ్యత్వేనకీర్త్యతే॥

ప్రియంగుశాలినీవారయవషాష్టికవేణవః।
రాజమాషమహామాషక్షుద్రమాషమసూరకాః।
కుళుత్థమాషశ్యామాకా గోధూమో ముద్గఆఢకీ।
రాజాదనామ్రపనసవేత్రఖర్జూరదాడిమాః।
రంభా నారంగలికుచబదరీమాతులుంగకాః।
అళర్కసింహీవ్యాఘ్రీశ్చ కారవల్లీపటోలికా।
నిష్పావోర్వారుకాగస్త్య కారవాంతాభిప్పళాః।
ఝురసీశతపర్వాచకుబేరాక్షీచకర్కరీ।

వ్యాఖ్యానం॥ ప్రియంగు-ఙాహల్। శాలి-నెల్లు। నీవార- కోళచ్చెన్నెల్లు। యవ-యవై।షాష్టిక-కార్నెల్లు। వేణు-మూంగలరిశి। రాజమాషాదయః - అలసంది భేదంగళ్। మసూరకః -కడలై।కుళుత్థ-కోళ్ళు। మాష-ఉళుందు। శ్యామాక-శామై। గోధూమ-గోధుమై। ముద్గ-శిరుపయర్ భేదంగళ్। ఆఢకీ-తువరై। రాజాదన-పాలె వృక్షం। ఆమ్ర మాంగాయ్ ముదలానవై। పనస-పలా। వేత్ర-పెరప్పంబళం। ఖర్జూర-పేరీచ్చై। దాడిమం-మాదళై।రంభా- రస్తాళిముదలానవాళై భేదంగళ్। నారంగ-నార్తై। లికుచ-ఎలిమిచ్చై। బదరీ-ఎలందై।మాతులుంగక-కొడిమాదళై। అళర్క-తూదువళై। సింహీ-శిరువళుదలై వ్యాఘ్రీ-కండంకత్తారి। కారవల్లి - పాహల్ ।పటోలికా -పుడలంగాయ్।నిష్పావ-అవరై। ఉర్వారుక-వెళ్ళరి అగస్త్య-అహత్తికీరై। కారవాంత- కళాకాయి -ఆస్సైప్ప పిప్పలీ-పావట్టైకీరై।ఝురసీ-తురాయ్। శతపర్వా-పరట్టైకీరై।కుబేరాక్షి-కళర్చి

ఐక్షవంతిల్లకంపిండంకర్కంధూశ్చక్రవర్తికా।
కార్కోటకోవజ్రవల్లీ భాంజీపిండకమార్ద్రకం।
మండూకపర్ణీమత్స్యాక్షీనిర్గతోపోదకీతథా।
క్షుద్రకందమహాకందవల్లీకందానిసూరణం।
ఏకమూలంచశకుటంజీరకంకాళపత్రికా।
మరీచిసర్షపాశ్వేతహింగుభక్ష్యాణ్యమూనితు॥
కాలాశ్రయనిమిత్తైశ్చక్రియాసంసర్గజాతిభిః।
షడ్భిర్దుష్టాన్యభక్ష్యాణి ప్రోచ్యంతేత్రమయాక్రమాత్॥

—*కాలదుష్టాభక్ష్యాణి*—

త్రివర్షాతీతధాన్యానిమాసాతీతాంశ్చతండులాన్।
మాసాతీతంచతాంబూలంపక్షాతీతంఘృతంతథా।
పక్షాతీతేషుఖాండేషు యత్పక్వంమృన్మయేషుతత్।
పక్షాతీతంముద్గసారంతైలంచపరివర్జయేత్॥

టి।కర్కరీ-కక్కరి।ఐక్షవ-బెల్లంముదలానవస్తై।తిల్లక-వెళ్ళొళ్ళలత్తి। పిండ-మున్నై।కర్కంధు-తుడరి।చక్రవర్తికా-చక్రవర్తి। కార్కోటక- పఘుపాహల్। వజ్రవల్లీ-పెరండై।భాంజీ-ముశుట్టై।పిండికం-కార్రై।ఆర్ద్రకం- ఇంజి।మండూకపర్ణీ-వల్లారై।మత్స్యాక్షీ-పొన్నాంగాణి।నిర్గతోపోదకీ-కొత్తువశళై।క్షుద్రకంద-శిరుకళంగు। మహాకంద-పెరుంకళంగు।వల్లీకన్ద-శిరువళ్ళి, శెవ్వళ్ళి, కాయ్ వళ్ళి, పెరుంవళ్ళి। సూరణం-కరణై।ఏకమూలం- మావల్లి కళంగు। శకుటం-శేంబు।జీరకం-శీరహం। కాళపత్రికా-కరివేప్పలై।మరీచి-మొళహు।సర్షప-కడుహు। శ్వేతహింగు-వళ్ళైప్పెరుంగాయం॥

త్యజేత్పక్వంరాత్రిహీతంయ త్తత్పర్యుషితం స్మృతం॥

—*పర్యుషితత్వదోషరహితవస్తూని*—

పునఃపక్వస్యశాకస్యతద్రసస్యగుడస్యచ।
క్రముకస్యహరిద్రాయాః*శోష్యస్యవటకస్యచ।
భర్జితస్యచచూర్ణస్యమరీచేఃఫలమూలయోః।
దేవాభిషిక్తతోయస్యక్షీరక్షీరవికారయోః।
యవాగూతండులాపూపపిష్టానాంసక్తుసూపయోః।
ఫాణితస్యకరంభస్యయవస్యపృథుకస్యచ।
పాయసస్యగుడాన్నస్యజలేక్షిప్తౌదనస్యచ।
తైలేనాజ్యేనదధ్నావాసంయుక్తస్యౌదనస్యచ।
ఏషాంపర్యుషితానాంచదోషోనైవాస్తిభక్షణే।
యామాతీతంతుయత్పక్వంనాశ్నీయాద్విరసంయది।
తచ్చప్రక్షాళితంసాజ్యంసస్నేహంవానదోషకృత్॥
ప్రథమాయాంద్వితీయాయాం
కూశ్మాండంబృహతీంక్రమాత్।

---

*వ్యాఖ్యానం॥ శోష్యం- వత్తల్ । వటకం-వడామ్ ఉళుందువడాం । భర్జితం-వరుత్తఅముదువడి, తువరై పయర్ ముదలానవహైు। చూర్ణం- మూనావదు। మరీచి- మొళహు। ఫలం- నార్తంగాయి, కిచ్చిలి,ముదలానఊరు కాయి। మూలం - ఇంజి, మాహాళికిఙ్గంగు ముదలాన వై। ఫాణితం- వెల్లప్పాహు। కరంభం. దధిసక్తుసమాహారం। పృథుకం- అవల్ । అపూపశబ్దేన తైలపక్వంసర్వం గృహ్యతే; అన్యత్సష్టం।

నాద్యాత్తృతీయాషష్ఠ్యోస్తు*తరుణీమపిదాడిమం।
అష్టమ్యాంచదశమ్యాంచ నాళికేరంపటోలికాం।
ఏకాదశీత్రయోదశ్యోర్నిష్పావంచతిలాన్క్రమాత్॥
నాద్యాద్దాస్యంచతుర్దశ్యాంపర్వణోస్సంక్రమేషుచ।
సప్తమ్యాంభానువారేచ నాద్యాదామలకంతథా॥
కపిత్థస్యఫలంధానా నానాద్యాత్ క్షీరంసదాదివా॥
రాత్రౌతుతిలసంబంధిముద్గసంబంధివద్యపి।
పక్వాన్నకతిలాన్ శాకతిక్తవస్తూన్యపిత్యజేత్॥
అనిషిద్ధాన్యన్యకాలేష్వేతానీతివిదుర్బుధాః॥
కాలమప్యంభక్ష్యజాతముక్తమేవంయథావిధి।
వస్తూన్యాశ్రయదుష్టానిప్రోచ్యంతేత్రయథామతి॥

—*ఆశ్రయదుష్టాని॥

నాళికేరాంబుకాంస్యస్థంతామ్రపాత్రస్థితంమధు।
గవ్యంచతామ్రపాత్రస్థమయఃపాత్రస్థితంజలం॥
ప్రసూతానాందశాహోవిపయోజామహిషీగవాం।
రుద్రాదిద్వ్యపదేశిన్యస్తచ్చిహ్నైరంకితాశ్చయాః।
మృతవత్సాస్యవత్సానామేకకాలదుహామపి।
గర్భిణీనాంగవాదీనాంప్రస్రవత్స్వయసామపి।
యమళప్రసహానాంచకామార్తానాంతథాపయః।
లశునామేధ్యభక్షాణాంవహంతీనాంయుగాదికం।
అసజ్ఞారహితాయాగౌర్నిష్షేపత్వేనకల్పితా।
క్షీరంచవివలిప్తానామాహ్నిమప్యాహికంపయః।

---

*వ్యాఖ్యానం॥ తరుణీ -కర్కాటై।

స్త్రీక్షీరంచమృగక్షీరంక్షీర*మైకశఫంత్యజేత్ ॥
అన్యేషాంద్విస్తనానాంచ పార్శీనాంనపిబేత్పయః॥
క్షీరాణియాన్యపేయానితద్వికారంచవర్జయేత్ ।
యాపాంక్షీరంగవాంత్యాజ్యంలాపాంమూత్రంశకృత్త్య
జేత్ ॥అజానుదఘ్నంమూద్రాణాంతటాకాదిషుయ్యలం।
తటాకకూపభాండస్థమంత్యానాంక్షీరమంబుచ ।
ఉదక్యాయతిపాత్రస్థమన్నమంబుయతేరపి ।
పరపాకనివృత్తాద్యా యెస్యుర్నాద్యాత్తదోదనం ॥
పరపాకనివృత్తస్యపరపాకరతస్యచ।
అపచస్యాపవిద్ధస్యకుక్కుటస్యాఖుకస్యచ।
బకస్యధర్మధ్వజినోమార్జారస్యాధిజీవినః।
అన్నంమాహిషికస్యాపికుణినశ్చాణకస్యచ।
షండస్యవార్ధుష్యప్యపతీపత్యోః పాతకినామపి।
శాకారండస్యవృషలబ్రహ్మఘ్నానాంతథైవచ।
నగ్నస్యమ్లేచ్ఛచండాలకృతఘ్నానాంపశోరపి ।
పాషండదేవలకయోరన్నంవార్ధుషికస్యచ ।
యన్నామధారకస్యాన్నంతథావిప్రబ్రువస్యచ।
నాద్యాదన్నంబుధాగ్రాహ్యాణఃపషాంలక్షణముచ్యతే ॥
పరపాకనివృత్తస్యాత్పంచయజ్ఞవివర్జితః॥
యోద్యాత్పరాన్నంసతతంత్యక్త్వాపంచమహామఖాన్।
పరపాకరతస్సస్యాత్స్నానహీనోపచకస్మృతః।
తిరస్కృతోమహద్భిర్యస్సోపవిద్ధః ప్రకీర్తితః ॥

---

* వ్యాఖ్యానం ॥ ఏకశఫాబడబాదయః- ఒక్కగొరిజం
బడుకొమహాళ్ళ ఏకశఫంగళ్ - తత్క్షీరంనిషిద్ధం

సభాయాంవ్యవహారేయఃపక్షపాతీసకుక్కుటః॥
ఆఖుస్స్యాద్విభవేలోభాద్దానధర్మవివర్జితః।
మిథ్యావినీతోయోఽదృష్టిర్బకస్స్యాత్స్వార్థతత్పరః॥
డంభార్థంజపహోమాదికర్తా ధర్మధ్వజీసదా॥
ప్రతిగ్రహార్థంసర్వత్రనిత్యంభ్రమణతత్పరః।
హింసకశ్ఛిద్రికోలుబ్ధఃసమార్జారఃప్రకీర్తితః॥
స్వగృహేవాసయిత్వాన్యాంభృతింగృహ్ణాతియస్తతః।
ప్రత్యబ్దంప్రతిమాసంవాసభవేదాధిజీవనః॥
క్షమతేవ్యభిచారంయఃపత్న్యామాహిషికస్తుసః॥
కుణిస్స్యాద్ధస్తవికలోవిద్యాగ్రాహ్యాణకస్సుతాత్॥
జపహోమాదికర్మాణిశ్రాద్ధానిచసురార్చనం।
అకాలేయస్సదాకుర్యాత్సషండఃపరికీర్తితః॥
జాతకర్మాదిసంస్కారహీనోవ్రాత్యఉదాహృతః॥
వంధ్యామృతప్రజాశూద్రాస్త్రియాన్యాద్వైవరజస్వలా।
ఏతావృషల్యస్సుస్త్రీణాంపతిస్స్యాద్వృషలీపతిః॥
సఖిభార్యాంరాజపత్నీంచండాలీంస్వసుతామపి।
సగోత్రాంయోనిసంబంధాంభార్యాయాభగినీమపి।
స్నుషాంచయేఽభిగచ్ఛేయుస్తేతుపాతకినస్స్మృతాః॥
యస్స్వశాఖాంపరిత్యజ్యపారక్యామధిగచ్ఛతి।
శాఖారండస్సవిజ్ఞేయస్సర్వకర్మబహిష్కృతః॥
వైశ్వదేవాతిథ్యహీనస్సంధ్యోపాసనవర్జితః!
వేదాధ్యయనహీనశ్చవృషలఃపరికీర్తితః॥
స్నేహద్రవ్యప్రాణిధర్మవిక్రేతాబ్రహ్మహాస్మృతః॥
వర్ణాశ్రమాచారహీనోవేదాధ్యయనవర్జితః।

నగ్నస్స్యాత్కృష్ణమలినరక్తభుగ్నపటస్తథా॥
వాపీకూపతటాకానాం భేత్తా దేవాలయస్య చ।
దేవద్విజాపవాదీయో మ్లేచ్ఛవిప్రస్స ఈరితః॥
పరదారపరద్రవ్యపరహింసాపరాయణః।
నిర్దయో నిష్ఠురః క్రూరశ్చండాలద్విజ ఈరితః॥
కృతోపకారవిస్మర్తా కృతఘ్నోత్యంతనిందితః।
గమ్యాగమ్యాకృత్యకృత్యజ్ఞానశూన్యః పశుః స్మృతః॥
జటాభస్మాస్థిరుద్రాక్షలింగపాషాణధారిణః।
సమత్వేన విరించాద్యైర్మన్యమానాః శ్రియః పతిం।
స్వధర్మత్యాగినో యే చ సర్వే పాషండినః స్మృతాః॥
వత్సరత్రయమర్థార్థం యః పూజయతి దేవతాం।
వినా నారాయణం దేవం స హి దేవలకః స్మృతః॥
సపాద్యాద్ధ్వషికో వృద్ధ్యా యో నాపద్యుపజీవతి॥
అధ్యాపనం వాధ్యయనం శక్తస్సన్న కరోతి యః।
సంస్కారైస్సంస్కృతో వాపి స హి వై బ్రాహ్మణబ్రువః॥
వేదాధ్యయనహీనో యః స విప్రో నామధారకః।
సంధ్యావందనగాయత్రీమాత్రసారశ్చ కర్షకః॥
సాంగవేదాధ్యాపయితా భ్రూణ ఇత్యుచ్యతే బుధైః।
తద్ధంతా గర్భహంతా చ భ్రూణహా పరికీర్తితః॥
పరిపాకనివృత్తాద్యా అభోజ్యాన్నాః ప్రకీర్తితాః।
నాశ్నీయాదన్నమేతేషాం నాస్తికస్య శఠస్య చ॥
రాజాశ్రితస్య ద్విషతశ్శూద్రభృత్యస్య వైరిణః।
నిమర్యాదస్య మూర్ఖస్య గృహదాహకరస్య చ।
పత్నీభైషజ్యవాణిజ్యవిషశస్త్రోపజీవినాం।

స్తేనాభిశస్తపతితషండ్యపగ్రామయాజినాం।
అయాజ్యయాజినశ్చాపి చారస్యబహుయాజినః।
రససోమాయుధవిషకన్యావిక్రయిణామపి।
అన్నతండులగోవేదధర్మవిక్రయిణామపి।
బహూనాముపనేతుశ్చ బింబప్రస్థాపకాదపి।
విషప్రదాతుర్గణకడాంభికోచ్ఛిష్టభోజినాం।
పిత్రావివదమానస్యప్రాణిహింసారతస్యచ।
పరదూషణపైశున్యమిథ్యాపారుష్యవాదినాం।
ఉన్మత్తస్యచమత్తస్యరుద్ధస్యనిగళాదినా।
తావత్కాలంతథాచోపవిష్టప్రత్యుపవిష్టయోః।
స్త్రీజితస్యగణస్యాపి గ్రామకంటకస్యచ।
పరార్థంతిలహోమాద్యకృతకాథ్యాయితస్త్రినోః।
గాయకస్యదురాచారస్త్రీజితశ్వత్రిణామపి।
పైత్రిణ్యాపథవాయాశ్చనాశ్నీయాదోదనంద్విజః॥
షణ్మాత్రేయదుష్టానిపాత్రస్థాన్యన్నానివైమయా।
నిమిత్తదుష్టాన్యన్నానిప్రోచ్యంతేత్రయథామతి॥

—*నిమిత్తదుష్టాని*—

శూద్రస్యభుక్తోచ్ఛిష్టంయదన్నంతస్యాపితండులం।
ప్రేతస్పృష్టంచసంస్పృష్టంశూద్రాన్నంస్యాచ్చతుర్విధం॥
శూద్రస్యాన్నంవిప్రదత్తంశూద్రదత్తంద్విజౌదనం।
నాశ్నీయాద్దీక్షితస్యాన్నంసోమవిక్రయతఃపురా॥
అగ్నీషోమీయదివసాత్ పూర్వంవిత్యన్యఊచిరే।
అభోజ్యంస్యాద్వపాహోమాతూర్ధ్వమిత్యపరేవిదుః॥
యజ్ఞార్థంయత్తునిర్దిష్టంతత్త్యాజ్యమితికేచన॥

పాకభాండస్థమన్నాదికృత్వాపాత్రాంతరేతతః।
పాత్రాంతరేతన్నిక్షిప్యసర్వాన్నవ్యంజనాదికం।
దద్యాదుదక్యాశూద్రైర్భ్యస్తచ్చేషంపరివర్జయేత్॥
నదుష్టంపాకభాండస్థమోదనవ్యంజనాదికం॥
అభోజ్యానైకపఙ్క్త్యాంతైస్సంస్పృష్టమపివీక్షితం।
శ్వసూకరాఖుమార్జారవాయసైర్నకులేనవా।
సంస్పృష్టమపిగోఘ్రాతంపాదస్పృష్టంచలంఘితం।
ఉదక్యాదిసమీపస్థముచ్ఛిష్టంచవిచికిత్సితం।
పర్యాయవీతంచరుక్తంచదత్తమశ్రద్ధయాపియత్।
అయాంతుభోక్తుకామాశ్చేత్యుక్త్వాన్నంయచ్ఛదీయతే।
వైధవేయవార్త్యమూర్ఖభుజేత్యుక్త్వాప్రదాయియత్।
అశ్రద్ధయానాదరేణయద్దత్తంతచ్చవర్జయేత్॥
నాద్యాద్దాపోశనాత్పూర్వంమన్నంహస్తేనవర్జితం।
నివేదితంశివాదీనాంశ్రీపతేరనివేదితం॥
తైలేక్షుయంత్రభ్రమణగార్హస్థ్యాంపతితశూద్రయోః।
రజస్వలామూసలయోర్యాపక్షేనతిష్ఠన్నిపంక్తికః।
తావతాంలంనభుంజీతనస్పృశేద్విజనేమికః॥
భగిన్యాభార్యయామాత్రాస్త్రీభిరన్యాభిరేవవా।
ఏకపఙ్క్త్యాంనభుంజీతనవశ్యైస్సహాదికారణా।
యతినాప్రేషితంనాద్యాదన్నంశూద్రాదిభిస్సహా।
పాత్రిణామలేఃపూర్వమన్నేభుంజేనానభిస్తరే।
యమ్యక్షిప్తైషదత్తమాజ్యంతదన్నంపరివర్జయేత్॥
ప్రదీపాగ్నిగోష్ఠంయన్నాద్యాత్తైలఘృతాదికైః।
భోజనేదీపనాశశ్చేద్విపస్వంతంతదాస్పృశేత్।

పాత్రమాదాయహస్తాభ్యాంనాద్యాద్దాదీపదర్శనాత్।
అద్యాత్పాత్రస్థమేవాన్నందీపేప్రజ్వలితేపునః॥
నాద్యాచ్ఛేషంచదంపత్యోఃశ్రాద్ధశేషంవిశేషతః॥
సూతకాన్నంతథాచాంతశ్శావేచశ్రాద్ధభోజనం॥
ఉపరాగేచయచ్ఛేషంపక్వంసర్వంవివర్జయేత్॥
దర్భచ్ఛన్నంచంద్రసూర్యగ్రహణేతక్రసర్పిషీ।
పాథేయంపాయసంతోయంగ్రాహ్యాణిస్యుర్నసంశయః
సూర్యేందోర్గ్రహణేపూర్వంక్రమాన్నాద్యాద్ద్వివాసిశి।
తయోర్గ్రస్తాస్తయోర్నాద్యా
ద్ద్వికాలంపూర్వపశ్చిమం।
తయోరుదితయోస్స్నాత్వాభుంజీతాదర్శనేపివా॥
యామేద్వితీయేచంద్రస్యగ్రహణంస్యాద్యదాతదా।
మధ్యాహ్నాత్పూర్వమశ్నీయాత్ ప్రథమేప్రథమేయది॥
బాలవృద్ధాతురాణాంతుపూర్వయామే నభోజనం॥
ఏకాదశ్యాము హ్యహోరాత్రం
నాశ్నీయాత్పుత్రయోర్ద్వయోః।
తైలపక్వమపక్వంచదర్వ్యాదత్తంనభక్షయేత్॥
అన్నవ్యంజనపానీయదధిక్షీరఘృతాదికం।
హస్తేనదత్తంనాశ్నీయాత్పాత్రపక్వాదికంపివా॥
ఏకహస్తేనహస్తేహాదత్తంసర్వంనభక్షయేత్॥
నాద్యాదమేధ్యజాతానాంపత్రపుష్పఫలాదికం।
శాకినీశకటాదీనాంవృక్షాణాంతునదోషకృత్॥
శాకాదినాద్యాదజ్ఞాతంలవణంచాక్షిగోచరం॥
ఏకేనయద్యేకపఙ్క్త్యాముత్తరాపోశనంకృతం।

తత్పక్త్వాబ్దమితరో నాద్యాత్సచభోజనకణ్టకః॥
నిమిత్తదుష్టమిత్యుక్తం భక్ష్యజాతం మయాధునా।
అతఃపరం క్రియాదుష్టముచ్యతే వయిశ్రావతః॥

—*క్రియాదుష్టాని*—

అస్మింస్తనోష్ణపక్వంయత్తన్నాద్యాదభ్యక్తాన్వితం।
అపక్వాంగే పక్వంచపునఃపక్వంచభిన్నటాం॥
మాధనాత్సంపి న్యాబ్ధంపక్వా శ్మోర్ధమేవవా।
సకేశవిధి వాపక్వంపక్వాయాచాగక్షాలైః।
యద్భక్షుస్నాతయాపక్వాభువ కార్యావతార్యయత్।
అస్నాతాశుదిభిఃపక్వంపక్వంచాగళితాంబుభిః।
పంచపంచపాకహీనేనజనేనాపైక్షవేనచ।
పక్వంవాన్యాయదగ్నిం సంశాన్యశాన్యచ।
పాణిపాత్రకృతాన్యవిడ్యమేనచపాచితం।
తక్రాన్నవజలాంనిస్సారంకరాదమార్ధితందధి।
శాకతండులయూపాద్యంపక్వముత్తాళితంతథా।
ముఖానఖమితంచాపహస్తేనచవిహస్తితం।
అవస్రుప్రాతంసలిలంక్రియాదుష్టాన్యమూనిచ॥
సంసర్గదుష్టాన్యుచ్యంతేభక్ష్యజాతాన్యథోమయా॥

—*సంసర్గదుష్టాని*—

తంతుమాంసామేధ్యకీటకంటకాస్థినఖాన్వితం।
పరిత్యజేదోదనాద్యంక్రిమికేశయుతంతుచేత్॥
అన్నాన్యంశత్తమద్ధృత్యతత్రనిక్షిప్యచోదకం।
అశ్నీయాదాజ్యయుక్తంవాసహపాకంతుసంత్యజేత్॥
ఘృతంక్షీరంచలవణసంయుక్తంపరివర్జయేత్।

పాయసాపూపసూపేషు నవో షోష్యం జ నేషుచ॥
మాజా రేఽచ బాలేనస్పృష్టను న్నాదికంయది।
సదర్భతిలతోయేనప్రోక్షణా దేవశుద్ధ్యతి॥
జాతిప-ష్టానివర్జ్యం తేమయాఽభక్ష్యాస్యతఃపరం॥

—*జాతిపష్టా*—

అశ్వత్థోదుంబర ప్లక్షబిల్వన్యగ్రోధత్థం మ కాన్।
మధూకశిగ్రుకాలింగతాలశ్లేష్మాతకానపి।
వంశాంకురంకదంబంచకరంజంకతకంత్యజేత్॥
తిలమాషావినాకృష్ణధాన్యాన్యుద్దాలకోద్రవాన్।
క్షుద్రధాన్యానిసర్వాణికుసుంభాలాబునాళికాః।
బింబంలతోపోదకీంచకళంజంసునిషణ్ణకం।
ఆరగ్వధంచనిర్గుండీంవార్తాకంరక్తశాకినీం।
కోశాతకీంతండులీయందోణంతిక్తపటోలికాం।
నీలీబీజానినిర్యాసంకోవిదారంచశాల్మలీం।

వ్యాఖ్యానం॥ మధూకం-ఇలుప్పై। శిగ్రు-మురుంగై। కాలింగ-తాని।ణాళ-పనై। శ్లేష్మాతక-నరువళ్లి। వంశాంకుర- మూంగిల్ కురుత్తు। కదంబ-కడంబు। కరంజ-పుంగు। కతక- తేత్తాంకొట్టై। ఉద్దాల-శోళం। కోద్రవ- వరెహు। కుసుంభ పసుంబై। అలాబు-శోరకాయ్। నాళిక-శిఱకా జోరి। కళంజ -గంజా। సునిషణ్ణం- ఆరై। ఆరగ్వధ- కొన్నై। నిర్గుండీ- నొచ్చిల్। వార్తాక- వెళ్ కత్తారి। కోశాతకీ- పీర్కంగాయి।తండులీయ - శిరుకీరై। దోణం- తుంబై। తిక్తపటోలికా పేయ్పిడల్।

ఛత్రాకంశణశాకంచలశునంసూరణద్వయం।
శృంగాటకంమూలకంచతుంబీఫలంకుముదద్వయం।
ఆరనాళంచమృద్భస్మమలమూత్రసురాస్త్యజేత్॥
అథత్యజ్యజాతమిత్యుక్తంషడ్భిఃకాలాదిభిఃక్రమాత్।
మహమస్త్యస్యదష్యత్రతస్యాంతర్భావమహి॥
ఇతి ఇజ్యావిధిః

—*అథస్వాధ్యాయవిధిః*—

ఇజ్యాంసమాప్యస్వాధ్యాయసంకల్ప్యతదనంతరం।
అష్టాక్షరాదిమంత్రాణాంయథాశక్తిజపంచరేత్॥
శ్రీమద్రామాయణంపుణ్యంపఠేద్వాశృణుయాచ్చవా।
భారతంచపురాణానిసాత్వికానిసమభ్యసేత్॥
వేదాభ్యాసంశాస్త్రపాఠంవ్యాఖ్యానంగ్రంథలేఖనం।
సాత్వికగ్రంథనిర్మాణంశిష్యాణాంపిబోధనం।
యథాధికారంసర్వంవాకుర్యాదేకైకమేవవా॥
కుర్యాత్పంచమంస్వాధ్యాయకాలంకేనాపికర్మణా।
కావ్యంనకీర్తయేద్యత్రనసంతిభగవద్గుణాః॥
గానేనతోషయేచ్ఛౌరింగానవిద్యావిశారదః।
స్వాభీష్టదేవతాధ్యానాత్కాంచితాంకాలంనయేద్ద్విజః॥
శ్రీరామచంద్రపదశంనాస్తినాస్తిహిదైవతం।

ఛత్రాక - కాళాన్। సూరణద్వయం-కాట్టుకరణై, అమ్మణంతాళై। శృంగాటక-కొట్టికిళంగు। మూలక - ముళ్ళంగి। తుంబీఫలం-కర్నిశల్, అల్లి, చెవ్వల్లి। కుముద ద్వయం-చెంతాంబల్।ఆరనాళం-కాడి।

కపిరాక్షసయోర్యేన దత్తం రాజ్యం సుదుర్లభం॥
శబరీగృధ్రయోర్యేన సద్గతిం ప్రాణినామపి।
పుణ్యలోకః ప్రదత్తశ్చ యోగినామపి దుర్లభః॥
తస్మాద్దయానిధేః కోన్యః సర్వాభీష్టఫలప్రదః।
ఉత్కృష్టం సత్పదే వేతి వినా రామేణ కేన వా॥
తస్మాత్సర్వ్యాఖిలాన్ దేవాన్ స్వహం చాను తాపినః।
శ్రీరామచంద్రం శరణం భజధ్వం మునిభోజనాః॥
తస్యైవ చరితం నిత్యం పఠత శృణుతాపి వా॥
ఏకైకమక్షరం వక్తృమహాపాతకనాశనం।
శ్రీమద్రామాయణాదన్యదస్తి చేన్మూఢభోజనాః॥
రామేతి వర్ణద్వితయం పినాకిం మోక్షదం కలౌ॥
యతీర్థేన వ్యాధోపి మునీనాముత్తమోభవత్।
శ్రీమద్రామాయణ శ్రీమద్రామనామ చ భోజనాః॥

——శ్రీరామాయణ కృత్యదేవతాధ్యానం——

శ్రీమద్రామాయణస్యర్షిర్వాల్మీకిర్భగవాన్ స్మృతః।
స్మృతాని నానాఛందాంసి దేవతా జానకీపతిః।
శ్లోకేనధర్మాత్మేత్యేవపం చాంగన్యాసమాచరేత్॥
సహస్రాదిత్యసంకాశం సర్వశత్రునిబర్హణం।
రామశక్తిమయం ధ్యాయేద మోఘం రామసాయకం॥
ధ్యాత్వా జపేచ్ఛ్లోకమేతం ధర్మాత్మేతి ద్విపంచధా॥
స్వపుత్రాభ్యాం స్వప్రబంధం శృణ్వంతం సీతయా సహ।
మహర్షిభిర్బ్రహ్మర్షిభిశ్చ సభాయాం బ్రాహ్మణాదిభిః।
ధ్యాత్వా రఘుపతిం సమ్యక్ పారాయణమథాచరేత్॥
సకామో భోజనాత్పూర్వం నిష్కామో భోజనాత్పరం।

వక్తాప్రాఙ్ముఖఆసీతశ్రోతాతిష్ఠేదుదఙ్ముఖః॥
అవంధ్య దివస కుర్యాద్వక్తాశ్రోతాచనిత్యదా॥
ఆరంభేష్వవతారేశ్రీరామాదీనాంమహోత్సవం।
సీతాకల్యాణసమయేసీతారామస్యపూజనం।
బ్రాహ్మణానాంభోజనంచశ్రోతాభక్త్యాసమాచరేత్॥
పట్టాభిషేకసమయేపిశేషేణమహోత్సవం।
కుర్యాత్సంపూజయేచ్ఛ్రోతావక్తారంభక్తిసంయుతః।
కుండలాభ్యామంగుళీభిస్స్రగ్గంధమాల్యాంబరాదిభిః॥
ప్రణిపత్యచసాష్టాంగంశ్రోతావక్తారమస్పృహం।
శృణుయాదాశిషస్సర్వాస్సంప్రాప్యభువిదుర్లభాః।
పుత్రపౌత్రాదిసహితఃప్రాప్నుయాత్పరమంపదం॥
* ప్రాతర్ద్యూతప్రసంగేనమధ్యాహ్నేస్త్రీప్రసంగతః।
రాత్రౌచోరప్రసంగేనపఠనకాలంనయేత్॥
ప్రాభాతికేభిగమనేనిత్యంశ్రీ[illegible]స్పృహః।
ఇజ్యాకాలేజానకీశంతోషయేత్పృథుగద్యకః॥
స్వాధ్యాయకాలేస్వాచార్యప్రోక్తశ్రీరామగద్యతః।
యోగకాలేతువైకుంఠగద్యతస్తోషయేద్ధరిం॥
భుక్తేఃపరమనాయాసప్రదంకార్యంసమాచరేత్॥

-*తాంబూలచర్వణం*-

ససుపత్రంసుష్ఠుపూగంసచూర్ణంజలశోధితం।

---

* వ్యాఖ్యానం॥ ద్యూతప్రసంగేన - శ్రీమహాభారతపఠనశ్రవణాదినా. స్త్రీప్రసంగేన శ్రీరామాయణపఠనశ్రవణాదినా. చోరప్రసంగేన-శ్రీభాగవతపఠనశ్రవణాదినా.

దద్యాద్ద్విజేభ్యఃక్రముకద్వితయంనప్రశస్యతే॥
అఖండితంచక్రముకంపత్రాణ్యగ్రాశ్రితానిచ।
నాద్యాదదత్వావదనేపత్రంపూగంనఖాదయేత్।
చూర్ణపర్ణంచపర్ణాగ్రం
మూలపార్శ్వసిరాస్త్యజేత్॥

—*సాయంసంధ్యావిధిః*—

సాయంసంధ్యాంతతఃకుర్యాద్రవేర్గ్రస్తార్ధమండలే।
కుర్యాద్గ్రామాద్బహిస్సంధ్యాత్రయంసాయంవిశేషతః॥
ప్రక్షాళ్యపాదౌపాణీచస్వాచాంతోసూన్నియమ్యచ।
సాయంసంధ్యాముపాసిష్యఇతిసంకల్పపూర్వకం।
ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైఃపూర్వవత్ప్రోక్షణంచరేత్॥
అగ్నిశ్చేత్యనువాకస్యసవితర్షిరుదాహృతః।
గాయత్రీఛందఇత్యుక్తందేవతాచహుతాశనః॥
పీత్వాగ్నిశ్చేత్యపఃపశ్చాద్దధిక్రావ్ణ్ణఇత్యృచా।
ప్రోక్షణాద్యర్ఘ్యాణిప్రాతఃకాలవదాచరేత్॥
సంస్తీర్యదర్భాన్ప్రాగగ్రాన్తేష్వాసీనస్సమాహితః।
సాయంప్రతీచీపవనదిఙ్మధ్యాభిముఖోజపేత్॥
హస్తావధోముఖౌనాభిసమౌకృత్వార్కదర్శనాత్॥

—*ప్రదోషాదిషుజపసంకోచః*—

ప్రదోషాదిషుగాయత్రీజపసంకోచఈరితః।
అష్టాక్షరస్యాపితథావిషువాయనయోరపి॥
త్రయోదశ్యాంప్రదోషశ్చేత్తస్యాష్టకాంవింశతింజపేత్॥
ప్రతిపత్పూర్వదర్శేషుత్రింశతంచషడుత్తరాం।
ప్రదోషోయదిసప్తమ్యాంత్రింశత్సప్తాధికాస్మృతా॥

చతుర్థ్యామప్యనధ్యాయేష్వర్ధమష్టోత్తరాచ్ఛతాత్।
అనగ్నిస్సంధ్యయోర్నిత్యంమానీగ్రామాద్బహిర్వసేత్॥
త్రయోదశీప్రదోషేష్వస్యర్కాస్మనినసర్వపర్వహి।
ముహూర్తస్వయము హ్యాహ్నంతే
రాత్రౌ పూర్వార్ధమేవచ।
జపిత్వోద్వాస్యగాయత్రీంనక్షత్రోహాదితేష్వథ।
కుర్యాత్త్వుపస్థానమిమమిత్యాదిమంత్రతః॥
ఇమమిత్యాదిమంత్రాణాందేవరాతఋషిఃస్మృతః।
క్రమేణగాయత్రీత్రిష్టుప్గాయత్రీజగతీతథా।
త్రిష్టుప్చోక్తానిఛందాంసివరుణోదేవతాస్మృతః॥
ఇమంమేవరుణేత్యాద్యైరుపస్థాయతుపంచభిః।
మంత్రైస్సంధ్యామ్యుపస్థానంప్రతీచ్యాదిచపూర్వవత్॥

—*సాయంసంధ్యానంతరకృత్యాని*—

తతోగత్వాగృహంప్రాతఃకాలవద్ధోమమాచరేత్॥
విశేషోత్రాగ్నయేస్వాహేత్యాహుతిఃప్రథమాస్మృతా।
కాలయోస్సమిదాధానేభేదోనబ్రహ్మచారిణాం॥
దేవతారాధనంకుర్యాన్నైవేద్యంచసదానిశి।
నిత్యంపశ్యేత్ప్రభుంశ్రీశంవిమానంవాస్యగోపురం॥
విమానస్థంనప్రదోషేనార్ధరాత్రేస్వవేశ్మని।
ఆస్థానమండపేవీథ్యాంసర్వదాలోకయేద్ధరిం॥
గచ్ఛేన్నిత్యవసేవార్థందివ్యస్థానంవినాగృహీ।
ఆచరన్నిత్యకర్మాణిగృహపఃపత్నీస్వగృహీ॥
నిత్యకర్మావిరోధేనగచ్ఛేద్దివ్యస్థలోత్సుకః।
నగచ్ఛేద్యత్రమార్గేస్యాద్విలోపోనిత్యకర్మణాం॥

దివ్యక్షేత్రే నైవసేద్వాపితత్రపాపానినాచరేత్ ॥
కృతానియదిపాపానిపుణ్యక్షేత్రేవిజానతా।
గత్వావారాణసీంతత్రప్రాయశ్చిత్తంసమాచరేత్ ॥
రాత్రావపిసదావైశ్వదేవంచబలికర్మచ।
వినాపంచమహాయజ్ఞానతిథీనపిపూజయేత్ ॥
రాత్రౌశేషాదతిథీన్యథాశక్త్యాపూజయేత్।
పథ్యంమితంచభుంజీతరాత్రౌహరినివేదితం॥
మంత్రేణర్తంత్వాసత్యేనభేదోస్తిపరిషేచనే॥
యస్మిన్దినేతుశ్రాద్ధంస్యాత్తత్పూర్వేద్యుశ్చపర్వణి।
ప్రత్యాబ్దికస్యచాన్యేద్యుఃశ్రాద్ధపారణవాసరే।
స్థాలీపాకస్యపూర్వేద్యుర్నకుర్యాద్రాత్రిభోజనం॥
ఫలమూలపయఃపూపభక్ష్యాణామపిభక్షణే।
పునర్భోజనదోషస్స్యాన్నవృద్ధాశక్తరోగిణాం॥
భోజనంమైథునంనిద్రాంస్వాధ్యాయమపిసంధ్యయోః।
నకుర్వీతనిశాయాంతుయామాదూర్ధ్వంచభోజనం॥
ప్రాణాగ్నిహోత్రమంత్రాస్తు పిబతేభోజనేజపే
త్॥ సంధ్యయోరుభయోర్నక్తంనవేదాధ్యయనంచరేత్।
నసించేద్గోమయాంబుభ్యాంగృహంనక్తంనచాహరేత్।
ఉభేతేసమిధంచాపిగోమూత్రంతుసంధ్యయోః॥
ఉచ్చైస్సంభాషణంనక్తంవివాహమపినాచరేత్।
అదండశ్చాసహాయశ్చరాత్రియామాయాంనసంచరేత్ ॥
అధ్వానంవృక్షమూలంచశూన్యాలయమరేశ్మగృహం।
నదీతటాకకూలంచనవిశేద జనాంనిశి
క్షీరధాన్యౌషధీరగ్నిమథోబీజానివారిచ।

యత్కించిద్ద్రవ్యమాదాయనక్తందద్యాన్నకేవలం॥
నఖండయేత్ స్త్రీహాస్యం దంతదీపంనవౌషధోత్సవాన్॥
నక్తంశయానంస్వగృహే శక్తితఃపూజయేద్గృహీ।
శయితశ్చేదనశ్నంస్తుగృహస్థోదోషభాగ్భవేత్॥
భోజనానంతరంనక్తంస్వాధ్యాయంకించిదాచరేత్।
యావత్పుస్తకపాణిస్స్యా
త్తావత్స్వాధ్యయనంచరేత్॥

ఇతిస్వాధ్యాయః.

——*అథయోగవిధిః.*——

తతస్సమాప్యస్వాధ్యాయం యోగం సకల్ప్యతంచరేత్।
యథాప్రోక్తంతస్య కారిస్సంగ్రహేణోచ్యతేధునా॥
యోగస్యాంగానిచోక్తాని యమశ్చనియమస్తతః।
ఆసనంచాసియామశ్చప్రత్యాహారశ్చధారణా।
ధ్యానంసమాధిరేతేషాంపృథక్తేలక్షణానిచ॥

——*యమనియమాదిలక్షణాని*——

బ్రహ్మచర్యమహింసాచసత్యా క్రోధాపరిగ్రహః।
వితేయమానాస్సస్య తోషశ్శౌచంమంత్రజపస్తథా।
స్వాధ్యాయస్తపఈశానభక్త్యంనియమాఃపరికీర్తితాః॥
ఉపలిప్తేశుచౌశుద్ధేదర్భినాస్తీర్యభూతలే।
వస్త్రాజినేనచపరిస్తృణుయాదేతదాసనం॥
పాణానామప్రకారశ్చపూర్వమేవసమీరితః॥
ఇంద్రియాణాంప్రసక్తానాం విషయేష్వనివర్తినాం।
నివర్తనంయిస్మసాప్రత్యాహారస్సఈరితః॥

దుర్నిగ్రహస్యమనసశ్చంచలస్యాస్థిరస్య చ।
బ్రహ్మణ్యచంచలత్వేనస్థాపనంధారణామతా॥
పౌనఃపున్యేనతత్రైవస్థితేనమనసాహరేః।
సమస్తావయవధ్యానంధ్యానమిత్యభిధీయతే॥
అచంచలస్యమనసోనివాతాచలదీపవత్।
అప్రవృత్తిర్భగవతస్సమాధిరభిధీయతే॥
ఏతైరష్టభిరంగైశ్చసహితంపరమాత్మనా।
మనసోఽత్రసంయోగస్సయోగస్సద్భిరీరితః॥
నాభికందసముద్భూతంశుద్ధస్ఫటికసన్నిభం।
ద్వాదశాంగుళవిస్తీర్ణమష్టపత్రసమన్వితం।
అష్టాంగుళంతస్యనాళమున్ముఖంహృదయాంబుజం।
ధ్యాత్వాతత్కర్ణికామధ్యేకాళమేఘసమద్యుతిం।
కిరీటహారకేయూరనూపురాంగదభూషితం।
ప్రసన్నవదనాంభోజంమందస్మేరంమనోహరం।
ఆజానుబాహుంపద్మాక్షంసీతాసౌమిత్రిసంయుతం।
సవ్యేతరకరక్షిప్తజ్ఞానముద్రంకృపానిధిం।
సవ్యజానుతలన్యస్తసవ్యకరంపీఠాసనాశ్రితం।
పీతాంబరంకోమలాంగంకోటికందర్పసుందరం।
శ్రీరామచంద్రంధ్యాత్వైవంమంత్రంతస్యషడక్షరం।
జపిత్వాతస్యనామానికీర్తయిత్వాచతద్గుణాన్।
యావన్నిద్రాసమాయాతితావద్యోగంసమాచరేత్॥
నిద్రాంతరేప్రబుద్ధశ్చహరినామానికీర్తయేత్।
పునర్నిద్రామనుభవేచ్చింతయన్భగవద్గుణాన్॥
తతశ్శ్రాంతశ్శయనేప్రోత్థితేమాధవంస్మరన్।

శయనస్త్రీసంగమాదిక్రమః

పాదౌప్రక్షాళ్యసంమృజ్య
శుష్కాంఘ్రిశ్శయనంచరేత్॥
చత్వరేశూన్యభవనేశ్మశానేదేవతాలయే।
ఆకాశేభిన్నశయ్యాయాంవృక్షమూలేఽశుచిస్థలే।
దేవతానాంగురూణాంచగవాంధాన్యస్యచోపరి।
నస్వపేదశుచిర్నగ్నఆర్ద్రవాసాఉదక్శిరాః॥
నశయీతచదర్భేషువినాదీక్షాంవ్రతానిచ॥
శయీతప్రాక్శిరాస్స్వస్మిన్గృహేప్రత్యక్శిరాఃపథి।
శ్వశురస్యగృహేన్యస్యగృహేవాదక్షిణాశిరాః॥
సువేషయాదయితయాఽరోగయాశుద్ధచిత్తయా।
భార్యయాసంవిశేత్స్వార్థంస్వయంచైవంగుణాన్వితః॥
యస్మిన్దినేరజోదృష్టంస్యాత్షోడశరాత్రయః।
చత్వారోరాత్రయస్త్యాజ్యావర్జ్యాఃస్త్రీగమనేస్మృతాః
స్త్రియమన్యాసుసంగచ్ఛేత్సకృద్వాద్వాదశస్వపి।
తత్రాపివర్జయేత్షష్ఠీమష్టమీంచచతుర్దశీం।
వ్యతీపాతంచసంక్రాంతింపర్వాణిశ్రాద్ధవాసరం
జన్మర్క్షంబుధవారంచతథావ్రతదినానిచ।
మైథునంనాచరేన్మధ్యరాత్రేసంధ్యాద్వయేదివా।
ప్రవాసాదాగతస్యైషుగంతుర్దోషోనవిద్యతే॥
అనృతౌచస్త్రియంగచ్ఛేత్తథైవప్రార్థితోయది।
విణ్మూత్రోత్సర్జనంభుక్తింమైథునంచరహశ్చరేత్॥
ఋతౌనోపైతిభార్యాంయోయోఽసూనాకేతసంస్పృ
జేత్। కరోతిగర్భధ్వంసంయఃభ్రూణహాసప్రకీర్తితః॥

ఋతే౽జాతేనదోషస్స్యాద్వ్యత్యాగమనేపివా|
ఏకదైవస్త్రియంగచ్ఛేదేకస్యాంనసకృత్సదా॥
అన్యతో౽తుబ్రహ్మసూత్రంనివీతంపృష్ఠభాగతః|
కృత్వాగత్వాస్త్రియంశౌచం మూత్రోక్తద్విగుణంచ
రేత్॥ ఉపపత్త్యైవస్తుకాలేమైథునంతుసమాచరేత్|
తత్రాపిగమనేత్వాద్యేప్రత్యృతుస్నానమాచరేత్॥
సర్వత్రమైథునేమానందంపత్యోరుభయోఃస్మృతం|
శౌచంచమూత్రశౌచోక్తద్విగుణంతూభయోస్సమం|
ధారణంచాన్యవస్త్రస్యతస్మిన్కాలేతయోస్సమం॥
సద్యఃప్రక్షాళితేనాపి తేనమైథునవాససా|
నకర్తవ్యానికర్మాణిక పతభార్యాంకదాచన॥
ఆమైథునంత్వేకశయ్యాపృథక్ఛయ్యాతతస్తయోః॥
నగచ్ఛేద్గర్భిణీమష్టమాసాదూర్ధ్వంపి శపతిః॥
ధాతుక్షయోరోగవృద్ధిరశ్రీకఃకర్మపస్లవః|
సౌభాగ్యాయుర్యశోనాశఃపుంసాంస్త్రీవ్యతిసంగినాం॥
దేవాలయార్కవాయ్వగ్ని బ్రాహ్మణానాముపాంగ
వాం| దేవానామప్యభిముఖంచరణౌనప్రసారయేత్॥
ధాన్యగోదేవవిప్రాణాంనశయీతోన్నతస్థలే॥
శృణ్వన్శ్రోత్రసుఖాంవాచంగాయతాంభగవద్గుణాన్
నిద్రామనుభవేచ్ఛ్రీశపాదాబ్జన్యస్తమానసః॥
ప్రియాంభార్యాంగురుంశిష్యంసుహృదంతనయంతథా|
వినాన్యేభ్యోనకథయేత్స్వప్నేదృష్టంశుభంయది॥
దుస్స్వప్నదర్శనేసద్యఉత్థాయాచమ్యచద్విధా|
ప్రణమ్యభగవంతంతన్నామసంకీర్తనంచరేత్॥

స్తోత్రైస్స్తుత్వోపసిస్నాత్వాదుస్స్వప్నానుగుణంతతః ।
శక్త్యాదానంజపం హోమంలక్ష్మీరమణపూజనం।
తదీయపూజాతస్యైవప్రీత్యైభక్త్యాసమాచరేత్ ॥
మధ్యయామద్వయంనిద్రామనుభూయోక్తవర్త్మనా ।
బ్రాహ్మేముహూర్తేసంత్యజ్యనిద్రాముత్థాయసత్వరః।
సంకీర్త్యపూర్వవద్యోగంచరిత్వాతంసమాపయేత్ ॥
ప్రోక్తంమయైవముచ్ఛిద్రపంచకాలపరాయణైః।
సద్భిర్భాగవతైర్యత్తత్ కర్తవ్యంకర్మనిత్యదా॥

పంచకాలవిధిరేవనిత్యదా

పంచకాలభగవత్పరాయణైః।

సాధుభిస్సతతముక్తమత్సరై

శ్రీరాఘువకృతస్సమీక్ష్యతాం॥

శ్రీరామారాధనవిధిఃపంచకాలప్రకారతః।

సీతారామప్రేరితేనమయాప్రోక్తోయథామతి॥

శాండిల్యాద్యైర్మునిశ్రేష్ఠైఃపంచకాలపరాయణైః
ప్రోక్తార్థమార్గస్సంగృహీతాయథామతిమయాధునా।
ద్రష్టవ్యాస్సాదరంసద్భిఃకర్తవ్యాశ్చవిమత్సరైః।
అత్రానుక్తికురుక్త్యాదియద్యస్తిక్షమ్యతాంచతత్ ।
అత్రప్రోక్తేష్వర్థమేషుజాయతేసంశయోయది
రత్నాకరంచశాండిల్యస్మృత్యాదిచవిలోక్యతాం॥

ఇతియోగవిధిః

పంచకాలవిధిస్సమాప్తః

శ్రీరామాయనమః.

—*అథ స్త్రీ ధర్మాః*—

అథధర్మాః ప్రవక్ష్యంతే స్త్రీణామద్యయథామతి॥
బ్రాహ్మేముహూర్తే స్త్రీ భర్తుఃపూర్వముత్థాయసత్వరా
ప్రక్షాళ్యపాదౌహస్తౌచద్వారాచమ్యోపవిశ్యచ।
సప్తకృత్వోహరిరితివ్యాహరంతీరమాపతిం।
ధ్యాయంతీవాసుదేవాదీన్ కేశవాదీంశ్చతత్పరా।
మత్స్యాదీంశ్చచతుర్థ్యంత-నమోంతమపికీర్తయేత్॥
శ్రీవిష్ణుచిత్తభక్తాంఘ్రిరేణుగోదాదిభిఃకృతాః।
గాథాస్సంకీర్తయంత్యేవస్తోత్రాణ్యాష్టాద్యతేతతః।
కృతాన్యనిగమాంతాగ్ర్యముఖైరపికీర్తయేత్॥
అంతర్బహిశ్చసదనంసంచేద్గోమయవారిణా।
సమ్మార్జ్యమార్జయేచ్చకదాచిదుపలేపయేత్॥
భృగ్వారార్కయోర్వారేషుచతుర్దశ్యాంతిథావపి॥
వినానిమిత్తంనగృహంలేపయేద్గోమయాంబుభిః॥
విణ్మూత్రోత్సర్జనంశౌచాచమనేదంతధావనం।
స్నానంచకుర్యాత్పూర్వోక్తక్రమాన్మంత్రవర్జితం॥
ఉదయానంతరంస్నానంయోషితాంసముదాహృతం।
అష్టాక్షరవిధానేనస్త్రీణాంస్నానముదాహృతం॥
స్త్రీభిశ్చధార్యంపూర్వోక్తలక్షణంవసనద్వయం।
ఊర్ధ్వపుండ్రంచభగవత్పాదాకృత్యేవనాన్యథా॥
అన్యథాధారణేచింత్యంవచనంద్విజసత్తమైః॥
ధృతవస్త్రోర్ధ్వపుండ్రాస్త్రీదత్వాచార్ఘ్యంవివస్వతే।
గృహంగత్వాగ్న్యగారంచహోమోపకరణానిచ।
సగశోధ్యభస్మచోద్ధృత్యకాష్ఠైఃప్రజ్వాల్యపావకం।

పుష్పాక్షతైస్సమభ్యర్చ్య భర్త్రా హోమే కృతేతతః।
తుషంకరీషపిండంచ నిక్షిప్యాగ్నౌ సమాహితా।
విధానేనాగ్నినా చాఘ్రదర్యం కృత్వా తస్యాపి రక్షణం।
భగవత్సన్నిధింగత్వా మార్జనంచోపలేపనం।
కృత్వా చరంగవల్ల్యాద్యైరలంకృత్య మనోహరం।
నిర్మలీకృత్య పాత్రాణి పూజోపకరణాని చ।
భగవంతం సంప్రణమ్య స్తోత్రైస్స్తుత్వా చ మానుషైః।
ద్రామిడైస్సంస్కృతైర్వాపి గానైస్సంతోష్య మాధవం।
ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ భక్త్యా కృత్వా పునః పునః।
బాలానాం దేహసంశుద్ధిం కృత్వాలంకృత్య తాంశ్చ తాః।
శంఖచక్రాదిరూపాణి భూషణాని చ ధారయేత్॥
భగవద్వందనాదీని కారయిత్వా పృథక్ పృథక్।
శ్రోత్రియః పుణ్యాసా దేవదేవాయేతి నివేదయేత్॥
పితృశ్వశురభర్త్రాదీన్ సంప్రణమ్య గురూనపి।
తోయ శాక ఫలాదీనాం కుర్యాదాహరణం తతః॥
శస్త్రేణ ఫలమూలాని సికృత్వాలోక్య యత్నతః।
కంటక క్రిమికీటాదిని హరేద్వా గృహా సతీ॥
శాకాన్యాప్యాహృత్య బహుశస్సంప్రశ్యేచ్చ పునః పునః।
శాకతండులముద్గాదిచ శుద్ధం ప్రక్షాళయేచ్ఛనైః॥
తుళసీపుష్పశాకాన్న తండులాంభః కణాని చ।
కస్మైచిదపి నో దద్యాత్ స్వామాజ్ఞయా వినా॥
పాదప్రక్షాళనార్ఘ్యం చ పాకార్థం చాంబు పావనం
వస్త్రేణ బహుశశ్శోధ్య స్థాపయేచ్చ పృథక్ పృథక్॥
త్రిస్సంశోధ్యాంబు యాగార్థం వాసనాశుద్ధ భాజనే।

ఏలాదిద్రవ్యసంయుక్తం స్థాపయేచ్ఛీతళస్థలే॥
కాకకుక్కుటపశ్వాద్యైరసంస్పృష్టేశుచిస్థలే।
ఉపలిప్తేతిలవ్రీహిముద్గాదీనభితాప్య చ।
అంగాన్యసంస్పృశంతీభిరజల్పంతీభిరేవ చ।
మార్జయంతీభిరన్యేన వాససా శ్రమవారి చ।
కారయేచ్చావహననం కులస్త్రీభిశ్శుచిస్థలే॥
నిర్మలీకృత్య తాన్ శుద్ధైర్ముసలోలూఖలాదిభిః।
భాండాని కృత్వా నిర్లేపాన్యాతపే తాని తాపయేత్॥
శరావాస్థ్నసమేతాని భిన్నాని చ పరిత్యజేత్॥
పూర్వైస్స్వైర్యేషు భాండేషు కృతా స్యాత్పచనక్రియా।
తేష్వన్యైస్స్వైర్నకర్తవ్యా భాండేషు పచనక్రియా॥
తాపితేష్వాతపాగ్నిభ్యాం పాకం భాండేషు చాచరేత్॥
మాసాదూర్ధ్వం మృణ్మయాని పాకభాండాని సంత్యజేత్
ఉపస్పృశ్యాపః పాత్రస్పృశ్యాపః పాకం కుర్యాత్తు వాగ్యతా॥
పచనాగ్నిం పరగృహాత్ కదాచిదపి నాహరేత్॥
యస్త్వాహరేత్తత్పక్వేన బలిః కర్మ కరోతి చేత్।
అగ్నిదస్యభవేదర్ధం తత్ఫలం స్యాన్న సంశయః॥
తస్మాద్యత్నేన సంరక్షేత్పచనాగ్నిం స్వవేశ్మని॥
అగ్నౌ ప్రజ్వలితే సమ్యక్ పచేచ్ఛాకౌదనాదికం।
నోపశామ్యోపశామ్యాగ్నిం నమందం న చ సత్వరం।
నాపరా స్యాత్తథా ద్యథ ఆరోప్యారోప్య వా పచేత్॥
పలాశం బిల్వమశ్వత్థం కోవిదారం విభీతకం।
మరీచిం తాళముష్కస్తం పారిజాతం హరీతకం।
కంటకిమరిచమైరండం కరంజమపి శల్మలీం।

శ్లేష్మాతకంశిరీషంచతిలమర్దంవిషద్రుమాన్।
ధూమయోనించమస్కంధమింధనేపరివర్జయేత్॥
మరీచితింత్రిణీక్షీరజీరకాజ్యంసుసర్షపైః।
నాళికేరాదిభిర్ద్రవ్యైర్యథాయోగంచసంయుతం।
*సయూషంవావియూషంవావ్యంజనంసాధయేత్సుధీః
విదగ్ధమాసురంప్రోక్తమపక్వంరౌద్రమీరితం।
దైవంసుపక్వంవిజ్ఞేయంసమ్యక్పక్వంపచేత్క్రమాత్॥
శాకానిత్రీణివాద్వేవాపిభవేత్త్వేకంపచేత్॥
ముద్గాన్నంచగుడాన్నంచదధ్యన్నమపిపాయసం।
విశేషదివసేపూపసూపాదీనపిసాధయేత్॥
స్వేదాశుద్ధినాపాంబ్యంగాని
స్పృష్ట్వాప్రక్షాళయేత్కరం।
పాకభాండస్థితంసర్వమోదనవ్యంజనాదికం।
అలంకృతేషూర్ధ్వపుండ్రైఃకృత్వాపాత్రాంతరేషుతత్॥
ప్రక్షాళ్యపాకభాండానిన్యుబ్జ్యతానితతోంబుభిః।
అభ్యుక్ష్యపాకశాలాంచమార్జయిత్వాతతఃపరం।
ప్రక్షాళ్యపాదౌహస్తౌచధృత్వావస్త్రాంతరంతతః।
ఆచమ్యభగవద్గేహేదీపంప్రజ్వాలయేదపి॥
గోమహిష్యాజ్యతైలైస్తుదీపమారోపయేత్సదా।
దీపమైరండతైలాద్యైర్నభగవత్సన్నిధౌత్యజేత్॥
గంధంపుష్పంధూపదీపౌమధుపర్కంనివేదనం।
పానీయమపితాంబూలంతత్తత్కాలేసమర్పయేత్॥
ప్రదక్షిణనమస్కారాన్కృత్వాదేవాయభక్తితః।

* సయూషం — ముద్గాదిద్విదళరససహితం.

వైశ్వదేవాదిసమయే వహ్నిశుశ్రూషణంచరేత్ ॥
వర్ణిభ్యశ్చ యతిభ్యశ్చ భిక్షాం దత్వాంబుపూర్వకం।
అతిథ్యభ్యాగతాదీనాం పూజాం కుర్యాత్ప్రహృష్టితా ॥
భర్త్రాదీనాం భుక్తిదేశే సంమార్జనం గోమయాంబునా।
నిశ్ఛిద్రం పటురశ్మిం చ కృత్వాన్నపరివేషయేత్ ॥
నదద్యాదేకహస్తేన సూపాన్నవ్యంజనాదికం॥
పక్వాని వ్యంజనాదీని జలక్షీరఘృతాదిచ।
దర్వ్యా దద్యాత్తైలపక్వ సుపక్వాని పిహస్తతః॥
తైలాజ్యవ్యంజనాన్నాదహస్తే దద్యాన్నకించన।
దర్వ్యైవదద్యాల్లవణం ప్రచ్ఛన్నం తోదనాదిభిః॥
పాయసాపూపసూపాదసత్దద్యాత్పునః పునః॥
క్షీరం వా దధివా సత్వా ప్రదద్యాదోదనం పునః॥
భర్తృశుశ్రూషణం కృత్వా తాంబూలాదిప్రదానతః।
స్వయమద్యాత్సునియమం భుక్తేష్వశురాదిషు॥
జాత్యాదిమస్తమన్నాదిప్రయత్నేనవివర్జయేత్ ॥
పాదప్రసారణం హాసం రోదనం బహుభాషణం।
పరిత్యజేత్పుమాన్ స్త్రీ వాదోషాన న్యాంశ్చ భోజనే।
భోక్తౄయేనియమాః పుంసాం భుక్తౌ స్త్రీణాంచ తేసమాః
భోజనాద్యన్తయోః పాదౌ ప్రక్షాళ్య చమనద్వయం।
కుర్యాచ్చాన్యనిమిత్తేషు వాససోధారణాదిషు॥
ఉచ్ఛిష్టం భక్షయేజ్యేష్ఠ భ్రాతుః పత్యుర్గురోః పితుః।
శ్వశ్రూశ్వశురమాతౄణామప్యుచ్ఛిష్టం నభక్షయేత్ ॥
తతస్స్నుషాన్యాన్ భృత్యాంశ్చభోజయేత్పరిచారకాన్।
పూర్ణమేవోదనం దద్యాద్దాసానాం కర్మకుర్వతాం॥

అక్లేశేనశరీరస్యకుర్యాత్స్నానాన్యతఃపరం॥
దీపమారోప్యసాయంయాస్వగృహేదేవస్యసన్నిధౌ।
దేవంప్రణమ్యశ్వశురంపతిపాదా[illegible]కానపి।
[illegible]నాథాప్రీతిలా[illegible]శ్చపక్వాన్నస్యాంజనాదికం।
శ్వ[illegible]కేవాగ్నిసమీపే[illegible]మగ్నిసంరక్షణంతథా।
భోజయిత్వాచభర్తారం[illegible]పక్వమితంలఘు।
సా[illegible]నాహానాంది[illegible]త్వాభర్తృ[illegible]ప్రియం।
[illegible]యనీ[illegible]ష్ఠయి[illegible]రివం[illegible]శేత్॥
సుక[illegible]భూ[illegible]తుద్ధ[illegible]సా।
ఆహూతాసత్వరంగచ్ఛేత్సత్కృతార్థంప్రియాన్వితా।
నాన్యంపివింతయేన్నిత్యంతేతస్మ[illegible]కాలేపతింవినా।
యథాప్రియంతథాకుర్యాద్భర్తుర్విఘ్నంనచాచరేత్॥
భర్త్రాహూతాచరత్యక్త్వాస్వస్థానయాతియా।
ఆర్తవాగమనాఘ్రాయయాభక్షయతిచౌషధం।
ఆచ్ఛాదయిత్వార్తవంయాగర్భధ్వంసంకరోతియా।
సపత్న్యైయావిషందద్యాత్సర్వాభ్రూణఘ్న్యస్తాఃప్రకీర్తితాః॥
సమ్మానమవమానంచగృహచ్ఛిద్రంధనంవయః।
అకృత్యంభర్తృదోషాంశ్చమైథునంనప్రకాశయేత్॥
కృతేతుమైథునేభర్త్రాశౌచంకుర్యాద్యథోదితం।
బ్రాహ్మేముహూర్తాదారభ్యస్త్రీణాంకృత్యమితీరితం॥
పతిశుశ్రూషణాదీనిపాకాదీనిచనిత్యశః।
శ్రీశకైంకర్యబుద్ధ్యైవకుర్యాత్కార్యాణినాన్యథా॥
పతివ్రతాపతిప్రాణాపతివ్యాసక్తమానసా।
పతిబంధుఃపతిధనాపతిమిత్రాపతిప్రియా।

సధర్మచారిణీభర్తుః స్త్రీభవేత్పతిదేవతా॥
బాహ్యాభ్యంతరశౌచాఢ్యాసుముఖీప్రియభాషిణీ।
స్వలంకృతాసువసనావేషాలంకారనిస్పృహా।
సుగుప్తధనధాన్యాచకుశలాగృహకర్మసు।
నిర్లేపమృష్టభాండౌఘాసిస్నేహారసవస్తుషు।
డంభమోహామదాసూయాక్రోధాహంకారవర్జితా।
దయాక్షాంత్యాదికల్యాణగుణయుక్తాజితేంద్రియా।
స్థిరబుద్ధిఃస్థిరప్రజ్ఞాదృఢభక్తిర్దృఢవ్రతా।
మహాభాగవతాచార్యశ్రీశవందనతత్పరా।
సలజ్జావనతాహృద్యవేషామృదుపరిక్రమా।
అనృతాసత్యవచనవివాదాలస్యవర్జితా।
ప్రహాసరోదనగృహద్వారావస్థానవర్జితా।
అలబ్ధానాస్తివచనసంత్రస్తామితభాషిణీ।
అతిథ్యభ్యాగతప్రేష్యబంధుభిక్షుకవత్సలా।
అనాచారవిహీనాచసదాచారపరాయణా।
కర్మణామనసావాచాభర్తృపూజారతాసదా।
అపత్సంసర్గసల్లాపవిహీనాఛన్నవిగ్రహా।
జనసంక్షుప్రవేశాదిసంత్రస్తాచోత్సవాదిషు।
ఏవమాదిగుణోపేతా స్త్రీభవేత్ పతివల్లభా॥
నాద్యాద్భర్త్ర్యభుక్తే స్త్రీ నాసీతపతిసన్నిధౌ।
దద్యాచ్చకించిత్తస్మైభిన్నతస్యానుమతింవినా॥
వంచయిత్వాపతింతస్యద్రవ్యంనాపహరేత్సతీ॥
శఠంన్యూనాతిరిక్తాంగంవేదశాస్త్రవివర్జితం।
దరిద్రంరోగిణంమూర్ఖందురాచారంచకర్కశం।

కురూపమసమర్థంవాదుర్వినీతంచదుర్మతిం।
ఉన్మత్తంపతితంవాపిదేవవత్పూజయేత్పతిం॥
కుర్యాచ్ఛుశ్రూషణంతస్యపాదప్రక్షాళనాదిభిః।
పాదౌప్రక్షాళ్యతత్తోయంగంగాతోయసమంపిబేత్॥
భర్త్రాయదుక్తంతత్కార్యం తద్వాక్యం నాతిలంఘ
యేత్।స్నానదానోపవాసాదితేనైవానుమతాచరేత్॥
భక్ష్యంభోజ్యంచపేయంచఫలమూలాదికంతథా।
భర్త్రాయద్వస్తునాశ్నాతినాశ్నీయాత్తత్స్వయంసతీ॥
సంతుష్టేసంప్రహృష్టాస్యాత్ఖిన్నేదుఃఖాన్వితాభవేత్।
తస్మిన్క్రుద్ధేత్వసంక్రుద్ధాసుమనాస్తంప్రసాదయేత్॥
ప్రణమ్యసంపరిష్వజ్యకంఠేతమవలంబయేత్॥
భర్త్సితానిందితావాపితాడితావాపికించన।
ఆక్రోశంప్రతివాక్యంచరోదనంచవివర్జయేత్॥
స్త్రీభ్యఃపుంభ్యశ్చనవదేన్ననిర్గచ్ఛేద్గృహాద్బహిః॥
భర్తారమాద్యప్రభృతిపితాభ్రాతాగురుస్సుతః।
ఇత్యాదికంచవచనంవదేచ్ఛపథపూర్వకం॥
గృహకార్యాణినిర్వృత్యహరిద్రాలేపనాదిభిః।
శుద్ధాసుగంధకుసుమవస్త్రాలంకారభూషితా।
భర్తుస్సమీపంసంగచ్ఛేన్మందస్మితలసన్ముఖా।
భర్తుస్సమీపేనవదేదన్యేషాంగుణకీర్తనం॥
తస్మిన్సంభాషమాణేతుపశ్యేన్నాన్యత్రతన్ముఖాత్।
శాస్త్రాదికౌశలంతస్యదృష్ట్వాప్రముదితాభవేత్॥
సకామంవీక్షితాప్యన్యైఃప్రియవాక్యైశ్చభూషణైః।
ప్రలోభితావావస్త్రాద్యైర్ద్రవ్యైరన్యేనప్రార్థితాపివా।

రూపయౌవనసంపన్నంధనవంతంవిభూషితం।
భర్తురన్యంనరందృష్ట్వావికారంనాప్నుయాత్సతీ॥
పుణ్యక్షేత్రేఽపిస్వవాద్యర్థంనగచ్ఛేత్పతినావినా॥
బాలావాయువతిర్వృద్ధాస్వతంత్రాస్యాన్నజాతుచిత్
పితృభర్తృసుతాధీనాస్త్ర్యవస్థానుక్రమాద్భవేత్॥
భర్తరిప్రోషితేదీనవదనామలినాంబరా।
గంధపుష్పాద్యలంకారతాంబూలాదీనివర్జయేత్॥
పురుషార్థప్రేషణకృత్యస్యప్రవృత్తింశృణుయాత్సదా
తత్సుఖాగమనార్థాయపూజయేత్కమలాపతిం॥
ద్వికాలభోజనందంతధావనంచవివర్జయేత్।
శ్వశ్రూప్రమాతాదివశతాసమీపేశయనంచరేత్॥
పతికల్పితయావృత్త్యాదైన్యముత్సృజ్యవర్తయేత్॥

—*రజస్వలానియమాః*—

రజస్వలాయదాస్యాత్తాస్యాస్స్యాన్నియమానిమాః॥
యస్మిన్వస్త్రేరజోదృష్టంతదేవవసనంత్ర్యహం।
ధారయేన్నవసంత్యాజ్యంనాన్యద్వాసశ్చధారయేత్॥
శరీరోద్వర్తనంస్నానమభ్యంగందంతధావనం।
గంధంపుష్పంచతాంబూలంహాసంరోదనమంజనం।
రజస్వలాసూతికాంత్యస్పృష్టింసంభాషణంచతైః॥
శూద్రాదిస్పృష్టిమాలకాలంకృతింనఖకృంతనం।
పలాశపత్రభుక్తించహస్తపాత్రేచభోజనం।
బహిఃపర్యటనంరజ్జుకరణంరాత్రిభోజనం।
శక్రజ్జలాద్యాహరణముద్ఘోషంవందనంకలిం।
మైథునంచదివాస్వాపంవిశేషేణవివర్జయేత్॥

ననదీతరణంకుర్యాన్నబహిఃపర్యటేద్గృహాత్ ॥
యత్రత్రిరాత్రంశయనంభోజనంచకృతంభవేత్ ।
చతుర్థదివసేతత్రఖాత్వాచచతురంగుళం।
త్యక్త్వాన్యత్తన్మృదంతాంతుపూరయేదన్యయామృదా ॥
గంధూషమలమూత్రాదిచిస్పృష్టంయత్రతత్తు।
పాత్రికేశమాత్రఖననంకృత్వాపూరాద్యాన్యయామృదా।
శయ్యోపధానవస్త్రాదిరజకాయప్రదాపయేత్ ॥
అథనామలవద్వాసఃపక్త్వాక్షారోదకేనచ।
వస్త్రంశయ్యాసనాదీనిస్వయమేవవిశోధయేత్ ॥
ద్వాత్రింశద్భిర్మృత్తికాభిరద్భిర్హస్తౌవిశోధయేత్।
తావతీభిర్మృత్తికాభిఃపాదౌహస్తౌవిశోధ్యచ।
నఖానిహస్తపాదానాంశస్త్రేణాఘర్షయేత్తదా॥
ద్వాత్రింశద్భిశ్చగండూషైరాస్యశుద్ధింవిధాయచ।
అపామార్గాముపత్రాద్యైర్దంతశుద్ధింవిధాయచ।
ధాత్రీపిణ్యాకకల్కాద్యైఃకేశానంగంవిశోధ్యచ।
ఉద్ధృతాద్భిస్తటేదేహంప్రక్షాళ్యాథవిశోధ్యతత్ ।
తతోవతార్యసలిలేద్వాత్రింశన్మజ్జనంతతః।
ఏకోచ్ఛ్వాసేనకృత్వాథతామ్రికాంస్యాదిభాజనం।
సంవిశోధ్యాన్లభస్మాద్యైర్ద్వాత్రింశద్వారమేవచ।
తస్యావస్త్రాసనాదీనాంతావత్సంఖ్యానిమజ్జనం।
కృత్వాస్వయంనిమజ్జేచ్చతావత్యాసంఖ్యయాపునః॥
అపశ్యంత్యన్యపురుషంధ్యాయంతీస్వపతింధియా।
దృష్ట్వాసూర్యంననావైకృత్యగచ్ఛేన్నిజమందిరం॥
స్నాతానార్యన్యపురుషంయదిపశ్యేత్ప్రమాదతః

షత్రిరూపంవివస్త్రాంతంపశ్యేత్తద్దోషశాంతయే॥
శిశుంనపశ్యేత్తదహస్స్నాతా నారీరజస్వలా ।
బ్రహ్మకూర్చంపిబేత్పంచగవ్యంవాగోఃపయోపివా॥
భక్షయిత్వాన్నకబళంసదోషశ్శిశుదర్శనే।
భాండదేవోపకరణహోమద్రవ్యాణినస్పృశేత్ ॥
నకుర్యాత్ కర్మపాకాదచతుర్థేహ్నిరజస్వలా।
అన్యథా వేపునస్స్నానంకృత్వావాతత్సమాచరేత్ ॥

—*గర్భిణీనియమాః*—

గర్భిణీస్యాద్యదా నారీకృతరక్షాసుభూషితా।
అసతీబాలవిధవావంధ్యాఅపిమృతప్రజాః।
నాభిభాషితసంసర్గంతాభిశ్చసహావర్జయేత్ ॥
నకథాంశృణుయాత్ఘోరాంనపశ్యేచ్చభయంకరం
ముక్తకేశీచిరంనస్యాన్నశయీతాప్యుదక్శిరాః॥
నాసీతస్తిత్తుషామేధ్యలోష్టోలూఖలభస్మసు।
నాత్యుష్ణక్షారగుర్వన్నవ్యంజనాద్యశనంచరేత్ ॥
భూమావంగారభస్మాద్యైర్నఖైఃకాష్ఠైశ్చలేఖనం।
ఉచ్ఛైశ్శిరఃప్రహారంచరోదనంధావనంకలిం।
మూర్ఛసమ్మార్జనీవాతరజఃపర్యటనంసదా।
గాత్రభంగమధశ్శయ్యాంవృక్షమూలేచసంస్థితిం।
దివాస్వాపంసదాశయ్యాంసంధ్యాకాలేచభోజనం।
ఖట్వాదీపనరచ్ఛాయాంవిప్రహాసమ్మర్దనాదికం।
పరాన్నభోజనంయాత్రాంచూషాఢేమాసిచాష్టమే॥
షష్ఠేచతుర్థేదశమేగర్భిణీపరివర్జయేత్ ॥
ఏవంవ్రతాయదిస్త్రీస్యాల్లభేద్దీర్ఘాయుషంసుతం।

అన్యథాగర్భపతనమల్పాయుర్వాసుతోభవేత్ ॥
ఏతైరన్యైశ్చనియమైస్సంయుక్తాయదిగర్భిణీ।
సుతందీర్ఘాయుషంధీరంశ్రోత్రియంభగవత్పరం।
పితృభక్తంసదాచారంజ్ఞానినంగుణినంలభేత్ ॥

—*విధవానియమాః*—

యదాస్యాద్భర్తృమరణంబ్రాహ్మణీచేత్పతివ్రతా।
ఏకచిత్యనుగంత్రీస్యాత్ క్షత్రియాద్యాఃపృథక్చితా॥
దేశాంతరమృతౌతస్యచితాభస్మానలంవిశేత్।
పాపకాయుగ్మమాలింగ్యలభతేశాశ్వతీంగతిం॥
క్షత్రియాద్యాఃపృథక్చిత్యామేవమగ్నింవిశంతిచేత్।
లభంతేకీర్తిమతులాంప్రతిష్ఠాంశాశ్వతీంగతిం॥
అధీరాతుమృతేపత్యౌతదాతద్దశమేహని।
శిరసోముండనంకుర్యాత్తమూర్ధ్వంచపునఃపునః॥
బ్రాహ్మేముహూర్తేవిధవాసముత్థాయసమాహితా।
నామసంకీర్తనాదీనికృత్వాకర్మాణిపూర్వవత్।
స్నాత్వాపూర్వోక్తవిధినాతర్పయేత్పితృతీర్థతః।
స్వభర్తృతత్పితృపితామహానంజలినోదకైః।
గోత్రంశర్మసముచ్చార్య ద్వితీయాంతంస్వధానమః।
తర్పయామీతిచోచ్చార్య త్రిస్త్రిఘస్త్వన్వహంచరేత్॥
స్వభర్తృప్రభృతీంస్త్రీంశ్చస్వపితాదిభ్యఏవచ।
విధవాకారయేచ్ఛ్రాద్ధంనిత్యనైమిత్తికంతథా॥
కుర్యాద్వేతిశేషః

గంధపుష్పాద్యలంకారంస్నానముష్ణేనవారిణా।
పర్యంకశయనంకేశధారణంరోదనంసదా॥

అస్నాత్వాభోజనంరాత్రిభుక్తింపూర్వాహ్ణాభోజనం।
రస్యవస్తుషుచాపల్యంకాంస్యపాత్రేచభోజనం।
తైలాభ్యంగంచతాంబూలమాదర్శావేక్షణంతథా।
శరీరోద్వర్తనందంతధావనంబహుభాషణం।
పరాపవాదంపైశున్యంనిష్ఠురాసత్యభాషణం।
అసతీసంగమక్రోధంవిధవాభిశ్చసంగమం।
పుత్రాదితాడనంభర్తృశ్వశ్రూశ్వశురనిందనం।
ఉద్ఘోషంచదివాస్వాపంమానసంచాపిమైథునం।
అసద్వాక్యంచసల్లాపంయువభిస్స్నేహసంయుతం।
అనాచ్ఛాదనమంగస్యసదాపర్యటనంబహిః।
సదాన్యగేహావస్థానంరక్తవస్త్రస్యధారణం।
ఏతానన్యాంశ్చదోషాన్వైధవాపరివర్జయేత్॥
స్నానమారాధనంవిష్ణోస్సదాతన్నామకీర్తనం।
రంగవల్ల్యాద్యలంకారంసన్నిధౌమార్జనంతథా।
మహాభాగవతానాంచపాదప్రక్షాళనాంభసాం।
శిరసాధారణంపానంతత్పూజామాసనాదిభిః।
ప్రదక్షిణనమస్కారమృష్టాన్నాదిసమర్పణం।
జపమష్టాక్షరాదీనాంభగవత్ స్తోత్రకీర్తనం।
శరీగధారణాంశాకఫలమూలోదనాదిభిః।
సదేంద్రియాణాంచజయమేకాదశ్యాముపోషణం।
పితృపుత్రాద్యధీనత్వంకాషాయాంబరధారణం।
ఏతానన్యాంశ్చకుర్వంతీతీర్థయాత్రాపరాయణా।
విష్ణోరుత్సవసేవార్థంభగవత్ క్షేత్రయాయినీ।
తత్రాపిజనసమ్మర్దప్రవేశాతిభయాన్వితా।

పురుషావయవస్పర్శ్యత్రస్తాచవిధవాభవేత్ ॥
యూనాంపుంసాంతుయువతిర్విధవాసధవాపివా।
సంభాషణాంగసంస్పర్శపరిహాసాదివర్జయేత్ ॥
తద్విశేషేణరహసికదాచిదపినాచరేత్ ।
యద్యాచరేత్తదాచిత్తంవికారంయాత్యసంశయః॥
తేనభ్రష్టాభవేదేవయద్యపిస్యాజ్జితేంద్రియా॥
నస్మరేన్మనసాప్యన్యంయువానంపురుషంసతీ।
మనోదుర్నిగ్రహంపుంసాంస్త్రీణామపివిశేషతః॥
ఏవంవ్రతాఃస్త్రియోయాస్స్యుర్విధవాస్సధవాఅపి।
సర్వపాపవినిర్ముక్తాఃప్రాప్నువంతిపరంపదం॥
స్త్రీణాంధర్మస్త్వేవముక్తోయథామతిమయాధునా।
ఏతేసమీక్ష్యకర్తవ్యాఃస్త్రీభిరిష్టఫలప్రదాః॥
సషోడశశతశ్లోకైస్త్రిచత్వారింశతాయుతైః।
మయైవమధునాకారిసచ్చరిత్రసుధానిధిః॥
సత్రింశద్భిర్నవశతైఃకృతోభిగమనక్రమః।
ఉపాదానవిధిఃపంచత్రింశద్యుతశతేనచ।
త్రిశతేనచవింశత్యాశ్లోకైరిజ్యావిధిఃకృతః॥
స్వాధ్యాయవిధిరప్యుక్తోద్విషష్ట్యాశ్లోకతల్లజైః।
పంచచత్వారింశతాచశ్లోకైర్యోగస్సమీరితః॥
సపంచాశచ్ఛతశ్లోకైఃస్త్రీధర్మఃపరికీర్తితః॥
నరసంఘోపకృతయేనరసంఘుసమేకలౌ।
వత్సరేకాళయుక్త్యాఖ్యేయుగ్మేమాసీందువాసరే।
సమాప్తశ్శ్రీరామతారేసచ్చరిత్రసుధానిధిః॥

సీతారామస్సర్వశక్తస్సచ్చరిత్రసుధానిధిం।
నైధ్రువశ్రీనివాసార్యసూనునాసమకారయత్॥
బ్రహ్మరుద్రముఖామరాధిపవందితేనదయాళునా
వీరరాఘవహృద్గతేనరఘూద్వహేనసుభోధితం।
నైధ్రువాన్వయసంభవేనసదంఘ్రిపంకజసేవినా।
శ్రీనివాసమునీశ్వరాంఘ్రిసరోజయుగ్మషడంఘ్రిణా॥
వీరరాఘవనామధేయవతాఖిలస్మృతిసంగ్రహం
పుస్తకేలిఖితంయథామతిసచ్చరిత్రసుధాసిధిం।
పంచకాలపరాయణాశ్శ్రుతిధర్మశాస్త్రవిశారదాః
వీక్ష్యసాధుముదంభజంత్వనసూయవస్సమబుద్ధయః॥
నిగమైర్మణాలయైర్నేత్రగానైఃప్రీతైశ్శుభాననైః।
నామపానైఃప్రణీతోభిగమనాదివిధిర్ముదే॥
ప్రేమేష్వేమాసిగానక్షైసేనతారేప్రవాసరే।
శ్లోకైఃకృతోరవిచయైఃసచ్చరిత్రసుధానిధిః॥

శ్రీరఘునందనపరబ్రహ్మణేనమః
శ్రీమతేశఠకోపసంయమిసార్వభౌమాయనమః
సచ్చరిత్రసుధానిధిస్సంపూర్ణః.

అన్యథాగర్భపతనమల్పాయుర్వాసుతోభవేత్॥
ఏతైరన్యైశ్చనియమైస్సంయుక్తాయదిగర్భిణీ।
సుతందీర్ఘాయుషంధీరంశ్రీయంభగవత్పరం।
పితృభక్తంసదాచారంజ్ఞానినంగుణినంలభేత్॥

—*వితంతునియమాః*—

యదాస్యాద్భర్తృమరణంబ్రాహ్మణీచేత్పతివ్రతా।
ఏకచిత్యనుగంత్రీస్యాత్ క్షత్రియాద్యాఃపృథక్చితా॥
దేశాంతరమృతౌతస్యచితాభస్మానలంవిశేత్।
పాదుకాయుగ్మమాలింగ్యలభతేశాశ్వతీంగతిం॥
క్షత్రియాద్యాఃపృథక్చిత్యామేవమగ్నింవిశంతిచేత్।
లభంతేకీర్తిమతులాంప్రతిష్ఠాంశాశ్వతీంగతిం॥
అధీరాతువ్రతేపత్యౌతదాతద్దశమేహని।
శిరసోముండనంకుర్యాత్తమూర్ధ్వంచపునఃపునః॥
బ్రాహ్మేముహూర్తేవిధవాసముత్థాయసమాహితా।
నామసంకీర్తనాదీనికృత్వాకర్మాణిపూర్వవత్।
స్నాత్వాపూర్వోక్తవిధినాతర్పయేత్పితృతీర్థతః।
స్వభర్తృతత్పితృపితామహానంజలినోదకైః।
గోత్రంశర్మసముచ్చార్యద్వితీయాంతంస్వధానమః।
తర్పయామీతిచోచ్చార్యతి(స్త్రి)ర్భక్త్యాన్వహంచరేత్॥
స్వభర్తృప్రభృతీం(స్త్రీం)శ్చస్వపిత్రాదిభ్యఏవచ।
విధవాకారయేచ్ఛ్రాద్ధంనిత్యంనైమిత్తికంతథా॥
కుర్యాద్వేతిశేషః

గంధపుష్పాద్యలంకారం స్నానముష్ణేనవారిణా।
పర్యంకశయనంకేశధారణంరోదనంసదా॥

అస్నాత్వాభోజనంరాత్రిభుక్తింపూర్వాహ్ణభోజనం।
రస్యవస్తుషుచాపల్యంకాంస్యపాత్రేచభోజనం।
తైలాభ్యంగంచతాంబూలమాదర్శావేక్షణంతథా।
శరీరోద్వర్తనందంతధావనంబహుభాషణం।
పరాపవాదంపైశున్యంనిష్ఠురాసత్యభాషణం।
అసతీసంగమక్రోధంవిధవాభిశ్చసంగమం।
పుత్రాదితాడనంభర్తృశ్వశ్రూశ్వశురనిందనం।
ఉద్ఘోషంచదివాస్వాపంమానసంచాపిమైథునం।
అసద్వాక్యంచసల్లాపంయువభిస్స్నేహసంయుతం।
అనాచ్ఛాదనమంగస్యసదాపర్యటనంబహిః।
సదాన్యగేహావస్థానంరక్తవస్త్రస్యధారణం।
ఏతానన్యాంశ్చదోషాన్వైవిధవాపరివర్జయేత్॥
స్నానమారాధనంవిష్ణోస్సదాతన్నామకీర్తనం।
రంగవల్ల్యాద్యలంకారంసన్నిధౌమార్జనంతథా।
మహాభాగవతానాంచపాదప్రక్షాళనాంభసాం।
శిరసాధారణంపానంతత్పూజామానసాదిభిః।
ప్రదక్షిణనమస్కారమృష్టాన్నాదిసమర్పణం।
జపమష్టాక్షరాదీనాంభగవత్స్తోత్రకీర్తనం।
శరీరధారణంశాకఫలమూలోదనాదిభిః।
సదేంద్రియాణాంచజయమేకాదశ్యాముపోషణం।
పితృపుత్రాద్యధీనత్వంకాషాయాంబరధారణం।
ఏతానన్యాంశ్చకుర్వంతీతీర్థయాత్రాపరాయణా।
విష్ణోరుత్సవసేవార్థంభగవత్క్షేత్రయాయినీ।
తత్రాపిజనసమ్మర్దప్రవేశాతిభయాన్వితా।

పురుషావయవస్పర్శాత్త్రస్తాచవిధవాభవేత్ ॥
యూనాంపుంసాంతుయువతిర్విధవాసధవాపివా।
సంభాషణాంగసంస్పర్శపరిహాసాదివర్జయేత్ ॥
తద్విశేషేణరహసికదాచిదపినాచరేత్।
యద్యాచరేత్తదాచిత్తంవికారంయాత్యసంశయః॥
తేనభ్రష్టాభవేదేవయద్యపిస్యాజ్జితేంద్రియా।
నస్మరేన్మనసాప్యన్యంయువానంపురుషంసతీ।
మనోదుర్నిగ్రహంపుంసాంస్త్రీణామపివిశేషతః॥
ఏవంవ్రతాఃస్త్రియోయాస్స్యుర్విధవాస్సధవాఅపి।
సర్వపాపవినిర్ముక్తాఃప్రాప్నువంతిపరంపదం॥
స్త్రీణాంధర్మస్త్వేవముక్తోయథామతిమయానఘా।
ఏతేసమిత్యకర్తవ్యాఃస్త్రీభిరిష్టఫలప్రదాః॥
సషోడశశతశ్లోకైర్ద్విచత్వారింశతాయుతైః।
మయైవమధునాకారిసచ్చరిత్రసుధానిధిః॥
సత్రింశద్భిర్నవశతైఃకృతోభిగమనక్రమః।
ఉపాదానవిధిఃపంచత్రింశద్యుతశతేనచ।
త్రిశతేనచవింశత్యాశ్లోకైరిజ్యావిధిఃకృతః॥
స్వాధ్యాయవిధిరప్యుక్తోద్విషష్ట్యాశ్లోకతల్లజైః।
పంచచత్వారింశతాచశ్లోకైర్యోగస్సమీరితః॥
పంచాశచ్ఛతశ్లోకైఃస్త్రీధర్మఃపరికీర్తితః॥
నరసంఘోపకృతయేనరసంఘుసమేకలా।
వత్సరేకాళయుక్త్యాఖ్యేయుగ్మేమాసీంధువాసరే।
సమాప్తశ్శ్రీరామతారేసచ్చరిత్రసుధానిధిః॥

సీతారామస్సర్వశక్తస్సచ్చరిత్రసుధానిధిం।
వైధుర్యవశ్రీనివాసార్యసూనునాసమకారయత్॥
బ్రహ్మరుద్రముఖామరాధిపవందితేనదయాళునా
వీరరాఘువహృద్గతేనరఘూద్వహేనసుభోధితం।
వైధుర్యాన్వయసంభవేనపదంఘ్రిపంకజసేవినా।
శ్రీనివాసమునీశ్వరాంఘ్రిసరోజయుగ్మషడంఘ్రిణా॥
వీరరాఘవనామధేయవతాఖిలస్మృతిసంగ్రహం
పుస్తకేలిఖితంయథామతిసచ్చరిత్రసుధానిధిం।
పంచకాలపరాయణాశ్శ్రుతిధర్మశాస్త్రవిశారదాః
వీక్ష్యసాధుముదంభజంత్వనసూయవస్సమబుద్ధయః॥
నిగమైర్నిర్మలమై ర్నేత్రగానైఃప్రీతైశ్శుభానవైః।
నామపానైఃప్రణీతోభిగమనాదివిధిర్ముదే॥
ప్రేమేజ్యైమాసిగానజ్ఞేసేనతారేప్రవాసరే।
శ్లోకైఃకృతోరవిచయైఃసచ్చరిత్రసుధానిధిః॥

శ్రీరఘునందనపరబ్రహ్మణేనమః
శ్రీమతేశఠకోపసంయమిసార్వభౌమాయనమః
సచ్చరిత్రసుధానిధిస్సంపూర్ణః.
